

**MERZİFON AMERİKAN BOARD
MİSYONER YERLEŞKESİNDE YER ALAN
YAPILARIN DEĞİŞİM ANALİZ VE
DEĞERLENDİRMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Büşra SAATCİ

Eskişehir, 2019

MERZİFON
AMERİKAN BOARD MİSYONER YERLEŞKESİNDE YER ALAN YAPILARIN
DEĞİŞİM ANALİZ VE DEĞERLENDİRMESİ

Büşra SAATCİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ

Eskişehir
Eskişehir Teknik Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Nisan, 2019

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Büşra Saatci'nin "Merzifon Amerikan Board Misyoner Yerleşkesinde Yer Alan Yapıların Analiz ve Değerlendirmesi" başlıklı tezi 11/04/2019 tarihinde jüri tarafından değerlendirilerek "Eskişehir Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca, Mimarlık Anabilim dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

<u>Jüri Üveleri</u>	<u>Unvan Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ
Üye	: Prof. Dr. Alper ÇABUK
Üye	: Prof. Dr. Abdullah Uğur TANYELİ

Prof. Dr. Ersin YÜCEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

MERZİFON

AMERİKAN BOARD MİSYONER YERLEŞKESİNDE YER ALAN YAPILARIN DEĞİŞİM ANALİZ VE DEĞERLENDİRMESİ

Büşra SAATCİ

Mimarlık Anabilim Dalı

Eskişehir Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Nisan 2019

Danışman: Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ

Merzifon, Amerikan Board Misyonerlik Örgütü'nün Batı Türkiye Misyonu'ndaki önemli istasyonlarından birisidir. Merzifon; eğitim, sağlık, yetimhane, kendine yardım atölyeleri gibi bu örgüte bağlı pek çok kurumu ve bu kurumlara hizmet veren yapıları içermektedir. Merzifon'da bu örgüte ait yapılar, zamanla artarak büyük bir yerleşke halini almıştır.

Merzifon'da yer alan bu yerleşkedeki yapılar tek tek belgeler, krokiler, fotoğraflar vb. ile tespit edilmiş ve dönem içinde yaşadığı gelişim, değişim ve dönüşümleri analiz edilerek hem yapı hem de yerleşke ölçeğinde değerlendirilmiştir.

Hazırlanan bu tez beş bölümden oluşmaktadır. Bunlar; giriş, materyal ve yöntem, araştırma bulguları ve araştırma sonuçları ve tartışma ve öneriler bölümüdür. Birinci bölüm olan giriş bölümünde, tez çalışmasının amacı, kapsamı ve çalışmada geçen temel kavramlara yer verilmiştir. İkinci bölümde materyal ve bu materyalin tez çalışmasında sürecinde kullanılma yöntemi açıklanmıştır. Üçüncü bölümde yer alan araştırma bulgularında Merzifon'daki Amerikan misyonerlerinin yerleşke alanındaki yapıların ayrı ayrı konum, fotoğraf vb. üzerinden gelişim, değişim ve dönüşümlerinin analizi yapılmıştır. Dördüncü bölüm olan araştırma sonuçlarında yerleşke alanına ait tüm krokilerin birleştirilmesi ile yerleşkeye ait genel değerlendirme yapılmıştır. Son bölümde ise tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Misyonerlik, Yabancı Okullar, Amerikan Board, Merzifon ve Anadolu Koleji

ABSTRACT

CHANGE ANALYSIS AND EVALUATION OF STRUCTURES IN MERZIFON AMERICAN BOARD MISSIONARY CAMPUS

Büşra SAATCI

Department of Architecture

Eskişehir Technical University, Graduate School of Sciences, April 2019

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hicran Hanım HALAÇ

Merzifon is one of the major stations of American Board Missionary Organization's Mission in Western Turkey. Merzifon contains many institutions connect to this organization such as education, health, orphanage, self-help workshops and the structures that serve these institutions. The structures of organization in Merzifon have increased over time they have become a large campus,

The structures in this campus in Merzifon were identified individually with documents, sketches, photograph, etc; by analysis of development, change and transformations over the time and they were evaluated both the building and the campus scale.

This thesis consists of five chapters. These are introduction, material and method, research findings and research results, discussion and recommendations chapters. In the introduction, which is the first chapter the aim, scope and method, the basic concepts in the study were given. In the second chapter, the material and the method of using this material in the process of thesis study were explained. In research findings which is the third chapter, development, change and analyzed separately by way of the location and pictures etc. In the research results chapter, which is the forth one all sketches of the campus area were associated with each other and a general evaluation of the campus are made. In the last chapter, there are discussions and recommendations.

Keywords: Missionary, Foreign Schools, American Board, Merzifon, Anatolia College

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans eğitimim boyunca yaptığı tüm katkılarından dolayı danışmanım Sayın Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ' a, tez jürimde yer alan Sayın Prof. Dr. Uğur TANYELİ'ye ve Sayın Prof. Dr. Alper ÇABUK'a, tüm eğitim hayatım boyunca beni destekleyen ve sevgilerini hiç esirgemeyen çok sevdiğim canım aileme, tez süresince her zorlandığımda beni motive eden ve tüm bu süreci benimle birlikte yaşayan müstakbel eşime, desteklerini her daim hissettiren tüm arkadaşlarıma ve emeği geçen tüm hocalarıma çok yürekten teşekkür ediyorum ve Őükranlarımı sunuyorum.

Büşra SAATCİ

Nisan, 2019

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, bu çalışmanın Eskişehir Teknik Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Büşra SAATCİ

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ	1
1.1. Çalışmanın Amacı	1
1.2. Çalışmanın Kapsamı.....	1
1.3. Temel Kavramlar	2
1.3.1. Misyon, Misyoner ve Misyonerlik.....	2
1.3.2. Amerikan Board Misyonerlik Örgütü.....	2
1.3.3. Misyon (Bölge)	4
1.3.4. İstasyon.....	4
1.3.5. Dış İstasyon (Uç İstasyon).....	4
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	5
2.1. Materyal	5
2.2. Yöntem	5
3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	8
3.1. Merzifon Ruhban Okulu	9
3.2. Merzifon Kız Yatılı Okulu.....	14
3.2.1. King Okulu.....	23
3.2.2. Anaokulu	26
3.3. Yetimhane	27
3.4. Anadolu Koleji.....	28
3.4.1. Anadolu Koleji ana binası.....	30
3.4.2. Kuzey Koleji.....	35

3.4.3. Mezunlar Kütüphane-Müze	42
3.4.4. Birlik Binası (Union Hall)	48
3.4.5. Eski Hastane	51
3.5. Anadolu Hastanesi	56
3.6. Konutlar	77
3.7. Genç Hazırlık Evi, Kennedy Evi ve Getchell Evi	87
3.8. Kendine Yardım Atölyeleri	91
3.9. Şapel	93
4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI	95
5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER	101
KAYNAKÇA	103
EKLER	
ÖZGEÇMİŞ	

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 3.1. Ruhban Okulu Binası.....	11
Tablo 3.2. George White Hills Binası.....	12
Tablo 3.3. George Hills White Binası cepheleri	12
Tablo 3.4. George White Hills Binası yerleşim krokileri	13
Tablo 3.5. 1893 Merzifon Yatılı Kızlar Okulu Binası'nın planları.....	16
Tablo 3.6. 1894 Merzifon Yatılı Kızlar Okulu Binası'nın kat planları.....	17
Tablo 3.7. Kız Yatılı Okulu fotoğrafları	18
Tablo 3.8. Fritcher Binası iç mekan fotoğrafları.....	18
Tablo 3.9. Merzifon Kızlar Yatılı Okulu'nun yerleşim planları.....	19
Tablo 3.10. Merzifon Kız Yatılı Okulu Güney Binası.....	20
Tablo 3.11. Yerleşkenin güney ve batı görünüşünde Kız Yatılı Okulu binaları.....	20
Tablo 3.12. Fritcher Binası'ndaki değişim.....	21
Tablo 3.13. Güney Binas'ndaki değişim.....	21
Tablo 3.14. King Okulu'nun konumu ve fotoğrafı	23
Tablo 3.15. King Okulu'nun öğrencileri	24
Tablo 3.16. King Okulu'nda verilen pratik eğitimler	25
Tablo 3.17. Anaokulunun yerleşim krokilerindeki yeri	26
Tablo 3.18. Yerleşkeye ait yerleşim krokilerinde yetimhanelerin konumu	27
Tablo 3.19. Yerleşkeye ait güney görünüşte Kızlar Yetimhanesi.....	28
Tablo 3.20. Ana bina.....	30
Tablo 3.21. Yerleşkeye ait krokilerde ana binanın konumu	31
Tablo 3.22. Genel görünüşlerde ana binanın konumu	31
Tablo 3.23. Ana binanın güney ve doğu cepheleri.....	32
Tablo 3.24. Ana binanın batı ve güney cepheleri.....	32
Tablo 3.25. Ana binanın kuzey ve batı cepheleri.....	33
Tablo 3.26. Yatakhane Binası	33
Tablo 3.27. Kuzey Koleji'nin 1913 yerleşim krokisi ve fotoğrafı.....	35
Tablo 3.28. Kuzey Koleji cepheleri	36
Tablo 3.29. Kuzey Koleji'nin misyoner yerleşkesine ait görünüşlerdeki konumu	38
Tablo 3.30. Kuzey Koleji'nin 1939 yılı yerleşim krokisindeki yeri	39
Tablo 3.31. 1930'lu yıllara ait Kuzey Koleji fotoğrafları.....	39

Tablo 3.32. Atıl durumda kalmış Kuzey Koleji.....	41
Tablo 3.33. Günümüzde Kuzey Koleji Binası'nın konumu ve durumu	41
Tablo 3.34. 1913 yılı Kütüphane-Müze'nin yerleşim planı ve fotoğrafı	43
Tablo 3.35. Kütüphane-Müze Binası'nın zemin ve birinci kat inşaatı	44
Tablo 3.36. Kütüphane-Müze Binası'nın farklı zamanlarda farklı sıvaları	45
Tablo 3.37. Kütüphane-Müze Binası'nın yerleşkenin genel görünüşlerindeki konumu	46
Tablo 3.38. Kütüphane-Müze Binası'nın 1939 yılına ait yerleşim krokisi ve 1955 yılına ait fotoğrafı.....	47
Tablo 3.39. Merzifon Meslek Yüksek Okulu İdari Bölüm Binası'nın konumu ve fotoğrafı.....	48
Tablo 3.40. Birlik Binası'nın yerleşim krokisindeki konumu ve inşa edilmek istenen binanın eskizi	50
Tablo 3.41. 1901 ve 1902 yıllarına ait yerleşim krokilerinde hastane binaları.....	52
Tablo 3.42. Hastane binalarına ait fotoğraflar	54
Tablo 3.43. Hastanenin iç mekanları.....	55
Tablo 3.44. Yeni hastane binasının inşaatı.....	63
Tablo 3.45. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı askerleri tarafından şifahane olarak kullanılan binalar ve binalarda tedavi edilen hastalık çeşitleri	70
Tablo 3.46. Atıl durumda kalan hastane binası.....	76
Tablo 3.47. Hastanenin iç mekanı	76
Tablo 3.48. Merzifon Fen Lisesi'nin konumu ve fotoğrafı	77
Tablo 3.49. 1893 ve 1901 yıllarına ait yerleşim krokilerinde evler	78
Tablo 3.50. 1902 ve 1913 yıllarına ait yerleşke krokilerinde evler	79
Tablo 3.51. 1939 ve 2017 yılına ait yerleşim kroki ve haritasında evler	80
Tablo 3.52. Tracy Evi.....	81
Tablo 3.53. Elmer Evi	81
Tablo 3.54. Smith Evi	82
Tablo 3.55. Carrington Evi.....	82
Tablo 3.56. Pye Evi	83
Tablo 3.57. Hagoplan Evi	84
Tablo 3.58. K1 Evi.....	85
Tablo 3.59. K2 Evi.....	86
Tablo 3.60. Sivaslian Evi	87

Tablo 3.61. Genç Hazırlık Evi'ne ait yerleşim krokileri.....	88
Tablo 3.62. 1939 yılına ait kroki ve tarihi belli olmayan hava fotoğrafı	89
Tablo 3.63. Kennedy ve Getchell Evi'ne ait fotoğraflar	90
Tablo 3.64. 1893,1901,1902 yılı yerleşke krokilerinde kendine yardım dükkanlarının konumu.....	92
Tablo 3.65. 1913 ve 1939 yılı yerleşke krokisi.....	93
Tablo 3.66. Kendine yardım atölyelerine ait fotoğraflar.....	93

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1.1. 1899 yılı Türkiye Haritası	3
Şekil 1.2. Batı Türkiye Misyonu ve Merzifon İstasyonu'nun konumu	3
Şekil 2.1. Çalışmada izlenen yöntem basamakları	7
Şekil 3.1. Batı Türkiye Misyonu'nda Merzifon İstasyonu.	8
Şekil 3.2. Merzifon Ruhban Okulu zaman çizelgesi	14
Şekil 3.3. Katolik Kilisesi, 2. Ermeni Kilisesi, 3. Ermeni Okulu, 4.C.C.Tracy'nin kiraladığı ev, 5. Ceviz ağacı tarafından kapatılmış Kız Yatılı Okulu ve J.F. Smith'in kiraladığı ev	15
Şekil 3.4. Merzifon Kız Hayat Mektebi'nin 1930'lu yıllarda katıldığı bayram kutlamalarından bir fotoğraf	22
Şekil 3.5. Merzifon Kızlar Yatılı Okulu zaman çizelgesi.....	22
Şekil 3.6. Sağırılar için eski King Okulu, Merzifon-1917.....	25
Şekil 3.7. Anadolu Koleji mührü ve sloganı	29
Şekil 3.8. Anadolu Koleji ana binasının zaman çizelgesi.....	34
Şekil 3.9. Ana bina yanında yer alan Kuzey Koleji Binası'nın inşası.....	36
Şekil 3.10. Anadolu Hastanesi'nden Kuzey Koleji, ana bina ve Kütüphane-Müze Binası'nın görünüşü	37
Şekil 3.11. Astsubay Hazırlama Okulu, 1955	40
Şekil 3.12. Kuzey Koleji tescil fişi	40
Şekil 3.13. Kuzey Koleji zaman çizelgesi	42
Şekil 3.14. 1912, binanın inşası.....	45
Şekil 3.15. Kütüphane-Müze tescil fişi	47
Şekil 3.16. Kütüphane-Müze Binası zaman çizelgesi	48
Şekil 3.17. Birlik Binası temeli	50
Şekil 3.18. Merzifon 'da hastaneye götürülmekte olan hasta.....	51
Şekil 3.19. Hastane binaları	53
Şekil 3.20. 1913 yılı yerleşim krokisinde eski ve yeni hastanenin konumları	56
Şekil 3.21. Eski hastanenin zaman çizelgesi	56
Şekil 3.22. Anadolu Hastanesi binaları vaziyet planı.....	58
Şekil 3.23. Towle Memorial Binası zemin kat planı	59
Şekil 3.24. Towle Memorial Binası birinci kat planı	60

Şekil 3.25. Towle Memorial Binası ikinci kat plan	60
Şekil 3.26. Towle Memorial Hastane Binası bodrum kat planı	61
Şekil 3.27. Towle Memorial Binası giriş cephe çizimi	61
Şekil 3.28. Anadolu Hastanesi'nin inşa edileceği alan ve temel başlangıcı	62
Şekil 3.29. Towle Memorial Binası giriş cephesi.....	64
Şekil 3.30. Mutfak ve Çamaşırhane Binası bodrum kat planı	64
Şekil 3.31. Mutfak ve Çamaşırhane Binası zemin kat planı.....	65
Şekil 3.32. Mutfak ve Çamaşırhane Binası birinci kat planı	65
Şekil 3.33. Mutfak ve Çamaşırhane Binası batı cephesi	66
Şekil 3.34. Mutfak-Çamaşırhane Binası ve Towle Memorial Binası güney cephesi	66
Şekil 3.35. Mutfak-Çamaşırhane Binası ve Towle Memorial Binası kesiti	67
Şekil 3.36. Dispanser Binası'na ait kat planlar.....	67
Şekil 3.37. Dispanser Binası'nın güney ve batı cephesi	68
Şekil 3.38. Dispanser Binası ve arkasında Towle Memorial Binası'nın bir bölümü görülmemektedir	68
Şekil 3.39. 1913 yılına ait yerleşim krokisinde Anadolu Hastanesi binalarının konumu	69
Şekil 3.40. Kampüsün batı görünüşünde Hastane	69
Şekil 3.41. Doğudan kolej ve hastane yapıları	70
Şekil 3.42. I. Dünya Savaşı sırasında şifahane olarak kullanılan binalar	71
Şekil 3.43. Amerikan Board binaları şimdi Türklerin elinde	72
Şekil 3.44. 1933 yılında askeriye devredilen yapıların krokileri.....	72
Şekil 3.45. 1939 yılına ait yerleşim krokisi üzerinde Anadolu Hastanesi binaları.....	74
Şekil 3.46. Anadolu Hastanesi'nin Muhabere Kışlası olarak kullanılması.....	74
Şekil 3.47. Anadolu Hastanesi tescil fişi	75
Şekil 3.48. Anadolu Hastanesi zaman çizelgesi	77
Şekil 3.49. White'ın Evi.....	83
Şekil 3.50. Seminer Evi	84
Şekil 3.51. Misyoner yerleşkesinin güneş görünüşünde Genç Hazırlık Evi'nin yeri.....	88
Şekil 3.52. 1953 yılı Kennedy Evi ve Getchell Evi.....	90
Şekil 3.53. Şapel plan, cephe ve kesit çizimleri	94
Şekil 4.1. Merzifon İstasyonu'na öğrencilerin geldiğini alanların yıllar içindeki gelişimi	95

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABCFM: American Board of Commissioners for Foreign Missions

1. GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Amacı

1810 yılında kurulan Amerikan Board Misyonerlik Örgütü, 1820 yılında Osmanlı Devleti'ni pek çok misyonerlik örgütü gibi faaliyet alanına eklemiştir. Din, eğitim ve sağlık başta olmak üzere pek çok konuda faaliyet gösteren bu örgüt, Osmanlı Devleti'nde birçok noktada kurumlar açmıştır. Merzifon da bu yerlerden birisi olmuştur.

1852 yılında istasyon olarak faaliyet göstermeye başlayan Merzifon, İstanbul'daki Bebek İlahiyat Semineri'nin ve Kız Yatılı Okulu'nun iç bölgelere çekilme kararına en uygun yer olarak gösterilmiştir. 1862 yılında bu okulların Merzifon'a taşınması ve daha sonrasında başka kurumların da açılması ile Merzifon, Amerikan Board için önemli bir yer haline gelmiştir.

Tezin amacı, Merzifon'da Amerikan Board misyonerlerinin tek bir bina ile başlayan ve giderek büyük bir yerleşke halini alan alanda hangi kurumlarına ait yapıların var olduğu, bu yapıların hangi dönemlerde yapıldığı, yıkılanların hangi tarihlerde yıkıldığı, yapıların hangi dönem hangi işlev için kullanıldığı, yapıların dönem içinde geçirdiği değişimleri ve günümüze kalanların mevcuttaki durumlarını tespit etmek ve değerlendirmektir.

1.2. Çalışmanın Kapsamı

Tezin kapsamı, Batı Türkiye Misyonu'nun Merzifon İstasyonu'ndaki misyonerlerin yerleşim ve kurumlarını içeren alan ve bu alanda yapılmış tüm yapılarıdır. Bu alanda yapılan toplam seksen dokuz tane irili ufaklı yapıya ulaşılmıştır. Fakat bunlar zaman içinde birer birer yok olmuştur. Günümüze ise sadece yedi yapı kalmıştır. Çalışma kapsamında tüm bu yapılara ait gelişim, değişim ve dönüşümleri alanla ilgili; bilgi, belge, fotoğraf, harita, kroki vb. analiz edilerek elde edilmiştir.

Merzifon'daki misyoner faaliyetlerine tarihi ve siyasi olarak bakılmış fakat yapılar bazında bir çalışma yapılmamıştır. Tez kapsamında Merzifon'un seçilme nedeni mevcut bir çalışma olmamasına rağmen, pek çok kurum ve bunlara hizmet eden farklı işleve sahip yapıların büyük bir yerleşke alanı içerisinde yer alması ve bu yapıların dönem içinde pek çok değişime ve dönüşüme uğramalarıdır.

1.3. Temel Kavramlar

1.3.1. Misyon, Misyoner ve Misyonerlik

Latince missio teriminden gelmekte olan “misyon”, sözlük anlamı itibarıyla görev, yetki; bundan türetilmiş olan misyoner terimi ise “görevli olan kişi” anlamlarına gelmektedir. Bu kişilerin evrensel dinler ve özellikle Hristiyanlığın yayılması amacıyla yaptığı sistematik faaliyetlere ise misyonerlik denmektedir (Gündüz,2005,s.193). Misyonerliğin amacı din, araçları ise okul, matbaa, kitap, hastane vb. kurumlardır (Kocabaşoğlu, 2000, s.14).

1.3.2. Amerikan Board Misyonerlik Örgütü

Amerikan Board Misyonerlik Örgütü (American Board of Commissioners for Foreign Missions, ABCFM, BOARD ya da Amerikan Board) Protestan bir misyonerlik örgütüdür ve 1810 yılında Boston’da kurulmuştur. Protestan misyonerlik örgütlerinin en kıdemlisi ve en büyüklerinden birisi olan bu örgüt, 1820 yılında ilk kez Osmanlı Devleti’ne gelmiştir (Kocabaşoğlu, 2000, s.15).

1831 yılında kurulan Batı Türkiye Misyonu (Crawford, 1899, s.2), Anadolu’daki faaliyetlerde Ermenilerin kapsamasına karar verilince Ermenistan Misyonu olarak değiştirilmiştir. 1856 yılında misyon bölgeleri; kuzey ve güney Ermenistan olarak ayrılmış fakat sonrasında bu ayırımı değiştirilmiştir (Kocabaşoğlu, 2000, s.71). Son olarak ise Osmanlı Devleti, dört misyon bölgesine ayrılmıştır (Crawford, 1899, s.1). (Osmanlı Devleti’nde ilk açılan Amerikan misyoner okuluna sahip Suriye Misyonu, 1870 yılında kapatıldığından bu ayırımı dahil edilmemiştir) (Kocabaşoğlu, 2000, s.95). Bunlar; Batı Türkiye Misyonu, Merkez Türkiye Misyonu, Doğu Türkiye Misyonu ve Avrupa Türkiye Misyonu ’dur. Batı Türkiye Misyonu 1831 yılında açılmıştır. Bu misyon bölgesinde yedi istasyon bulunmaktadır. Bunlar; İstanbul, Bursa, İzmir, Merzifon, Kayseri, Sivas ve Trabzon’dur. 1856’da kurulan Merkez Türkiye Misyonu; Antep ve Maraş olmak üzere iki istasyona sahiptir. Fakat misyonerler Adana, Tarsus, Urfa ve Saimbeyli (Hadjin)’de ikamet etmektedirler. Doğu Türkiye Misyonu, 1860’da oluşturulmuş ve Harput, Erzurum, Van, Bitlis ve Mardin olmak üzere beş istasyonu vardır. Avrupa Türkiye Misyonu ise 1871 yılında açılmıştır ve bu misyon bölgesinde dört istasyon bulunmaktadır. Bunlar; Samakov, Manastır, Filibe ve Selanik’tir. Batı Türkiye

Misyonu'nda 102, Merkez Türkiye Misyonu'nda 44, Doğu Türkiye Misyonu'nda 87 ve Avrupa Türkiye Misyonu'nda ise 46 dış istasyon bulunmaktadır (Crawford, 1899, s.2).

Şekil 1.1. 1899 yılı Türkiye Haritası (Crawford,1899, s.2)

Anadolu topraklarında yer alan Batı Türkiye, Merkez Türkiye ve Doğu Türkiye Misyon bölgelerinin ayrımı Şekil 1.2.'de görüldüğü gibidir.

Şekil 1.2. Batı Türkiye Misyonu ve Merzifon İstasyonu'nun konumu (Kocabaşoğlu, 2000, s.73'den alınan harita tarafımızca düzenlenmiştir)

Batı Türkiye Misyonu, Osmanlı Devleti'nde kapsadığı alan ve çalışan sayısı olarak en büyük misyon bölgesidir. İstanbul ve Merzifon 1900 yılında bu misyon bölgesinin önemli istasyonları olmuşlardır. Merzifon, örgütün tüm faaliyetlerinin ve örgütlenmesinin detaylarını göstermiş olmasından dolayı önemli bir istasyondur (Bkz. Şekil 1.2). Merzifon İstasyonu; ilkokul, yüksekokul, yatılı kızlar okulu, hastane, yetimhane, kolej, kendine yardım atölyeleri vb. kurumlara sahiptir (Kocabaşoğlu, 2000, s.110).

1.3.3. Misyon (Bölge)

ABCFM'nin yaptığı tüm faaliyetlerle kapsanan ve her biri örgütsel ve yönetsel birlik içinde doğrudan Boston'a bağlı olan temel bölgeye, misyon denmektedir. Misyonlar, Amerikan Board'un belirlediği modele göre tüzüğünü, yönetmeliklerini ve toplantı içtüzüğünü kendileri oluşturmaktadır. Yıllık toplantılar yapan misyonerler bu toplantılarda misyona dair strateji, taktik, faaliyet programı ve bütçe hazırlanmakta, Boston'a önerilecek konular konuşulup belirlenmekte ve geride kalan yıl yapılan çalışmalar değerlendirilmektedir (Kocabaşoğlu, 2000, s.42).

1.3.4. İstasyon

İstasyon, kelimesi misyonerlerin bulunduğu şehri ve çalışma merkezlerini ifade etmektedir ("Turkey", 1899, s.1). İstasyonlar, başlarında en az bir misyonerin görevli olduğu misyonların yönetsel alt birimidir (Kocabaşoğlu, 2000, s.43). Bu alanlar; misyonerlerin gezdiği, kiliseler ve okullar kurduğu ve halihazırda kurulmuş olanları ziyaret ve teşvik ettiği kentlerdir ("Turkey", 1899, s.1).

1.3.5. Dış İstasyon (Uç İstasyon)

Dış istasyon ya da uç istasyon, kasaba ve köylerde yerli Hıristiyan bir yardımcının yönetiminde karar almayı alan kararları uygulayan birimdir. Her istasyonda farklı sayılarda dış istasyon bulunmaktadır (Kocabaşoğlu, 2000, s.44).

2. MATERYAL VE YÖNTEM

2.1. Materyal

Bu tezin temel materyalini Merzifon'daki misyoner yerleşkesi ve bu yerleşkede yer alan yapılar oluşturmaktadır. Bu yapılar; Ruhban Okulu ve Anadolu Koleji'ne ait ana bina ve Yatakhane Binası, Ruhban Okulu'na ait olup temeli atılan fakat tamamlanmayan George Hills White Binası, Kız Yatılı Okulu'na ait olan Fritcher Binası, Güney Binası, King Okulu Binası ve Anaokulu, Anadolu Kolejine ait olan Kuzey Koleji Binası, Mezunlar Kütüphane-Müze Binası, temeli atılan fakat tamamlanmayan Birlik Binası ve eski hastane binası, Yetimhane binaları, Kendine Yardım Atölyeleri ve alanda yer alan konutlardır. Yerleşkeye ait farklı tarihlerdeki krokiler, fotoğraflar belgeler, haritalar analiz edilerek bu yapıların tespiti ve değişimlerinin algılanması için kullanılmıştır.

Çalışmada kullanılan yazılı kaynaklar; misyonerlik, yabancı okullar, Amerikan Board, Merzifon ve Anadolu Koleji anahtar kelimeleri ile literatürlerden ve açık erişimli arşivlerden elde edilen süreli yayın, kitap ve raporlardan oluşmaktadır.

2.2. Yöntem

Bu çalışma dört aşamalı bir yöntemden oluşmaktadır. Birinci aşama; arazi çalışması, ikinci aşama; literatür taraması sonucunda çeşitli arşivlerden elde edilen verilerin toplanarak dosyalanması, üçüncü aşama; yerleşkede yer alan yapıların tespiti ve dördüncü aşama ise genel değerlendirmenin yapılmasıdır.

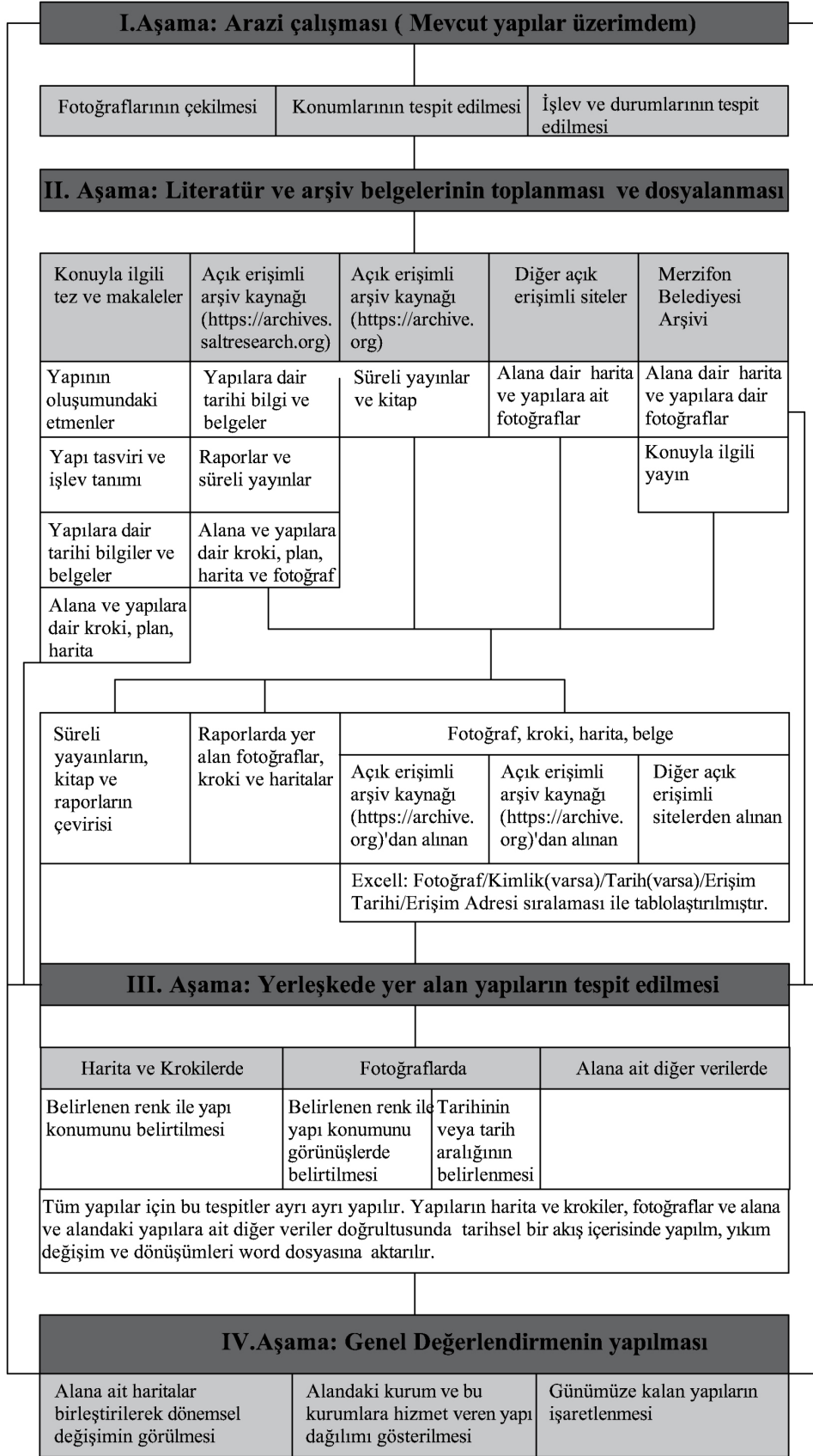
Birinci aşama olan arazi çalışması, misyonerlerden günümüze kalan yapılar üzerinden yapılmıştır. Bu yapıların fotoğrafları çekilmiş, halihazır haritası üzerindeki konumları alanda da gözlemlenmiş ve mevcut yapısal ve işlevsel durumları tespit edilmiştir. Bu aşama, alanı ve mevcut yapıları algılamak açısından önemli olmuştur.

İkinci aşama, literatür taraması ve çeşitli arşivlerden alınan verilerin toplanması ve dosyalanmasından oluşmaktadır. Literatür taraması, alanda bir dönem var olan misyonerlik örgütü ve Merzifon üzerinden yapılmıştır. Çalışmada belirlenen anahtar kelimeler; misyonerlik, yabancı okullar, Amerikan Board, Merzifon ve Anadolu Koleji'dir. Bu anahtar kelimeler doğrultusunda açık erişimli arşivlere ulaşılmıştır. Bunlar, <https://archives.saltresearch.org> ve <https://archive.org> 'dur. Diğer sitelerden ve konuyla ilgili Merzifon Belediyesi arşivinden de faydalanılmıştır. Tez ve makalelerden konuyla ilgili bilgi, belge, kroki, harita plan alınmış ve dosyalanmıştır. Merzifon Belediyesi arşivinden alınan yayın ve fotoğraflar ayrı olarak dosyalanmıştır. Açık erişimli arşiv

kaynaklarından alınan raporlar, kitap ve süreli yayınlar dosyalanmış ve sonrasında İngilizce 'den Türkçe 'ye çevrilmiştir. Raporlarda yer alan fotoğraflarda ayrı bir dosya haline getirilmiştir. Açık erişimli arşiv kaynaklarından ve diğer sitelerden alınan; fotoğraf, plan, kroki, belge için birer adet toplamda üç adet Excel dosyası oluşturulmuştur. Bu Excel dosyasında; veri, verinin kimliği (varsa), verinin açıklaması (varsa), verinin tarihi (varsa), erişim tarihi ve erişim adresi sıralaması ile sütunlar açılmış ve her veri için ayrı satırda bu işlem tekrarlanmıştır.

Dosyalama işlemi tamamlandıktan sonra üçüncü aşamaya geçilmiştir. Üçüncü aşama, yerleşke alanında yer alan yapıların tespit edilmesidir. Tespitler kroki, fotoğraf ve bilgi belge üzerinden ayrı ayrı yapılmıştır. Yapı tespitine, birinci aşamada yapılan arazi gezisi sonucunda mevcut olan yapılardan başlamıştır. Tespit edilen her yapı için ayrı bir dosya oluşturulmuştur. Yapının farklı tarihlere ait krokilerden hangilerinde yer alıp almadığı belirlenmiştir. Yapının mevcut olduğu krokilerde yapıya özgü bir renk belirlenerek bu renkle yapı konumu belirtilmiştir. Fotoğraflarda yapıların bazılarının kimliği alınan kaynaktan belirtilmiştir. Belirtilmeyenler ise tarafımızca fotoğraf ve konum eşleştirmesi doğrultusunda belirlenmiştir. Bir yapının farklı dönemlerde çekilmiş fotoğraflarına da ulaşılmıştır. Farklı tarihlerdeki fotoğrafların ve krokilerin belirtilen ya da tarafımızca belirlenen tarihler arasında ne tür değişim ve dönüşüm yaşadığı tablolar haline getirilerek değerlendirilmiştir. Yapı başlığı altında açılan Word dosyasında toplanan bu verilere, belgeler, raporlar, kitap, süreli yayınlar, tez ve makalelerde yapı ile ilgili mevcut olan verilerde eklenerek tarihsel bir akış içerisinde yapıya ait tüm detaylar aktarılmıştır. Alanda yer alan tüm yapılar için bu aşama uygulanmıştır.

Son aşama olan dördüncü aşamada ise alana ait genel değerlendirme yapılmıştır. Alana ait krokilerden misyonerlerin en fazla yapıya ve alana sahip olduğu kroki altlık olarak kullanılmıştır. Ayrıca bu krokide yapılara ait kodlar da bulunmaktadır. Bu kroki ile bu krokiden önceki ve sonraki krokiler karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonrasında hangi yapıların hangi dönemde var olduğu, yapısal olarak ne gibi ekler aldığı anlaşılmıştır. Ayrıca yerleşke alanında misyonerlere ait pek çok kurum bulunmaktadır. Bu kurumlar ve kurumlara bağlı olan yapı ve yapı grupları da ayrıştırılmıştır. Günümüze kalan yapılarda bu haritada farklı bir tarama kullanılarak belli edilmiştir (Bkz. Şekil 2.1).

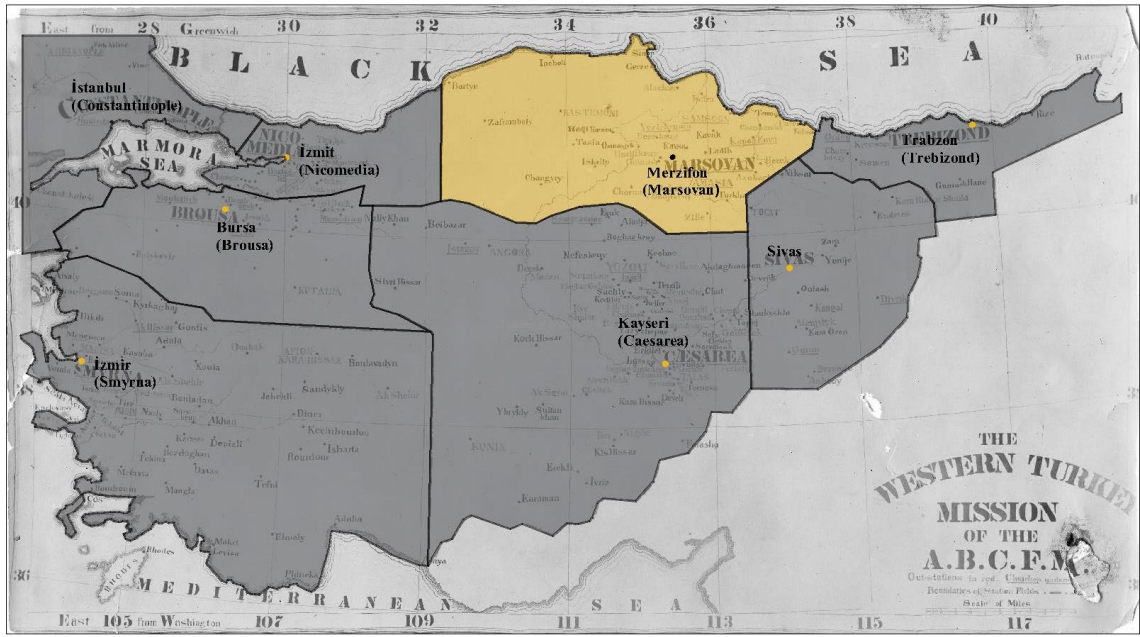

Şekil 2.1. Çalışmada izlenen yöntem basamakları

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Şekil 3.1.'de verilen haritaya göre Batı Türkiye Misyonu'nda sekiz istasyon yer almaktadır. Bunlar; İstanbul, İzmit, Bursa, İzmir, Kayseri, Sivas, Trabzon ve Merzifon'dur. İzmit daha sonrasında istasyon olmaktan çıkarılmıştır (Kocabaşoğlu, 2000, s.110).

Merzifon İstasyonu; Trabzon, Sivas, Kayseri, İstanbul (daha öncesinde İzmit) istasyonları ve Karadeniz ile çevrili alanda yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.1).

Şekil 3.1. Batı Türkiye Misyonu'nda Merzifon İstasyonu (<http-1>)'den alınan harita tarafımızca düzenlenmiştir

Merzifon, Strabon'un "bin köyün ovası" dediği bereketli bir ova sınırında ve uygun bir konumdadır. Karadeniz'de ileri bir liman kenti olan Samsun'a, 70 mil uzaklıktadır (White, 1918, s.11). Merzifon İstasyonu olarak belirlenen bölge, Karadeniz sahili boyunca 241.402 km ve içeri doğru 160.935 km genişliğindeki alandır (ABCFM, Reel 583, No:330'dan aktaran Alan, 2002, s.37).

Kuru bir iklime sahiptir. Kışlar kısa ve aşırı şiddetli değildir. Yaklaşık 2500 fit yüksekliği yazın sıcaklığını yumuşatmaktadır. Her yerdeki gökyüzü muhteşem Akdeniz mavisidir. Günlerin çoğu genellikle bulutsuzdur ve yıldızlar açık olarak görülmektedir. Merzifon ovası, iyi ve sağlıklı bir havaya sahiptir. Bölge, bir kışlık tahıl ülkesidir. Başlıca ürünleri buğday ve arpadır. Kiraz, elma, şeftali, erik, armut, kayısı ve üzüm bolca yetişen

meyveler arasındadır; patates, domates, soğan, kabak, pancar, fasulye, bezelye ve diğer sebzeler ve yeşillikler zorluk çekilmeden yetiştirilmektedir (White, 1918, s.10).

1860 yılında şehir misyonerler tarafından sık sık ziyaret edilmiştir ve geçici olarak yerleşilmiştir. Fakat 1862 yılında Ruhban Okulu'nun ve Kız Yatılı Okulu'nun iç bölgelere taşınmasına karar verilmiş, yer olarak ise Merzifon seçilmiştir. 1867 yılında Merzifon, 15.000 nüfusu ile büyümüş bir Türk ve Ermeni köyünden çok daha fazlasıdır (White, 1918, s.10). Kurul, alt katının Şabat'ta (Sabbath) bir şapel, hafta boyunca erkeklerin okulu ve üst katının ise misyonerlik konutu olarak kullanıldığı bir binaya sahiptir (White, 1918, s.13).

Misyonerlerin Merzifon'daki yerleşim yerleri; şehrin genelinden iki fit daha yüksekte, şehrin kuzey kenarında, şehre ulaşımı kolay, ovayı ziyaret etmeyi, diğer taraftaki dağ tepelerine tırmanmayı kolaylaştıran ve Karadeniz esintilerinin şehre dokunmadan önce kampüse uğradığı bir noktadadır (White, 1918, s.40).

Merzifon misyoner yerleşke alanında, zamanla artan kurum ve bu kurumlara olan taleplerin, ihtiyaç duyulan işlevlerin artmasıyla yapılar sayıca fazlalaşmıştır. Bu kurum veya yapı grubu ayrışmaları şöyledir: Merzifon Ruhban Okulu, Merzifon Kız Yatılı Okulu, Anadolu Koleji, Anadolu Hastanesi, konutlar, Genç Hazırlık Evi (Kennedy ve Getchell Evi), yetimhaneler ve kendine yardım atölyeleri.

3.1. Merzifon Ruhban Okulu

Amerikan eğitimcisi Cyrus Hamlin, 1840 yılında Konstantinopolis'in bir banliyösü olan Bebek'te bir seminer kurmuştur. Bu kurum zamanla dallara ayrılmıştır. Bunlar; Robert Koleji, Ruhban Okulu ve Kız Yatılı Okulu'dur (White, 1918, s.14). Robert Koleji, İstanbul'da kalmış diğerlerinin ise İstanbul'daki hayatın diğer yerlere göre pahalı olması ve İstanbul'un eğitim üzerindeki liberal etkisi nedeniyle iç bölgelere taşınmasına karar verilmiştir (White, 1918, s.14; ABCFM, Reel 589, No:365'den aktaran Alan, 2000, s.88). 1862 yılında (White, 1918, s.14) Merzifon, bu şartları sağlayan ve Batı Türkiye Misyonu'nda yer alan diğer istasyonların merkezinde bir konumda olduğundan dolayı tercih edilmiş ve buraya taşınmasına karar verilmiştir (ABCFM, Reel 589, No:366-367'den aktaran Alan, 2000, s.89)

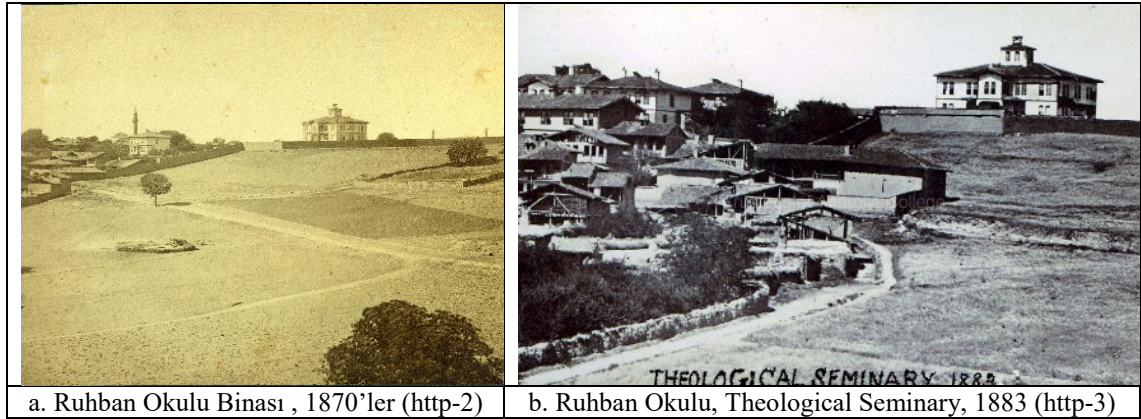
1863 yılı Kasım ayında yerleşimi iyi olan bir ev üç yıllığına kiralanmış ve kütüphane, yatakhane ve mutfak için uygun mekanlar oluşturulduktan sonra 1864 yılında beş öğrenci ile eğitime başlamıştır. Merzifon Ruhban Okulu'ndaki eğitimin amacı dini ve

bilimsel alandaki gelecekte artacak olan eleman ihtiyacını karşılamaktır (Alan, 2000, s. 90). Okulda ilk olarak 1868 yılında sekiz erkek mezun olmuştur (White, 1918, s.14).

1869 yılına kadar işlevine uygun olarak yapılmamış olan bir yapıda eğitimi sürdüren Ruhban Okulu'na uygun bir bina yapmak amacıyla şehrin güney kısmında, şehre göre yüksek ve oldukça güzel bir havaya ve iyi bir su kaynağına sahip bir yerinde arazi satın alınmıştır (ABCFM, Reel 628, No:314'den aktaran Alan, 2002, s. 91). Bu arazi üzerinde 1870 yılında inşasına başlanan ve bir yıl içinde bitirilmesi planlanan yapı (ABCFM, Reel 583, No:123-124; Reel 588, No:304'den aktaran Alan, 2002, s.91); derslikleri, yatakhane, küçük kilisesi, yemekhane ve mutfağı ile birlikte bütün olarak tasarlanmıştır (ABCFM, Reel 588, No:304'den aktaran Alan, 2002, s.92). Bina 23 metreye 14 metre genişliğindedir. Üç kat olarak inşa edilen yapının zemin katının yarısında mutfak, ambar, banyo ve tuvalet; diğer yarısında ise yatakhane yer almaktadır. Birinci katta giriş ile birlikte uzun bir salon, ikişer ve üçer kişilik olmak üzere dokuz adet yatakhane mevcuttur. İkinci katta; bir büyük ibadet yeri, iki derslik, bir kütüphane, okuma odası, bir büyük salon ve yatakhane bulunmaktadır. Çatıya ise 4 metreye 3 metre genişliğinde bir rasathane yerleştirilmiştir (ABCFM, Reel 582, No:12; Reel 628, No:314'den aktaran Alan, 2000, s.91-92).

Tablo 3.1'de yer alan fotoğraflar yukarıdaki yapı tariflerine uymaktadır. Şehre göre yüksekte yer alan yapının çatısında rasathane bulunduğu görülmektedir. Tablo 3.1-a'da yer alan görsele, alınan kaynakta 1870 yazılmış ve yanına net olarak bilinmediğini belli etmek için ise soru işareti konulmuştur. Yine yukarıda yer alan bilgiler doğrultusunda 1870'te inşasına başlanan yapının en erken 1871 yılında bitirilmiş olması gerekmektedir. Bu nedenle yapıya ait bu fotoğraf 1871 yılı ve sonrasına aittir. Tablo 3.1-b'de yer alan fotoğraf üzerinde 1883 yılı Ruhban Okulu (Theological Seminary) yazmaktadır. Fotoğraflardan okulun çevresinin duvarlar ile çevrelendiği ve ikinci katta giriş üzerinde yer alan cumba görülmektedir. Ayrıca okul çevresine bakıldığında şehirdeki, yapıya doğru olan genişleme de fark edilmektedir (Bkz. Tablo 3.1).

Tablo 3.1. *Ruhban Okulu Binası*

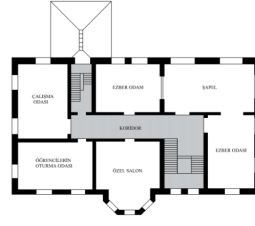

1880'lerde, Merzifon Ruhban Okulu'nun dini ve bilimsel derslerinin ayrılması düşüncesi oluşmuştur. 1883 yılının Eylül ayında okulun ilk iki yılının bilimsel konulara ayrılması gerektiği düşüncesiyle Harbinger Yüksek Okulu kurulmuş ve eğitime başlamıştır (ABCFM, Reel 597, No:30,68,73; NAMF, Microcopy No(Mc): T-618, Roll 1, No:20'den aktaran Alan, 2002, s.195-196) .1886 yılında ilk mezunlarını veren Harbinger Yüksek Okulu, aynı yılda Anadolu Koleji olmuştur. Okulun ilk öğrencilerini Harbinger Yüksek Okulu'ndan mezun olan öğrenciler oluşturmuştur (ABCFM, Reel 597, No: 82'den aktaran Alan, 2002, s.198).

Anadolu Koleji, Ruhban Okulu için yapılan binanın büyük bir kısmını kullanmaya başlamıştır. Kolejin ihtiyaçlarına göre yapıya eklemeler yapılmış ve Ruhban Okulu için çok yetersiz bir kısım ayrılmıştır (ABCFM, Reel 628, No:314'den aktaran Alan, 2002, s.93). Bu nedenle yeni bir binanın yapımı 1900'lü yılların başında gündeme gelmeye başlamıştır (ABCFM, Reel 620, No:305'den aktaran Alan, 2002, s. 94). Fakat yeni bina için izin ve para desteği 1909 yılında ancak sağlanabilmiştir (Alan, 2002, s. 94). Bunun sonucunda İngiliz mimar Mr. Childs misyonerlerin binayla ilgili istek ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bir taslak hazırlamıştır (ABCFM, Reel 628, No:306, 365-366'den aktaran Alan, 2002, s. 94).

Tablo 3.2'deki planlara göre bina; zemin kat, birinci kat ve ikinci kat olmak üzere üç katlı tasarlanmıştır. Zemin katında giriş bölümü ve hemen sonrasında merdivenler yer almaktadır. Girişin sağında yemek odası ve bu odanın en geniş cephesinde bir çıkıntı mevcuttur. Bu çıkıntı üst katlara kadar uzatılmamıştır. Fakat girişin hemen sağındaki odada benzer olan çıkıntı üst katlarda da sürdürülmüştür. Yemek odasının hemen yanında ve yemek odası ile ayrı bir bağlantısı olan mutfak ve kiler bölümü bulunmaktadır. Girişin

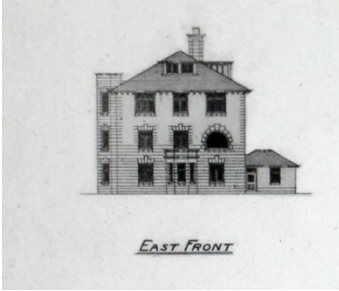
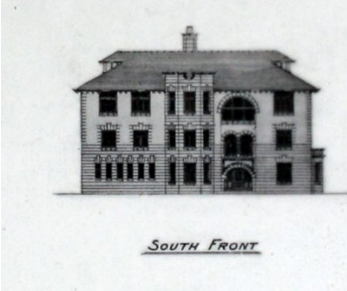
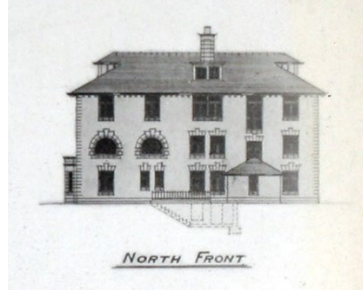
solunda ezber odası ve sonrasında ise ıslak hacimler yer almaktadır. Mutfak bölümünün yanında ikincil bir merdiven ve sonrasında da bir oda ve ıslak hacim mevcuttur. Birinci kat planında ezber odaları, şapel, çalışma odası, öğrencilerin oturma odası ve özel salon bulunmaktadır. Yapının ikinci katı ise tamamen yatakhanelerden oluşmaktadır (Bkz. Tablo 3.2)

Tablo 3.2. George White Hills Binası (<http-4>) planları tarafımızca yeniden çizilmiştir

 <p>GEORGE WHITE HILLS BİNASI ZEMİN KAT PLANI</p> <p>■ KAMEREN ■ İSLAK HACİM</p>	 <p>GEORGE WHITE HILLS BİNASI 1. KAT PLANI</p> <p>■ KAMEREN ■ İSLAK HACİM</p>	 <p>GEORGE WHITE HILLS BİNASI 2. KAT PLANI</p> <p>■ KAMEREN ■ İSLAK HACİM</p>
a. Zemin kat	b. Birinci kat planı	c. İkinci kat planı

Tablo 3.3.'de yer alan cephe çizimlerine göre; zemin katın güney ve doğu cephesinde, cephede yapılan çıkmalarda ve pencerelerin lentolarında taş kullanılmıştır. Yapıda bazıları kemerli bazıları dikdörtgen olmak üzere farklı formda pencere tipleri bulunmaktadır. Dikdörtgen olanların da enleri birbirinden farklılık göstermektedir. Zemin kat planında ikincil merdivenin arkasında yer alan bölüm, yapıyla bütünleşmeyerek tek katlı olarak tasarlanmıştır. Ayrıca buraya dışarıdan da doğrudan bağlantı mevcuttur. Bu bölüm planda net olarak okunamamakla birlikte fener odası olduğu tahmin edilmektedir. Çatıda yer alan fener de bu durumu desteklemektedir. Kuzey cephesinde görülen fener planda ise mutfak hizasında yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.3).

Tablo 3.3. George Hills White Binası cepheleri (<http-4>)

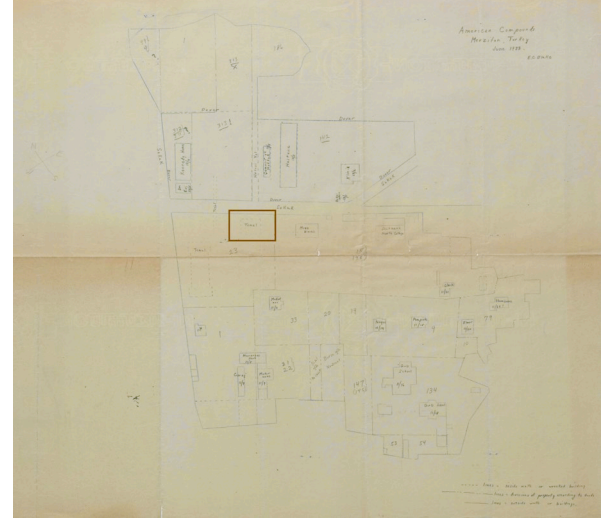
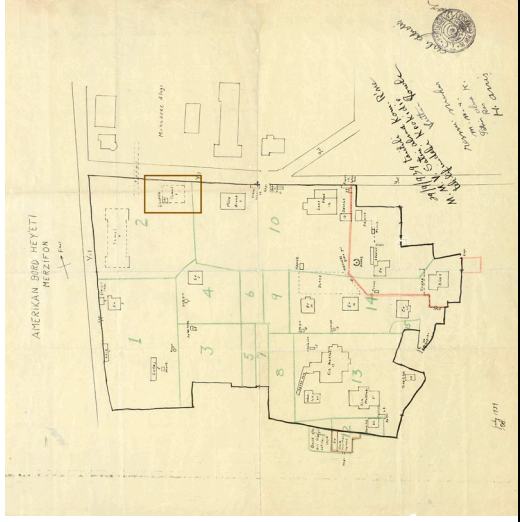
 <p><i>EAST FRONT</i></p>	 <p><i>SOUTH FRONT</i></p>	 <p><i>NORTH FRONT</i></p>
a. Doğu cephesi	b. Güney cephesi	c. Kuzey cephesi

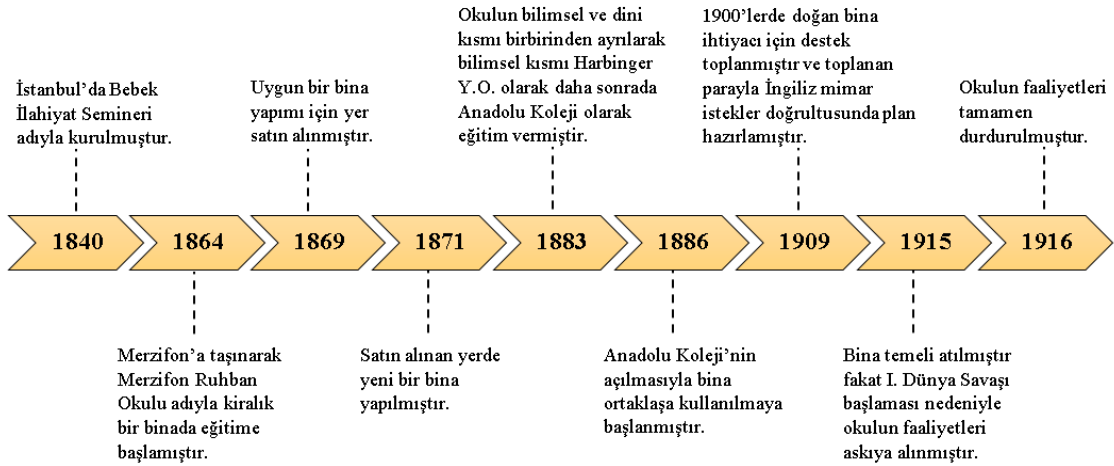
Kolejden mezun olan öğrenciler aynı zamanda Ruhban Okulu'ndaki dini eğitimi de almış olmaktadır. Kolej ve Ruhban Okulu arasındaki beraberliğin bu gibi avantajları olmasının yanı sıra mekan yetersizliği gibi bir dezavantajı da vardır ("Theological Seminary", 1913, s.27).

Elmer, 1912-13 yıllarında Amerika Birleşik Devletleri'nde, Ruhban Okulu öğrencilerine Kolej binalarından ayrı iyi ve uygun konaklama sağlamak amacıyla para toplamıştır ("Theological Seminary", 1913, s.27). Anadolu Koleji ile aynı binayı kullanan Ruhban Okulu için 1915 yılının baharında yeni ve ayrı bir binanın yapımına önem verilmiştir. Yeni binanın temel taşı, 21 Haziran günü atılmıştır. Okulun yapılmasına daha öncesinde katkıda bulunan George Hills White'in anısına bina, George Hills White Binası (http-3) olarak adlandırılmıştır (White, 1918, s.47).

George Hills White Binası'nın temeli atılmıştır. Fakat I. Dünya Savaşı ve daha sonrasında da okulun kapatılmasıyla birlikte tamamlanamamıştır. Yapının temel yerleşimine 1933 ve 1939 yıllarındaki krokilerde yer verilmiştir. George Hills White Binası, Kütüphane-Müze Binası'nın hemen yanında yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.4).

Tablo 3.4. George White Hills Binası yerleşim krokileri

	
a.1933 yerleşim krokisi (http-5), tarafımızca işaretlenmiştir	b.1939 yerleşim krokisi (http-6), tarafımızca işaretlenmiştir

Şekil 3.2. Merzifon Ruhban Okulu zaman çizelgesi

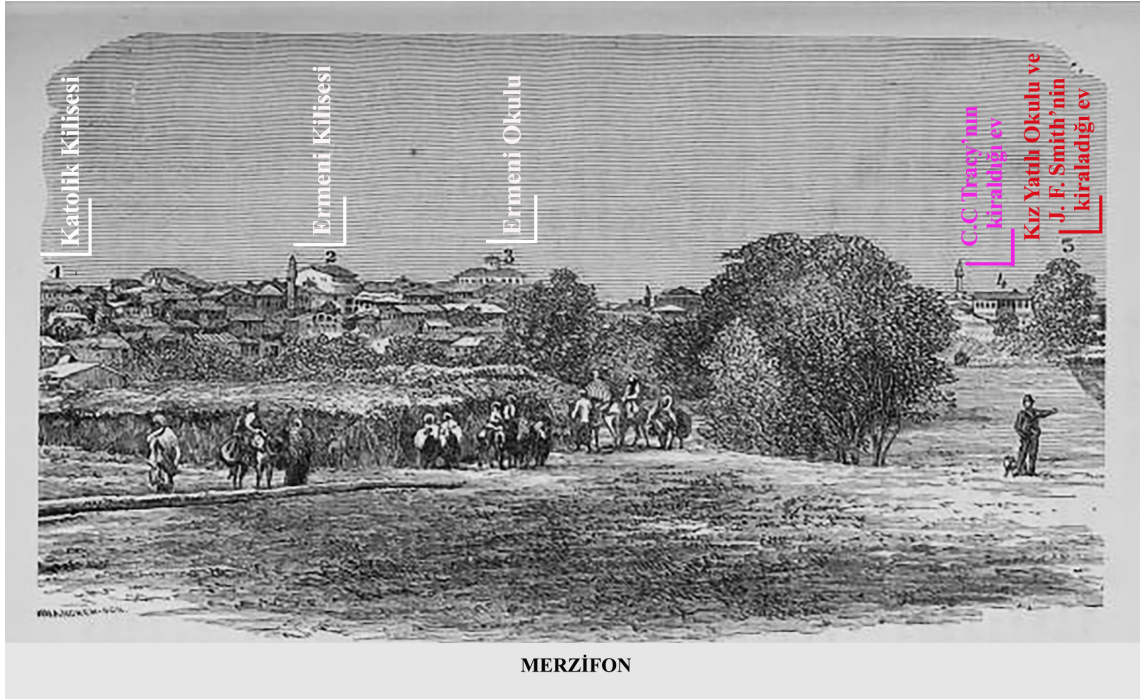
3.2. Merzifon Kız Yatılı Okulu

Okulun tarihi, İstanbul'un dış çeyreği Pera'da Dr. Goodell'in evinde kurulduğu 1845 yılına kadar uzanmaktadır. Daha sonra okul uygun bir bina bulunarak Hasköy'e taşınmıştır ("Girls' School in Turkey", 1878, s.65-68). Ruhban Okulu ile aynı sebeplerden dolayı Kız Yatılı Okulu da Merzifon'a taşınmıştır. Merzifon'da okulun planlanan açılış tarihi 1863 yılıdır. Fakat olumsuz şartlar nedeniyle yeniden açılışı ertelenmiştir ("Girls' School in Turkey", 1878, s.65-68). 1865 yılında İstanbul Hasköy'den Merzifon'a taşınan Batı Türkiye Misyonun'daki Kız Yatılı Okulu, Bayan Fritcher başkanlığında yeniden açılmıştır. Okul, ilk mezunlarını 1868 yılında vermiştir ("Girls' Boarding School", 1902, s.48). Merzifon Kız Yatılı Okulu olarak bilinen "Ermeni Kızları için Misyon Eğitim Okulu", Türkiye'de 1878 yılında mevcut olan kız okullarının en büyüğüdür ("Girls' School in Turkey", 1878, s.65-68). Yaklaşık bir buçuk milyon nüfusa sahip, otuz bin mil karelik Merzifon alanındaki, kızların yükseköğrenimi için tek okul durumunda olmuştur ("Girls' Boarding School", 1902, s.51). İstikrarlı bir şekilde ilerleme kaydeden okul 50 yıl boyunca kızların eğitiminde lider olmuştur. Bu okuldan mezun olan kadınlar önemli mevkilere gelmiştir (White, 1918, s.48). Artan talep, Kız Yatılı Okulu'nu tarihi boyunca beş kat daha büyük bir ev aramak zorunda bırakmıştır ("Girls' Boarding School", 1902, s.51).

Merzifon Kız Yatılı Okulu, 1869 yılı Ağustos ayına kadar beş yıllığına kiralanan bir binada eğitime başlamıştır. Beş yılın sonunda uygun bir yer bulunamadığından binayı tekrar kiralamak yerine satın almışlardır (ABCFM, Reel 582, No: 595'den aktaran

Alan, 2002, s.145). 1870'lerin başında okul iki binada eğitimlerini sürdürmektedir (ABCFM, Reel 588, No:319'dan aktaran Alan, 2002, s.145). Fakat 1875 yılında çeşitli nedenlerle kullanılamaz hale gelen binanın yerine, yeni bir okul inşası için bin doların ödenmesi talebinde bulunulmuştur ("Girls' School in Turkey", 1878, s.69-70). Gerekli para sağlanınca Kız Yatılı Okulu Binası'nın inşasına başlanmıştır. O tarihte Osmanlı-Rus Savaşı devam etmektedir ve Osmanlı Devleti'nin sonun geleceğini düşünenler yeni bina yapımına şaşırmış olsa da yeni binaya çok acil ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni bina, Ruhban Okulu'nun hemen arkasına inşa edilmiş olup iki okul arasında sadece bir ev ve misyonerlerden birisinin bahçesi yer almıştır. Yapı, diğer misyoner binalarına göre daha hakim bir noktada yer almıştır. Hıristiyan mimarî kültürünün güzel bir göstergesi olarak yapılan yapı, iç düzenlemesiyle ve çevresiyle oldukça güzeldir (ABCFM, Reel 588, No: 319-320'den aktaran Alan, 2002, s.145-146).

Şekil 3.3.'de Merzifon panoramasına ait görselde yer alan yapılardan bahsedilmiştir. Bunlar sırasıyla Katolik Kilisesi, Ermeni Kilisesi, Ermeni Okulu ve yerleşke içinde yer alan; C.C. Tracy'nin kiraladığı ev, Kız Yatılı Okulu ve J. E. Smith 'in kiraladığı evdir. Kız Yatılı Okulu'nun önü ağaçla kapatıldığından dolayı tam olarak görülememektedir.

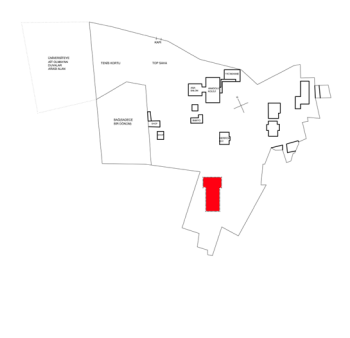

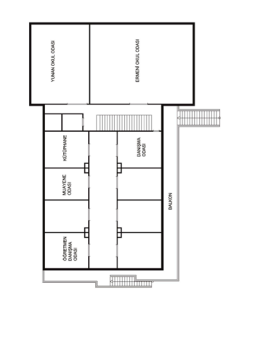
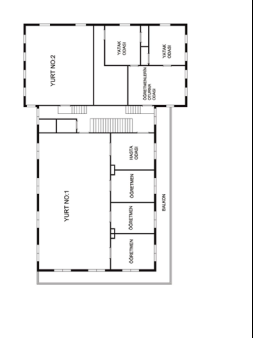

Şekil 3.3. Katolik Kilisesi, 2. Ermeni Kilisesi, 3. Ermeni Okulu, 4.C.C.Tracy'nin kiraladığı ev, 5. Ceviz ağacı tarafından kapatılmış Kız Yatılı Okulu ve J.F. Smith'in kiraladığı ev ("Girls' School in Turkey", 1878, s.65-68'dan alınan görsel tarafımızca düzenlenmiştir)

1883-1884 yılları itibariyle bu bina da okulun ihtiyacını karşılayamaz hale gelmiş ve 1888 yılı itibariyle Kız Yatılı Okulu Binası; yatakhane, derslikler, yemekhane ve hastane odasını içeren yeni bir ilâve binaya acilen ihtiyaç duymaya başlamıştır. 1890'ların başında Kız Yatılı Okulu'nun yeni binası inşa edilmeye başlanmış ve eski binanın da yatakhane olarak kullanılmasına karar verilmiştir (ABCFM, Reel 597, No:73, 128; Reel 606, No:377'den aktaran Alan, 2002, s.145-146).

Tablo 3.5'de gösterilen 1893 yılına ait krokide, yeni Kız Yatılı Okulu Binası'nın oturum alanı görülmektedir. Yapı, T planlı ve üç katlı olarak tasarlanmıştır. Alt katta; spor salonu, müzik odaları, depo, yıkama ya da yıkanma odası, mutfak ve yemek salonu bulunmaktadır. Orta katta; öğretmen danışma odası, kütüphane, muayene odası, danışma odası, Yunanca ve Ermenice sınıfı yer almıştır. Üst kat öğretmen ve öğrenciler için yatakhane kısmıdır. Bu katta; 1 nolu ve 2 nolu yurt odası, öğretmen odaları, hasta odası, öğretmen dinlenme ve yatma odaları mevcuttur. Orta ve üst katta bu katların iki yüzeyini saran balkonlar bulunmaktadır. Orta kattaki balkona zeminden iki merdivenle çıkış sağlanmaktadır (Bkz. Tablo 3.5.).

Tablo 3.5. 1893 Merzifon Yatılı Kızlar Okulu Binası'nın planları (Alan, 2002, Ek-1, Ek-2'yer alan ve okunamayan yerleşim krokisi ve planları tarafımızca düzeltilmiş, eksik ve algılanamayan bazı bölümlerinde fotoğraflarla ve çeşitli arşiv belgelerle eşleştirilip örtüştürülmüştür.

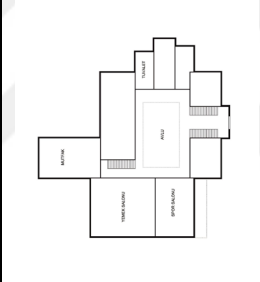
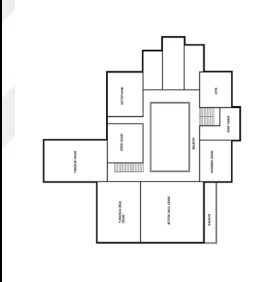
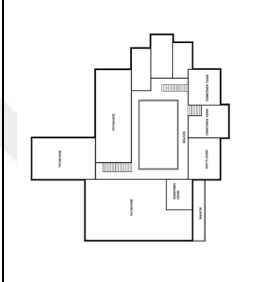
			
a. 1893 vaziyet planı	b. Alt kat planı	c. Orta kat planı	d. Üst kat planı

İnşaatı devam eden Kız Yatılı Okulu, 1893 yılında yakılmıştır (White, 1918, s.35). Yangından sonra yapılan yeni bina 1894 yılında misyoner yerleşkesinde ve Anadolu Koleji'nin güneyinde iyi bir yere sahip alanda tamamlanmıştır ("Girls' Boarding School", 1902, s.48). Uzun süren ve beklenen bina, 2 Temmuz 1894'te 6 kız öğrencinin mezuniyeti için kullanılmıştır. Fakat hala büyük bir kısmı iskelet halinde bulunmaktadır. 12 Eylül 1894'te ise eğitime başlanan okulda sadece bir oda tamamlanmamıştır. Yapının planının,

Türkiye'nin iç kısmındaki bir okulun kendine özgü koşullarına son derece uygun olduğu söylenmektedir. Kız Yatılı Okulu Binası'nın, o dönemde kampüsteki en modern ve zevkli yapı olduğu düşünülmektedir (Smith, 1899, s.186).

Yangından sonra yapılan bu yapı, yanan yapıyla aynı yerde inşa edilmiş fakat plan kurgusu olarak önceki yapıya benzememektedir (Bkz. Tablo 3.6.). Yapı ortada geniş bir avlu ve avlu çevresinde yer alan odalardan oluşmaktadır. Üst katlarda avlu üzerinde yer alan galeri boşluğu ve odalara açılan verandalar şeklinde tasarlanmıştır. Alt katta; spor salonu, yemek salonu, mutfak, müzik odaları ve okuma odaları bulunmaktadır. Orta katta; Yunanca sınıfı, büyük sınıf, temizlik odası, kütüphane, sınıflar, danışma odası ve ofis bulunmaktadır. Üst katta; yatakhaneler, öğretmen odaları ve hasta odası bulunmaktadır (Bkz. Tablo 3.6).

Tablo 3.6. 1894 Merzifon Yatılı Kızlar Okulu Binası'nın kat planları

			
a. 1901 yılına ait yerleşim krokisi (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir.	b. Alt kat planı	c. Orta kat planı	d. Üst kat planı
1894, Merzifon Yatılı Kızlar Okulu Binası'nın kat planları, Alan, 2002, Ek-3'de yer alan ve okunamayan yerleşim krokisi ve planları tarafımızca düzeltilmiş, eksik ve algılanamayan bölümlerinde fotoğraflarla ve çeşitli arşiv belgelerle eşleştirilip örtüştürülmesiyle elde edilmiştir.			

Yapının giriş bölümü dışa çıkıntı yapılarak vurgulanmıştır. Yapı üç katlı inşa edilmiştir. Fakat önde yer alan bölümün en üst kat yüksekliği arkada yer alan bölümlere göre daha düşük kotta kalmıştır. Balkonlar yapının iç mekanlarında ve kampüste yer alan bazı binalarda da görülen ince kolonlarla taşınmıştır. Çatı altında yuvarlak bir açıklık göze çarpmaktadır. Yapının çatısında ise bir kule mevcuttur (Bkz. Tablo 3.7.).

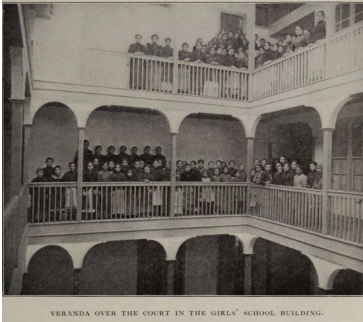
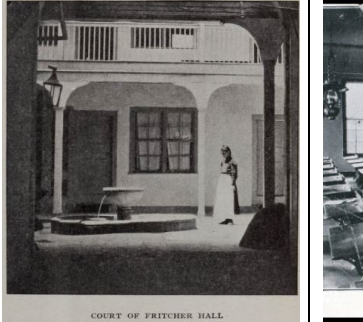

Tablo 3.7. *Kız Yatılı Okulu fotoğrafları*

		
a. 1899, Kız Yatılı Okulu (Smith, 1899, s.186)	b. 1901, Kız Yatılı Okulu (http-8)	c. 1902, Kız Yatılı Okulu (Girls' Boarding School, 1902)

Yeni binanın hemen hemen her penceresinden şehri, ovayı ve doğayı içeren güzel manzaralar görülmektedir (“The Marsovan Boarding School”, 1895, s.457). Yapının ısıtılması odun sobaları ile aydınlatılması ise kerosen ile sağlanmaktadır (“Girls’ Boarding School”, 1902, s.49).

Tablo 3.8’de Kız Yatılı Okulu’nun iç mekan fotoğrafları yer almaktadır. Tablo 3.8-b’deki 1914 yılına ait fotoğrafta yapıya girildiğinde ilk olarak havuzu olan kapalı bir avlu görülmektedir. Tablo 3.8-a’da yer alan 1899 yılına ait fotoğrafta ise bu avluya bakan orta ve üst katta galeri boşluğunun etrafında yer alan verandalar görülmektedir. Tarihi tam olarak bilinmeyen Tablo 3.8-c’deki fotoğrafta geniş bir mekan olan çalışma salonu yer almaktadır. Kız Yatılı Okulu’nun iç mekan fotoğraflarında yapının geniş pencereleri ve ince kolonları dikkat çekmektedir (Bkz. Tablo 3.8).

Tablo 3.8. *Fritcher Binası iç mekan fotoğrafları*

		
a. 1899, avlu üzerindeki veranda (Willard, 1899, s.53)	b. 1914, avlu (Willard, 1914, s.103)	c. Çalışma salonu (http-9)

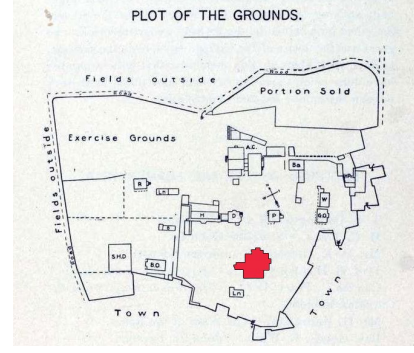

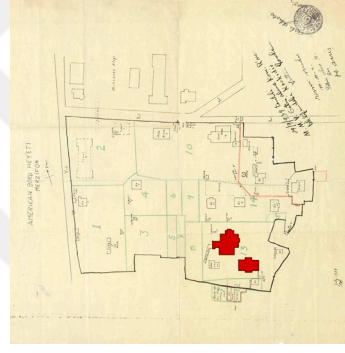
1902 yılına ait raporda bahsedilen rahatsız edici durumlardan dolayı gecikmeli olarak kullanılmak zorunda kalınan bin doların üzerindeki para, kızlar ve genç erkeklerin

yaşadığı yapıların iyileştirilmesi için kullanılmıştır. Bunun sonucunda büyük ölçüde gösteriş ve rahatlık artışı sağlanmıştır (Buildings and Grounds, 1902, s.17).

Kız Yatılı Okulu'nun artan ihtiyacını karşılamak için 1909 yılının baharında Güney Binası'nın temeli atılmış ve 1910 yılı Eylül ayında yapı tamamlanmıştır. Yeni bina Kız Yatılı Okulu'nun yüksekokul bölümü olarak kullanılmış, hazırlık sınıfı ise eski binada kalmıştır (ABCFM, Reel 628, No:328'den aktaran Alan, 2002, s.147).

Yeni binanın yerleşim yeri, eski binanın hemen güneyinde yer almaktadır. Güney Binası dikdörtgen formda tasarlanmıştır. Orta bölümün kuzey ve güney cephesinde dışa çıkıntı oluşturulmuştur. Her iki yapı da planda yer alan konumlarını ve formlarını ilk yapıldığı zamandan 1939 yılına kadar korumuştur (Bkz. Tablo 3.9).

Tablo 3.9. Merzifon Kızlar Yatılı Okulu'nun yerleşim planları

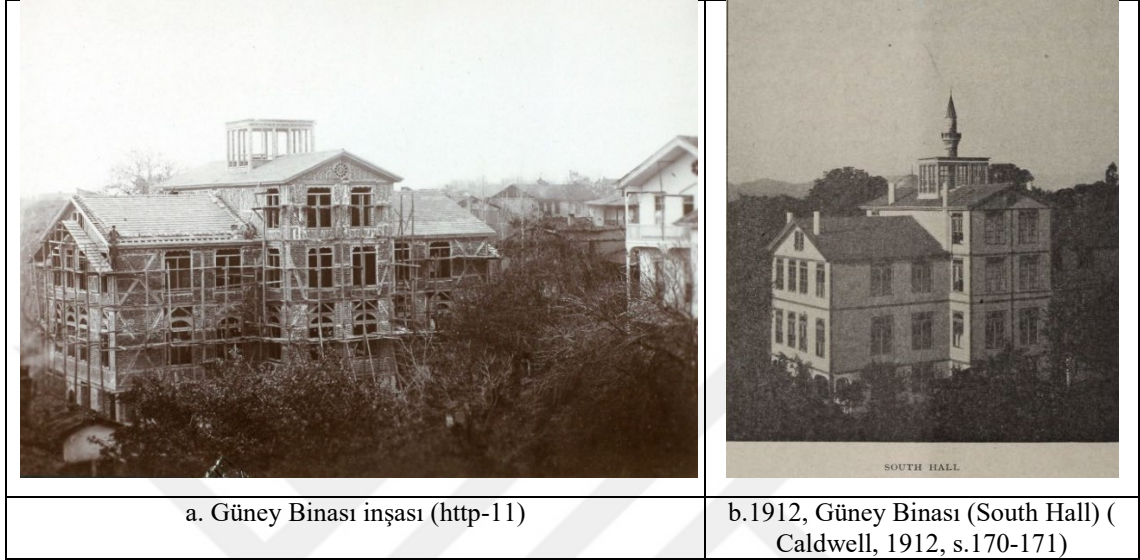
		
a.1902 yılı yerleşim krokisi, (Buildings and Grounds, 1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)	b.1913 yılı yerleşim krokisi (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir.	c.1939 yılı yerleşim krokisi (http-6), tarafımızca düzenlenmiştir

Güney Binası orta bölümü hariç üç katlı olarak inşa edilmiştir. Orta bölümü ise dört katlıdır. Dört katlı bölümün çatısının tam ortasında, kare planlı ve tüm yüzeyi pencereler ile kaplı bir kule vardır. Tablo 3.10-a'da yapının inşası sırasında çekilmiş fotoğraf yer almaktadır. Bu fotoğraf doğrultusunda yapının ahşap çerçevelere çaprazlar atılarak ve bunların arasının fırınlanmış tuğlalar ile doldurulması şeklinde yapıldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.10).

Güney Binası'nın orta bölümünde avlu vardır ve bu avlunun etrafında yer alan odalar avlunun üstünde yer alan kare planlı kule sayesinde ışık almaktadır. Yapıda spor salonu bulunmaktadır. Bu binanın en cazip odalarındandır. Ayrıca burası eğlenceler ve resepsiyonlara ev sahipliği yapmaktadır. Zemin katında uygulama odaları, çamaşır odası, dikiş odası ve yerli bilim odası bulunmaktadır. Odaların hepsi iyi havalandırılmış ve

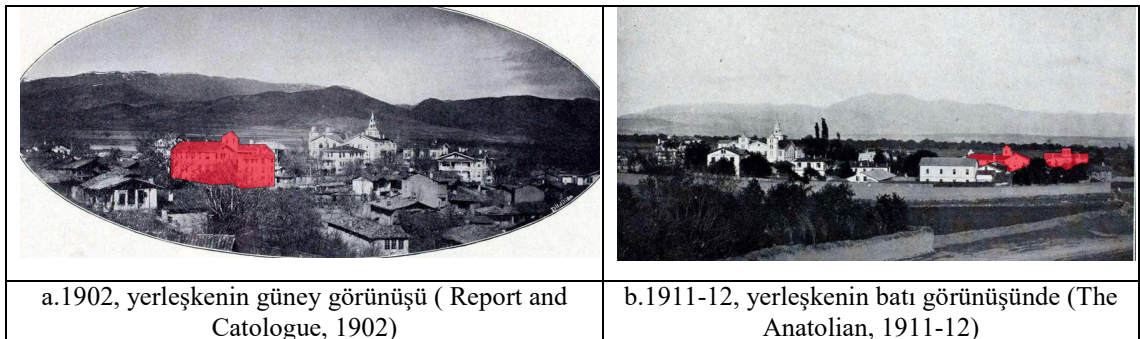
aydınlatılmıştır. Yıkama odasında altı veya sekiz musluklu uzun çimento bir oluk mevcuttur (Caldwell, 1912, s.169-170).

Tablo 3.10. *Merzifon Kız Yatılı Okulu Güney Binası*

Tablo 3.11-a’da misyoner yerleşkesinin güney görüşü görülmektedir. Bu görünüşte Kız Yatılı Okulu binalarından biri olan Fritcher Binası işaretlenerek gösterilmiştir.1902 yılına ait olan bu görünüşte henüz bu yapının güneyinde yer alacak bina inşa edilmemiştir. Tablo 3.11-b’de verilen görünüş ise 1911-12 yıllarına aittir ve yerleşkenin batı görünüşüdür. Burada kendine yardım atölyelerinin arkasında yer alan Fritcher Binası ve onun sağında yer alan Güney Binası işaretlenmiştir.

Tablo 3.11. *Yerleşkenin güney ve batı görünüşünde Kız Yatılı Okulu binaları*

Tablo 3.12’ de yer alan fotoğraflar Kız Yatılı Okulu’nun Fritcher Binası’na aittir. Yapının çatısında daha önce mevcut olan kule artık yerinde değildir. 1899 ve 1915 yılına

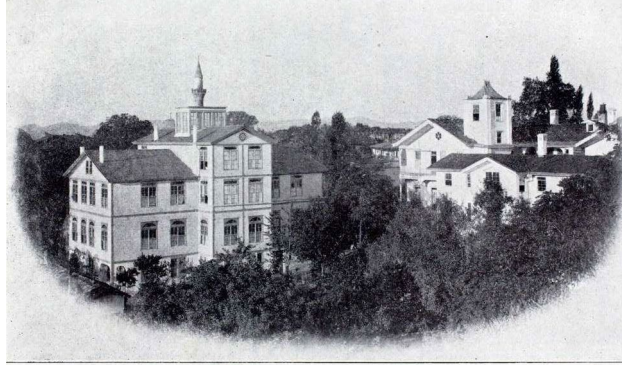

ait fotoğraflarda 2 pencereli cephe yüzeyi 1915 ile 1955 yılları arasındaki bir zamanda genişletilerek bir pencere daha eklenmiştir (Bkz. Tablo 3.12).

Tablo 3.12. *Fritcher Binası'ndaki değişim*

		
a. Fritcher Binası, 1899, http-12	b. Fritcher Binası, 1915 (Turkey, 1915, s.581)	c. Fritcher Binası, 1955 (Merzifon Belediyesi Arşivi)

Tablo 3.13'de 1911-12 yılına ve 1955 yılına ait Kız Yatılı Okulu'nun Güney Binası görülmektedir. Çatıdaki ışık almak için yapılan kare formdaki kulenin 1955 yılına ait fotoğrafta mevcut olmadığı ve geriye kalan açıklığın üstünün çatı ile kapatıldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.13).

Tablo 3.13. *Güney Binası'ndaki değişim*

	
a. Kız Yatılı Okulu binaları (Anatolia Girls' School, 1911-12).	b. Güney Binası, 1955 (Merzifon Belediyesi Arşivi)

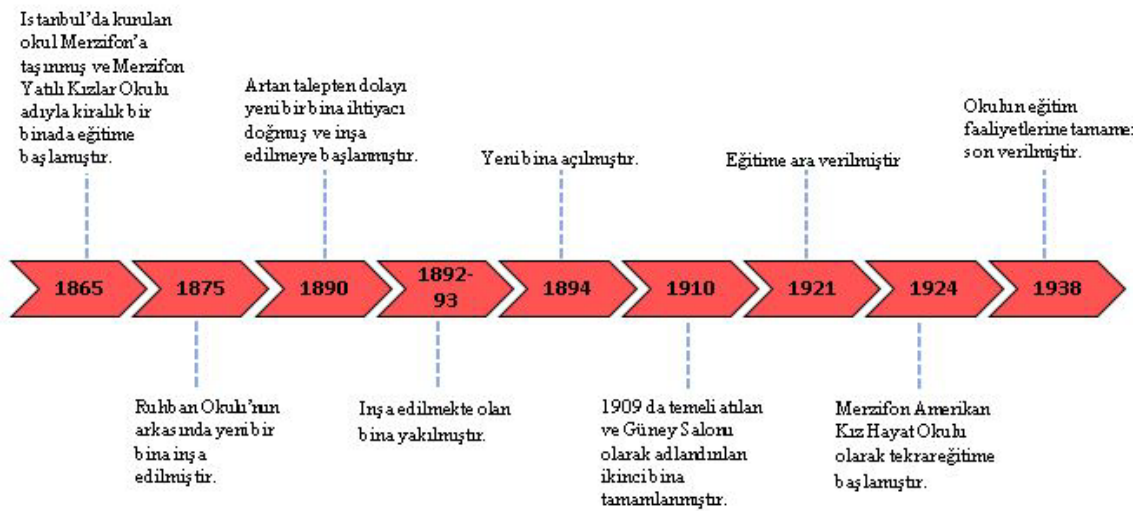
I.Dünya Savaşı, nedeniyle misyonerlere ait yapılara el konulmuştur. Kız Yatılı Okulu 'da 1919 tarihine kadar eğitime ara vermiştir. Bu tarihten sonra Kız Yatılı Okulu yeniden açılmıştır (Alan, 2002, s.445). Fakat okul, 1921 yılında siyasi gelişmelerden dolayı çalışmalarına yeniden ara vermiştir. 8 Ocak 1924 yılında okul, Merzifon Amerikan Kız Hayat Mektebi (Bkz. Şekil 3.4) olarak eğitime tekrar başlamış fakat yeterli öğrenci

olmamasından ve mali sıkıntılardan dolayı 1938 yılında son kez kapatılmıştır (Alan, 2002, s.184-185).

Şekil 3.4. Merzifon Kız Hayat Mektebi'nin 1930'lu yıllarda katıldığı bayram kutlamalarından bir fotoğraf (Merzifon Belediyesi Arşivi)

Kız Yatılı Okulu binalarından, Fritcher Binası ve Güney Binası en son 1955 yılına kadar mevcut olduğu yukarıda yer alan (Bkz. Tablo 3.11, Tablo 3.12) fotoğraflardan anlaşılmaktadır. Günümüze kalmayan yapıların tam olarak ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir.

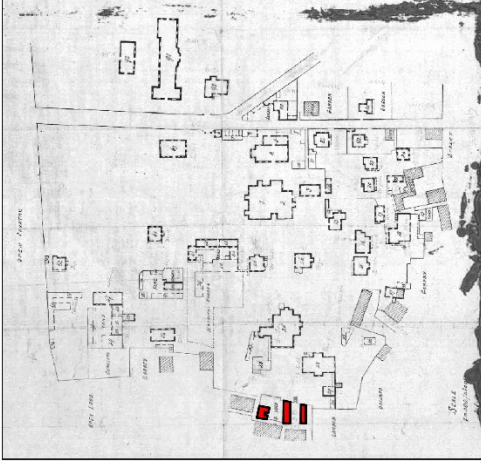

Şekil 3.5. Merzifon Kızlar Yatılı Okulu zaman çizelgesi

3.2.1. King Okulu

Merzifon İstasyonu'ndaki misyonerler dikkatlerini 1907 yılında ülkenin sağır ve dilsizlerine yönlendirmişlerdir. Miss Galene Philadelphes, Amerika'nın sağır için en iyi okulu olan Massachusetts-Northampton'da Clark Sağır Enstitüsü'ne iki yıllığına, sağır ve dilsizlere eğitim verme konusunda hazırlık eğitimi almak için gönderilmiştir (Alan, 2002, s.185).

Miss Galene Philadelphes'in geldiği 1910 sonbaharında Türk İmparatorluğu'ndaki sağır ve dilsizler için ilk Hıristiyan Okulu, Merzifon'daki misyoner yerleşkesinde (Girls' School Boarding, 1911-12, s.96) küçük bir ev ve bahçe satın alınarak açılmıştır (Willard, 1914, s.107). Okulun ismi Sağır için Marta A. King Memorial Okulu (Girls' School Boarding, 1911-12, s.96) olarak da geçmektedir. Okul cazip bahçe ve oyun alanlarına sahiptir (Anatolia Girls' School, 1915, s.38). Tablo 3.14-a'da yer alan krokide taralı yapılar King Okulu'na aittir. Okulun yeri, Kız Yatılı Okulu binalarından Güney Binası'nın hemen arkasında yer almaktadır. Ortada yer alan yapı okul binasıdır. Okul binasının solundaki yapı yatakhane iken sağında yer alan yapı ise yıkanma evidir (Bkz. Tablo 3.14, EK-1).

Tablo 3.14. King Okulu'nun konumu ve fotoğrafı

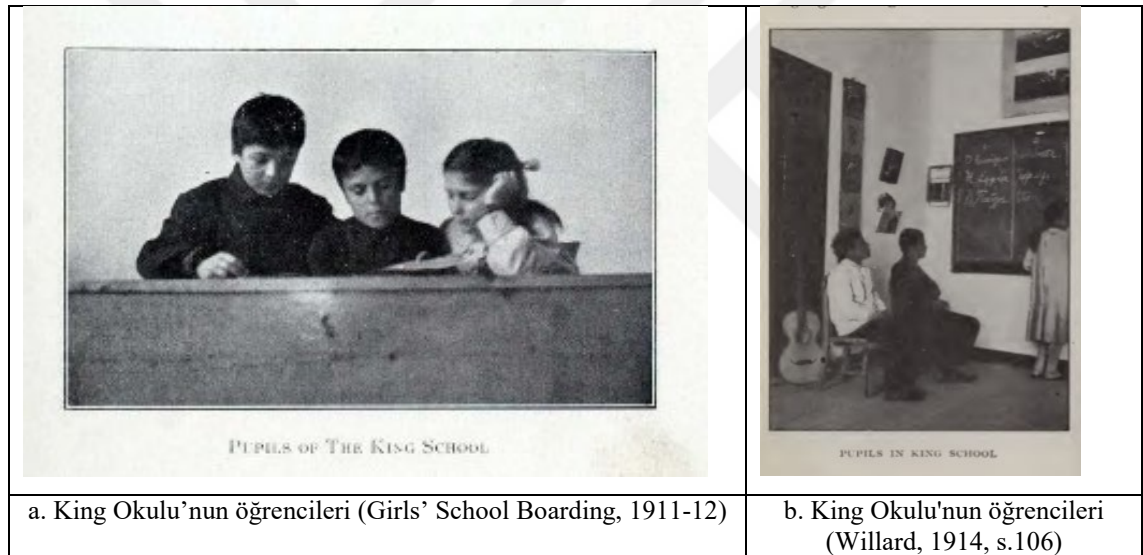
	
<p>a.1913 haritasında King Okulu binalarının konumu (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir</p>	<p>b. Sağır ve Dilsizler için King Okulu (Girls' School Boarding, 1911-12)</p>

Okuldaki öğrencilere Amerika'daki sağırın eğitilmesinde en başarılı bulunan yöntemler doğrultusunda eğitim verilmektedir. Okulda ortak dili olmayan çocuklar

mevcuttur. Bu nedenle okulda üç bölüm oluşturulmasına karar verilmiştir. Bunlar Yunanca, Ermenice ve Türkçedir (Girls' School Boarding, 1911-12, s.96).

Üç öğrenci ile başlanan çalışmada (Girls' School Boarding, 1911-12, s.96), beşinci yıla kadar toplam 24 farklı öğrenci eğitime tabi tutmuştur. 1914-15 yılındaki mevcut kayıt 18'dir. Öğrenciler yedi ila dokuz yaşlarında olduklarında alınmaktadır hatta daha küçük olmalarının avantajları vardır. Bazı durumlarda daha büyükler de alınmıştır. Öğrencilere okuma ve yazmanın yanı sıra dudak okuyarak konuşmakta öğretilmekte, basit sayı çalışması ve coğrafya dersleri verilmektedir. Yeterli sayıda dil öğrenmeleri durumunda başka branşta derslerde verilmektedir (Anatolia Girls' School, 1915, s.38) (Bkz. Tablo 3.15).

Tablo 3.15. King Okulu'nun öğrencileri

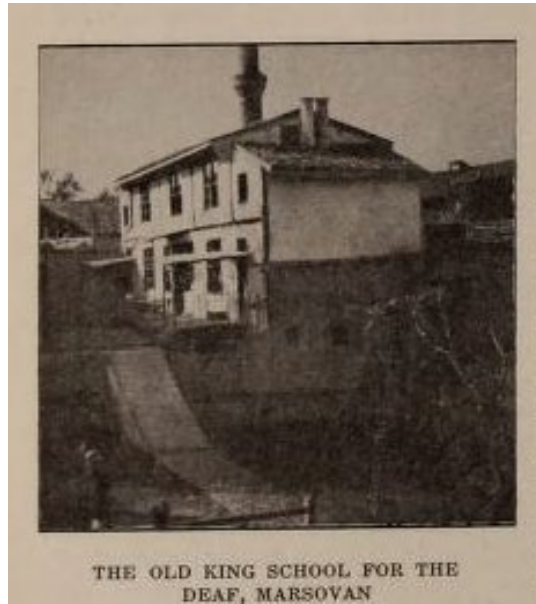
Okuldaki çocuklara her günün bir bölümünde pratik eğitimler de verilmektedir. Kız çocuklarına ev işi, dikiş, iğne işi ve dokuma yapmak (Anatolia Girls' School, 1915, s.38), erkek çocuklarına ise marangozhane işleri öğretilmektedir (Girls' School Boarding, 1911-12, s.97). Bunun amacı, onların kendi kendine yetebilmelerini sağlamaktır (Alan, 2002, s.188). Tablo 3.16'da verilen fotoğraflarda da bu durum görülmektedir. Kız çocukları bahçede öğretmenleriyle birlikte ve ellerinde bez ile iğne olduğu görülmektedir. Erkek çocuklar ise marangozhane de öğretmenleri eşliğinde dolap yapmasını öğrenmektedirler.

Tablo 3.16. King Okulu'nda verilen pratik eğitimler (Anatolia Girls' School, 1913-14)

Okul 1914 yılı Ekim ayında yenileme masraflarını karşılayamadığı için, eski hastane binasına taşınmıştır. 1916 yılında misyoner yerleşkesinde yer alan binaların büyük kısmı askerler tarafından kullanıldığı için okul, Fransız Okulu olan bir eve taşınmıştır (Alan, 2002, s.188).

Tablo 3.16'da verilen fotoğraf King Sağır ve Dilsizler Okulu Binası'na aittir. 1917 yılında yayınlanan fotoğrafın açıklamasında, misyon binalarından biri olan bu yapının, Türklerin kötü hastalıkları barındıkları düşüncesinden dolayı, yıkılması gerekeceği söylenmiştir.

Şekil 3.6. Sağırılar için eski King Okulu, Merzifon, 1917 (Home Department, 1917, s.182)

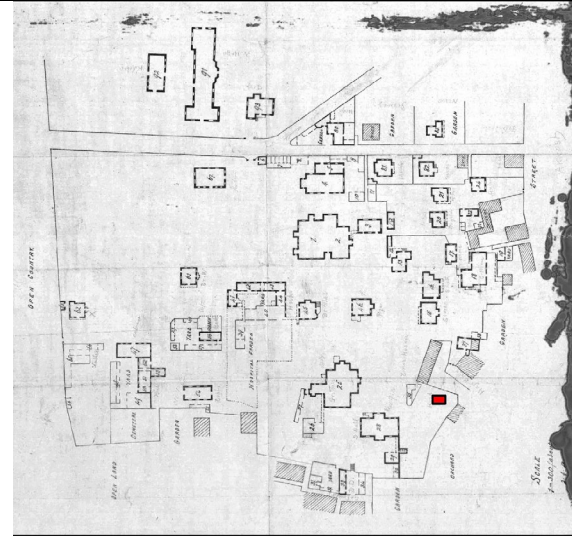
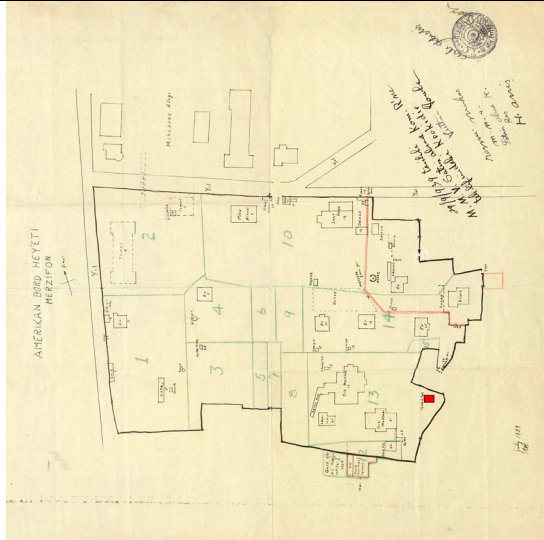
Misyonerler kendi okul binalarını tekrar elde edemeyeceklerin anlayınca misyoner binalarına bitişik Protestanlara ait geniş bir bina bulmuşlardır ve okul I. Dünya Savaşı sonuna kadar açık kalmıştır (Alan, 2002, s.188-189). Daha sonrasında okul tamamen kapatılmıştır. Yerleşke içindeki ilk kullanılan binanın, 1926 yılındaki mevcut yapılara ait belgede ([http-5](#)) yer aldığı görülmektedir. Fakat 1939 yılına ait yerleşim krokisinde ([http-6](#)), yerleşim alanı sınırları içinde yer almadığı görülmektedir.

3.2.2. Anaokulu

Anaokulu, eğitim faaliyetlerine 1909 yılında Merzifon'a dönen Miss Mary Tracy'nin 1910 yılında yaptığı çalışmaların sonucunda başlamıştır. Bu nedenle okula Tracy Anaokulu adı verilmiştir. Kız Yatılı Okulu'na bağlı olan kurumlardan olan anaokulu, Kız Yatılı Okulu Binası'nda eğitimine başlamış daha sonra buradan Kız Yatılı Okulu müstemilâtı yapılan küçük ve güzel bir binaya taşınmıştır (ABCFM, Reel 628, No:320, 321, 348'den aktaran Alan, 2002, s.189).

Anaokulu Binası, Tablo 3.17-a'da bulunan 1913 yılına ait yerleşim krokisinde, Güney Binası'nın sağ üstünde, kırmızı ile işaretli olan yerde bulunmaktadır. Fakat Tablo 3.17-b'de verilen 1939 yılına ait yerleşim krokisinde aynı konumdaki ve boyuttaki yapı tavukluk olarak adlandırılmıştır.

Tablo 3.17. Anaokulunun yerleşim krokilerindeki yeri

	
a.1913 yılı yerleşim krokisinde Anaokulu (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir	b.1939 yılına ait yerleşim krokisinde Anaokulu (http-6), tarafımızca düzenlenmiştir

3.3. Yetimhane

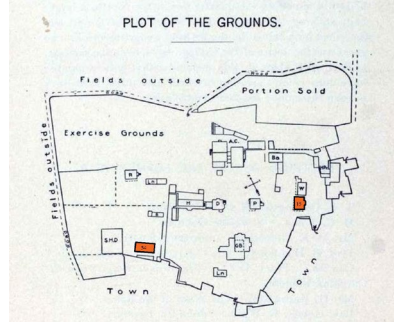
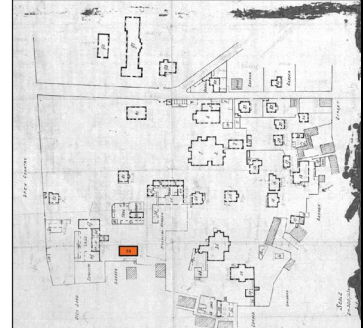
Çok sayıda yetimin ihtiyaçlarının olduğunu duyan misyonerler (White, 1918, s.36), Zile başta olmak üzere Merzifon ve çevresinde çok zor durumda olan yetim çocukları toplayarak Merzifon'a getirmişlerdir (Alan, 2002, s.190). Özellikle Dr. Bayan Tracy 200 ya da daha fazla çocuğu kurtarmak amacıyla yerleşke alanında erkeler ve kızlar için birer yetimhane kurmaya yönelmiştir (White, 1918, s.36). Bu çocuklara yardım etmek için geçici olarak boşaltılan en geniş misyoner evlerinden birisine o zamana kadar toplanan kız çocukları yerleştirilmiştir (ABCFM, Reel 606, No:701-703, 907-908, 987; Reel 618, No:157'den aktaran Alan, 2002, s.190). Bahsedilen bu ev Elmer Evi'dir (Bkz. Tablo 3.18).

Erkek çocuklar için ise misyoner yerleşkesi yakınında geniş bir avlu ve bahçeye sahip iki ev kiralanmıştır (ABCFM, Reel 606, No: 987; Reel 618, No:158'den aktaran Alan, 2002, s.191). Yetim çocukların beslenme, giyim, barınma ihtiyacı karşılanmış ve onlara meslek ve kitap dersleri verilmiştir (White, 1918, s.36).

Tablo 3.18-a'da yer alan 1901 yılına ait yerleşim krokisinde Kızlar Yetimhanesi gösterilmiştir. Bu yapı daha öncesinde konut olarak kullanılmaktadır. Yine aynı krokide erkekler yetimhanesi yapı olarak gösterilmemiştir. Fakat misyoner yerleşkesi alanının dışında, en alt sağ köşesinde bir noktada, B.O (Erkekler Yetimhanesi) yazısı mevcuttur.

Tablo 3.18-b'de yer alan 1902 yılına ait yerleşkede Kızlar ve Erkekler Yetimhanesinin konumları yapısal olarak gösterilmiştir. Bunlardan misyoner yerleşkesinin sağında yer alan 15 numaralı yapı Kızlar Yetimhanesi iken, batısında yer alan 54 numaralı yapı Erkekler Yetimhanesi'dir.

Tablo 3.18. Yerleşkeye ait yerleşim krokilerinde yetimhanelerin konumu

		
a.1901 yerleşim krokisinde yetimhaneler (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir	b.1902 yılına ait yerleşim krokisinde yetimhaneler (Buildings and Grounds, 1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)	b.1913 yılına ait yerleşim krokisinde erkekler yetimhanesi (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir

Tablo 3.19-a ve Tablo 3.19-b’de de verilen yerleşkenin güney görünüşünde Kızlar Yetimhanesi görülmektedir.

Tablo 3.19. *Yerleşkeye ait güney görünüşte Kızlar Yetimhanesi*

	
a.1902 yılına ait genel görünüşteki yeri (Report and Catalogue of Anatolia College and Girls' Boarding School, 1902, tarafımızca düzenlenmiştir)	c.Kızlar Yetimhanesi (Tracy, 1899, s.60).
	
b.1890 yılına ait genel görünüşteki yeri (http-13), tarafımızca düzenlenmiştir	

1906 yılının Haziran ayında hem kızlar hem de erkekler yetimhaneleri ekonomik güçlüklerden dolayı Amerikan Board tarafından kapatılmış ve kurumdaki çocuklar dağıtılmıştır (ABCFM, Reel 618, No:255’den aktaran Alan, 2002, s.193).

3.4. Anadolu Koleji

Türkiye’deki Amerikan eğitimcisi Cyrus Hamlin, 1840 yılında İstanbul’un bir banliyösü olan Bebek’te bir Ruhban Okulu kurdu. Bu kurum zamanla dallara ayrılmıştır. Dr. Hamlin İstanbul’da kalarak Robert Koleji’ni kurmuş, Ruhban Okulu ve Kız Yatılı Okulu ise Merzifon’a taşınmıştır (White, 1918, s.14).

1880’lerde Merzifon Ruhban Okulu’nun dini ve bilimsel derslerinin ayrılması düşüncesi oluşmuştur. 1883 yılının Eylül ayında da okulun bilimsel kısmı Harbinger Yüksek Okulu olarak eğitime başlamıştır. Harbinger Yüksek Okulu 1886 yılında ise Anadolu Koleji olmuştur (Bkz. Merzifon Ruhban Okulu).

"Anadolu" adı Yunan kökenlidir ve "Yükselen Güneş Ülkesi" anlamına gelmektedir. Türk İmparatorluğu'nun Asya kanadına verilen addır. Kolejin mührü, ön kapısından görüldüğü gibi bulutlu bir sabah dağın arkasından güneşin yükselmesini temsil etmekte ve sloganı ise "Morning Cometh"tir (Bkz. Şekil 3.7). Kolejin renkleri Anadolu'nun gökyüzü mavisi ve Anadolu şafağının altın rengi olarak kabul edilmiştir (White, 1918, s.22).

Şekil 3.7. Anadolu Koleji mührü ve sloganı (Report and Catalogue, 1902)

Kolej iki yıl hazırlık ve dört yıl üniversite eğitiminden oluşmaktadır. Evanjelik Kiliseler Birliği ve Batı Türkiye Misyonu onayını alan genç kurumun mal varlığı yoktur. Fakat geniş bir alana ve değerli bir etikete sahiptir. Ruhban Okulu'nun dar alanlarını ve küçük binasını kullanarak eğitime başlamıştır (White, 1918, s.22).

Ruhban Okulu ve Anadolu Koleji'nin aynı binada birlikte olmasının dezavantajları olduğu gibi avantajları da olmaktadır. Örneğin, Anadolu Koleji'nden mezun olan öğrenciler aynı zamanda buradaki dini eğitimi de almış olarak mezun olmaktadır (White, 1918, s.47).

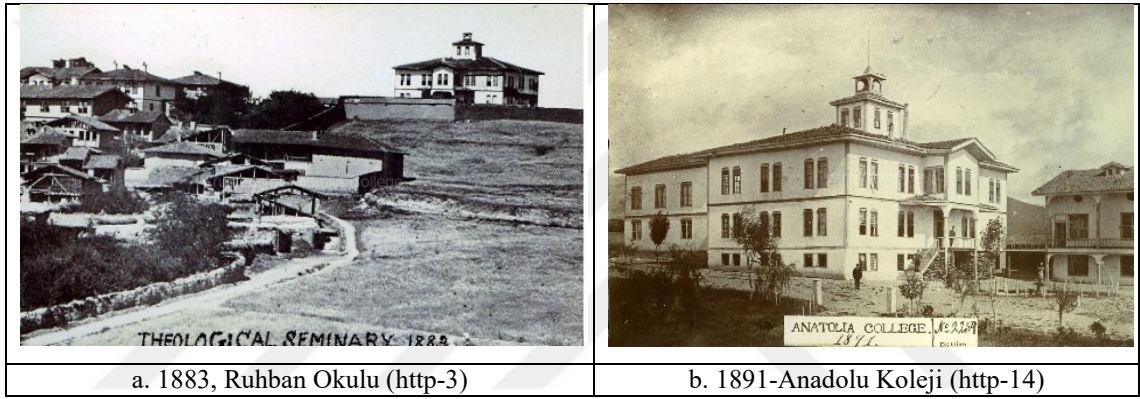
Merzifon'da yer alan misyoner yerleşkesinde pek çok işlev ve pek çok kurum bir arada bulunmaktadır. Anadolu Koleji'ne ait yapılar ana bina, Kuzey Koleji, Kütüphane-Müze Binası, temeli atıldığı halde tamamlanamayan Birlik Binası ve eski hastanedir (Bkz. EK-2).

3.4.1. Anadolu Koleji Ana Binası

1886 yılında açılan Anadolu Koleji, Ruhban Okulu'nun faaliyetleri için yapılan binayı kullanarak eğitime başlamıştır (ABCFM, Reel 628, No: 314'den aktaran Alan, 2002, s.93).

Tablo 3.20-a'da yer alan 1883 yılına ait fotoğrafta Ruhban Okulu yazarken, Tablo 3.20-b'de yer alan 1891 yılına ait aynı bina olduğu anlaşılan yapıya ait fotoğrafta ise Anadolu Koleji yazmaktadır. Bu fotoğraflar doğrultusunda da aynı binayı kullandıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.20. Ana bina

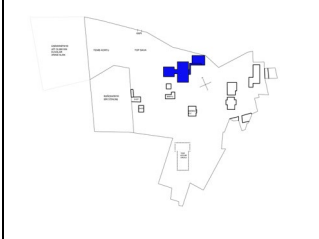

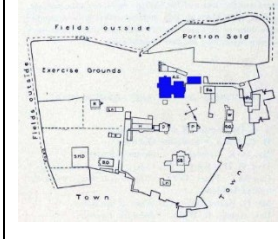
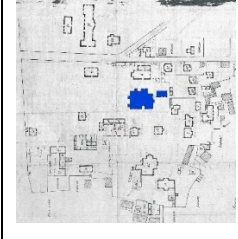

Ruhban Okulu Binası'nın bir kısmında eğitim çalışmalarına başlayan Anadolu Koleji'nin ihtiyaçları doğrultusunda yapıya her geçen gün eklemeler yapılmıştır (Alan, 2002, s.93). Bu durum sonucunda yapı çok katmanlı bir hal almıştır (Bkz. EK-2).

Tablo 3.21'de misyoner yerleşke alanın; 1893, 1901, 1902 ve 1913 yıllarına ait krokilerinde yapının konumuna yer verilmiştir. Bu yerleşim planlarında, yapının üç parçadan oluştuğu görülmektedir. Tablo 3.20'de yer alan fotoğraflarda kat sayısı, giriş saçağı ve çıkıntısı çatıda yer alan rasathane kısmı ve giriş cephesindeki pencere sayılarına bakıldığı ve Tablo 3.21'de ki yerleşim planlarına bunların yansımaları analiz edildiğinde ortada yer alan yapı parçasının ilk olarak Ruhban Okulu tarafından kullanılan bina olduğu sonucu çıkarılmıştır. Ortada ve onun sağında yer alan yapı kütleli mevcut durumunu korumuştur. En solda yer alan yapı her daim kütleli olarak değişim yaşamış ve genişletilmiştir. 1883, 1901 ve 1902 yıllarına ait yerleşim planlarında yapının parçalı durumu daha net algılanırken, 1913 yılına ait planda sağdaki yapı hariç bütünlük bir yapı haline geldiği görülmektedir. En sağda yer alan parça ise yatakhane olarak her daim diğer yapı parçalarından kütlece ayrı olarak varlığını sürdürmüştür. 1901 yılı yerleşim

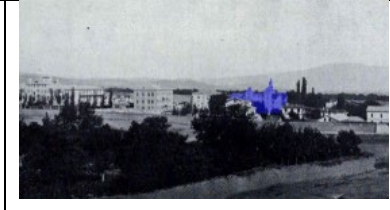
krokisinde genişlemiş olan en soldaki parçada, 1883 yılından farklı olarak kuzey ve batı cephesinde birer tane olmak üzere iki çıkıntı oluşturulmuştur (Bkz. Tablo 3.21, EK-2).

Tablo 3.21. Yerleşkeye ait krokilerde ana binanın konumu

			
a.1893, yerleşim krokisi, (Alan, 2002, Ek-2’de yer alan kroki tarafımızca düzenlenmiş ve algılanamayan ve okunamayan bölümler tamamlanmıştır)	b.1901, yerleşim krokisi (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir)	c.1902, yerleşim krokisi (Buildings and Grounds, 1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)	d.1913 yerleşim krokisi (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir

Batı cephesinde yer alan çıkıntı, yapının cephesine eklenmiş olan kuledir. 1902 yılına ait yerleşim krokisinde olmayan fakat Tablo 3.22-b’deki 1902 yılına ait görünüşte yapıya ikinci bir kulenin eklendiği görülmektedir. Buradan cephe yüzeyinde yer alan kulelerin ikincisinin 1902 yılı içinde eklendiği anlaşılmaktadır. 1913 yılındaki yerleşim krokisinde bu durum işlenmiştir. Planlarda görülen genişleme yerleşkenin görünüşlerinden de anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 3.22).

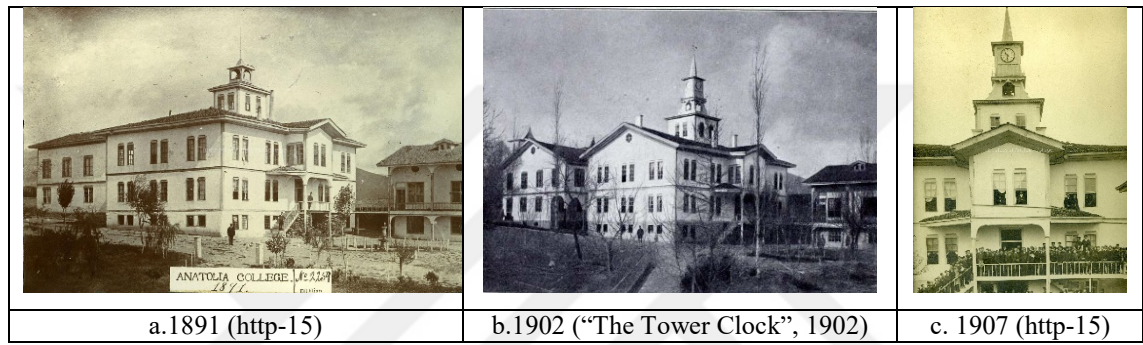
Tablo 3.22. Genel görünüşlerde ana binanın konumu

		
a. 1890, yerleşkenin güney görünüşü (http-14), tarafımızca düzenlenmiştir	b.1902, yerleşkenin güney görünüşü (Report and Catalogue of Anatolia College and Girls’ Boarding School, 1902, tarafımızca düzenlenmiştir)	c. 1913-14, yerleşkenin batı görünüşü (The Anatolian, 1913-14, tarafımızca düzenlenmiştir)

Tablo 3.23’ de yapının aynı bakış açısıyla, 1891 ve 1902 yılında çekilmiş iki fotoğrafı yer almaktadır. Dokuz yıllık süre içerisinde sağdaki yapı parçasının diğer yapı parçasına kadar genişletildiği bir kere daha görülmektedir. Uzatılan yapıyla mevcut

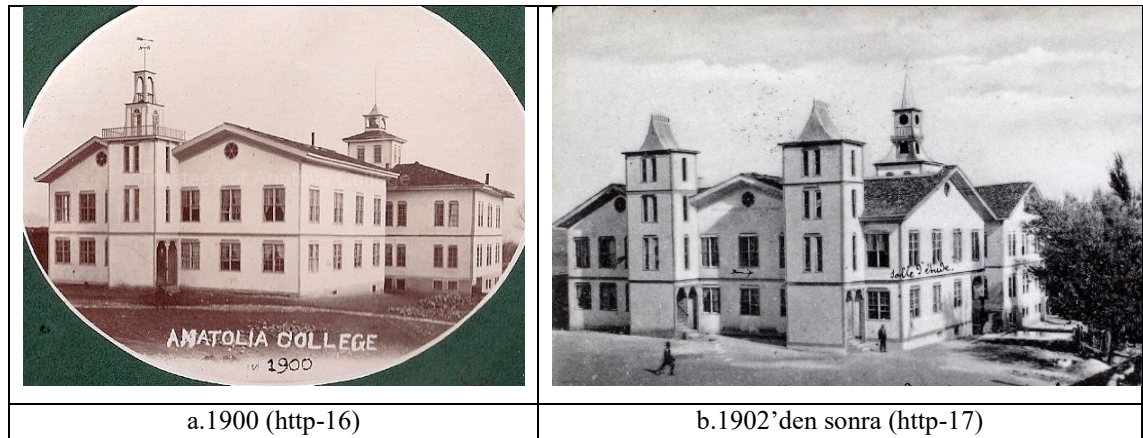
yapının çatı kırılma yönleri değiştirilmiş ve çatı altındaki cepheye dairesel delikler eklenerek çatının içinde genişletilen boşluğuna doğal ışık alımı sağlanmıştır (Bkz. Tablo 3.23). Kampüste ve mahallede görülebilen ve duyulabilen yetkili bir saat isteği geçmişte büyük ölçüde hissedilmiştir. Mezunlar Kulübü tarafından para toplanılarak 1902 yılında saat kulesi eklenmiştir. Bu bağışçıların adları saatin altında yer alan koridordaki tablete yazılmıştır. Bu hatıra da bir miktar pay sahibi olmak isteyen maddi durumu iyi olmayanlar bile katkı sağlamıştır (“The Tower Clock”, 1902, s.14) (Bkz. Tablo 3.23).

Tablo 3.23. Ana binanın güney ve doğu cepheleri

Tablo 3.24’de yer alan fotoğraflarda da yapının diğer yapının bitim hizasına kadar uzatıp genişletildiği görülmektedir. Batı cephesinin hemen yüzeyinde yerden çatıya kadar çıkan kulelerin sayısı yapı genişletmesinden sonra bu cephe yüzeyinin artmasıyla ikiye çıkartılıp yüksekliği arttırılmıştır ve bitiş formu değiştirilmiştir (Bkz. Tablo 3.24).

Tablo 3.24. Ana binanın batı ve güney cepheleri

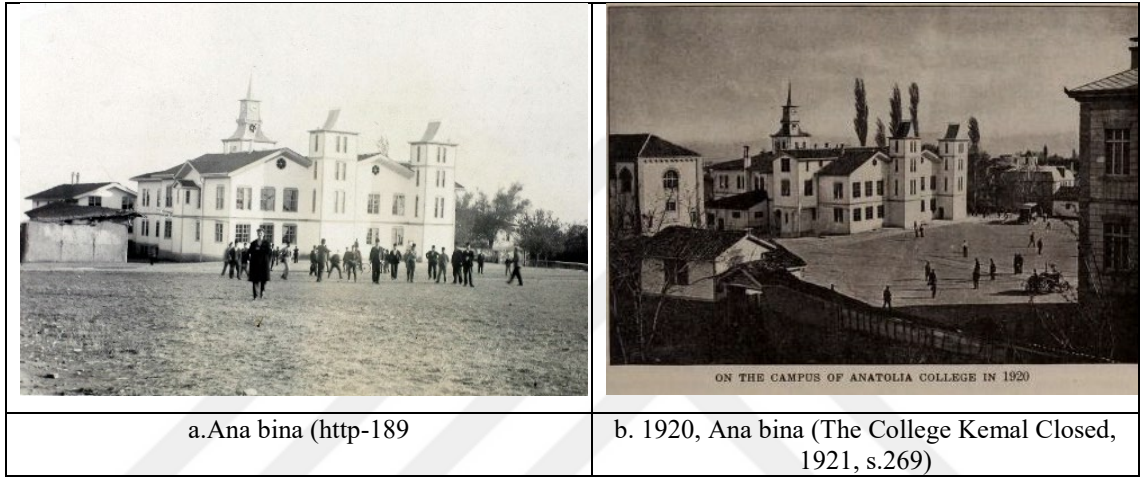

Tablo 3.25-a’da görülen fotoğrafın tam tarihi bilinmemekle birlikte ikinci fotoğraftan yani 1920’den önce olduğu kuzey cephesindeki çıkıntının farklılaşmasından

anlaşılmaktadır. İlk fotoğrafta yapının kuzey doğu cephesinde yer alan sağdan ilk pencere sonrasındaki çıkıntı daha sonraki yıllarda genişletilmiş ve çatı bu noktada ikiye ayırarak normal kat hizasından daha da yükseltilmiştir.

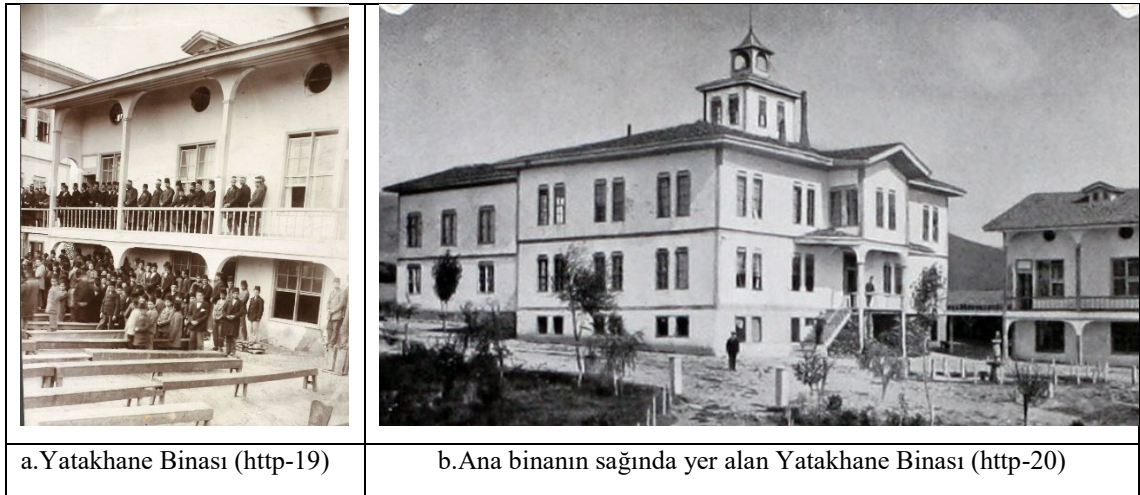
Tablo 3.25-b’de yer alan fotoğrafta ana bina, sağında yer alan Kuzey Koleji ve karşıda Kütüphane ve Müze Binası ve Anadolu Hastanesi duvarları ile bekçi kulübesinin oluşturduğu orta alan görülmektedir.

Tablo 3.25. Ana binanın kuzey ve batı cepheleri

Ana binanın sağında yer alan yapı yatakhane binasıdır. Yapının fotoğraflarda görüldüğü üzere iki katlı olduğu anlaşılan binanın tam olarak yapım tarihi bilinmemektedir. Birinci katın önünde cephe boyunca uzanan balkon bulunmaktadır. İnce kolonlara sahip olan bu yapı ana binaya önünde yer alan balkonun ana bina girişine kadar uzanması ile bağlanmaktadır (Bkz.Tablo 3.26).

Tablo 3.26. Yatakhane Binası

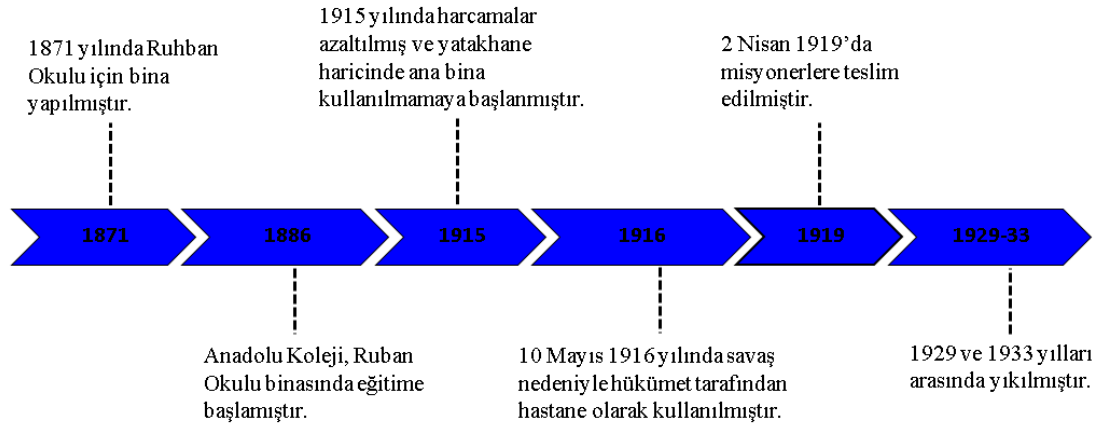
1915 yılında harcamalar azaltılmıştır ve okulun bazı bölümleri kullanılmıştır. Eski ana bina, yatılı bölüm haricinde kullanılmamıştır (Alan, 2002, s.432).

10 Mayıs 1916 tarihinde Merzifon'daki hükümet yetkilileri bölgenin savaş bölgesi haline gelmesinden dolayı misyonerlerin buradan ayrılmaları gerektiği söylenmiş ve binalarına askeri hastane(şifa yurdu)haline getirmek üzere el konulmuştur (ATASE Arş. B.D. H. Kls: 2932, Ds: 561, Fhr:2-8'den aktaran Alan, 2002, s.434). Osmanlı Devleti tarafından el konulan binaların bir kısmı hastane olarak kullanılmıştır. Eğitim işlevi için yapılan ana bina da hastane olarak kullanılan yapılardan birisi olmuştur (Haytaoğlu, 2014, s.9).

10 Mayıs 1916'dan 2 Nisan 1919 yılına kadar Türk yetkililer tarafından kullanılan misyoner yerleşkesi tekrar Amerikan misyonerler tarafından devralınmış ve yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Eski ana bina yıkılmaya mahkum bir durumdadır. Fakat yerine yeni binalar yapılanaya kadar yıkılmayacaktır ("College Annals", 1920, s.6).

Türk halkı aleyhinde buldukları faaliyetlerin açık bir şekilde ortaya çıkmasından sonra 14 Mart 1921 yılında Anadolu Koleji tamamen kapatılmıştır (Alan, 2002, s.491).

Günümüze ulaşamayan yapının tam olarak ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir. Yapı 1920'ye ait Tablo 3.25-b'deki fotoğrafta ve 1926 yılına ait yerleşkede bulunan yapılara ait belgede (http-5) mevcuttur. 1929 yılına ait belgede (http-21) durumu için mahvolmak üzere notu düşülmüştür. 1933 (http-5) ve 1939 (http-6) yılına ait yerleşim krokilerinde ve 1930'lu yıllara ait fotoğraflarda yer almamasından dolayı yapının 1929 ile 1933 tarihleri arasında yıkıldığı anlaşılmaktadır.

Şekil 3.8. Anadolu Koleji ana binasının zaman çizelgesi

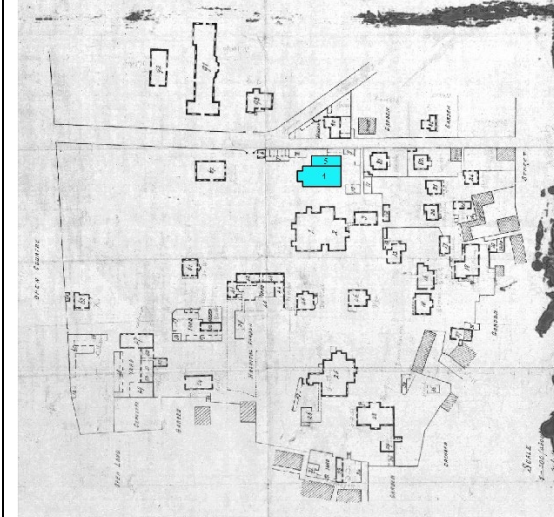
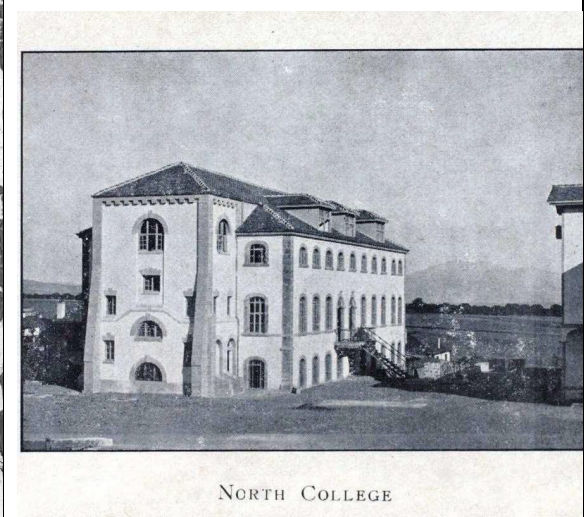
3.4.2. Kuzey Koleji

1929 yılına ait belgede (http-21), Kuzey Koleji'nin 1909-10 yıllarında yapıldığı belirtilmiştir. Bu binaya, Eylül 1911'de yerleşilmiş ve bina 1912-13 yıllarında en yüksek kullanım kapasitesine ulaşmıştır. Bu bina özellikle kolejin dört sınıfına tahsis edilmiştir ("Buildings", 1913, s.5).

Demir ve taştan yapılan yapı, ucuz ve basit olmasına rağmen uygun, kalıcı ve güzeldir. Bu yapı, çok sayıda yatakhane alanı olan sınıflar için odaları ve spor salonunu içeren kompleks bir yapıdır. Spor salonun altında 30x42 fit ve 5 fit derinliğe sahip su tankı bulunmaktadır. Bu, bahçelerin sulanması ve yıkama kanalizasyonları için bir rezervuar görevi görecektir. Aynı zamanda bir yüzme havuzu olarak da hizmet verecektir ("New Buildings", 1911-12, s.21).

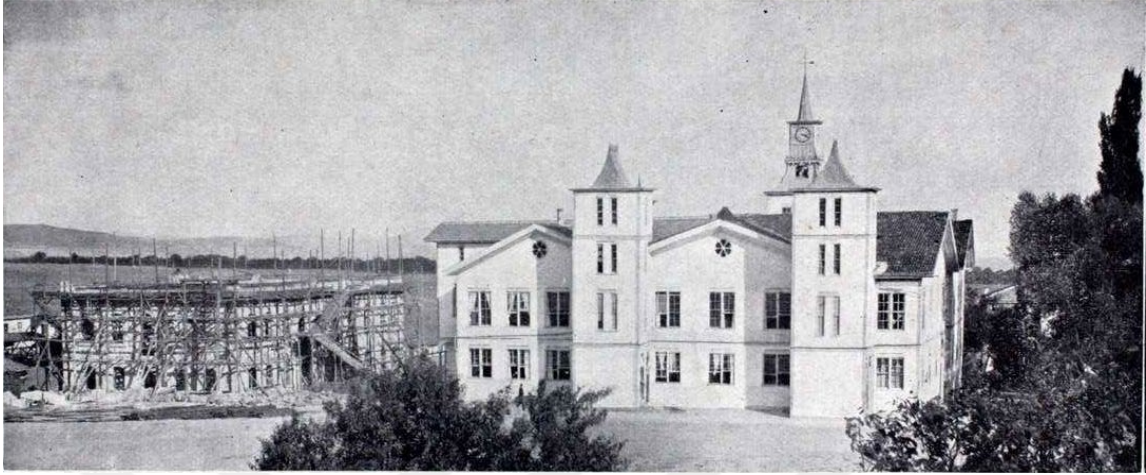
Kuzey Koleji hastane ile kampüs alanını ayıran yol aksının altında ve ana binanın kuzeyinde yer almaktadır. Bina, Tablo 3.27-a'da yer alan yerleşim krokisinde mavi ile taralı olarak gösterilmektedir. Yapının kuzey duvarına bitişik olan ve 5 numara ile gösterilen parça koleje ait Çamaşırhane Binası'dır (Bkz. Tablo 3.27).

Tablo 3.27. Kuzey Koleji'nin 1913 yerleşim krokisi ve fotoğrafı

	
a. 1913, yerleşim planı (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir	b. 1912, Kuzey Koleji (Anatolia College Students' Hand Book (Third Year), 1912)

Kuzey Kolejindeki yeni Çalışma Salonu Bayan Julie Mendsen anısına Mendsen Salonu olarak isimlendirilmiştir ("Additional Items Concerning the College", 1912-13, s.32).

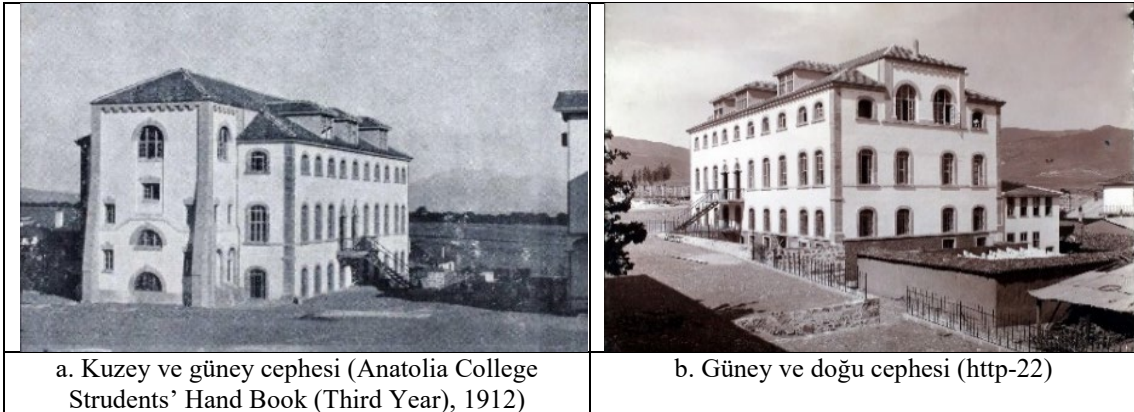
Şekil 3.9’de yer alan fotoğrafta ana binanın yanında inşa edilen Kuzey Koleji’nin iki katının tamamlandığı görülmektedir.

Şekil 3.9. Ana bina yanında yer alan Kuzey Koleji Binası inşası (“Broader Plans”, 1911-12)

Tablo 3.28’de yapının batı, güney ve doğu cephelerini gösteren fotoğraflara yer verilmiştir. Bu fotoğraflardan yapının üç kat ve bir bodrum kat olarak inşa edildiği görülmektedir. Kuzey Koleji’ne bitişik olarak inşa edilen Çamaşırhane Binası Tablo 3.28-b’de görülmektedir. Bu yapı ise iki katlı olarak yapılmıştır. Kuzey Koleji’nin uzun orta aksı çatıda yükseltilmiş ve batı cephesindeki çıkıntı ile birleştirilmiştir. Giriş, yapının birinci kat güney cephesinden ve batı cephesinde çıkıntı yapan bölümünün kuzey ve güney tarafından sağlanmıştır. Çıkıntı yapan bölüm tamamen merdivene ayrılmıştır. Çatının yükseltilmeyen bölümlerinde çatı pencerelerine yer verilmiştir. Yapıda genel olarak kemerli pencerelere yer verilmiştir (Bkz. Tablo 3.28).

Tablo 3.28. Kuzey Koleji cepheleri

Şekil 3.10'de Kuzey Koleji'nin, ana binanın ve Kütüphane-Müze Binası'nın hastaneden görünümüne yer verilmiştir. Solda yer alan yapı henüz pencereleri eklenmemiş olan Kütüphane-Müze Binası, ortada ana bina ve en solda ise kuzey ve batı cephesi görülen Kuzey Koleji'dir. Kuzey Koleji'nin batısında büyük bir baca yer almakta ve çamaşırhanenin çatısı görülmektedir (Bkz. Şekil 3.10).

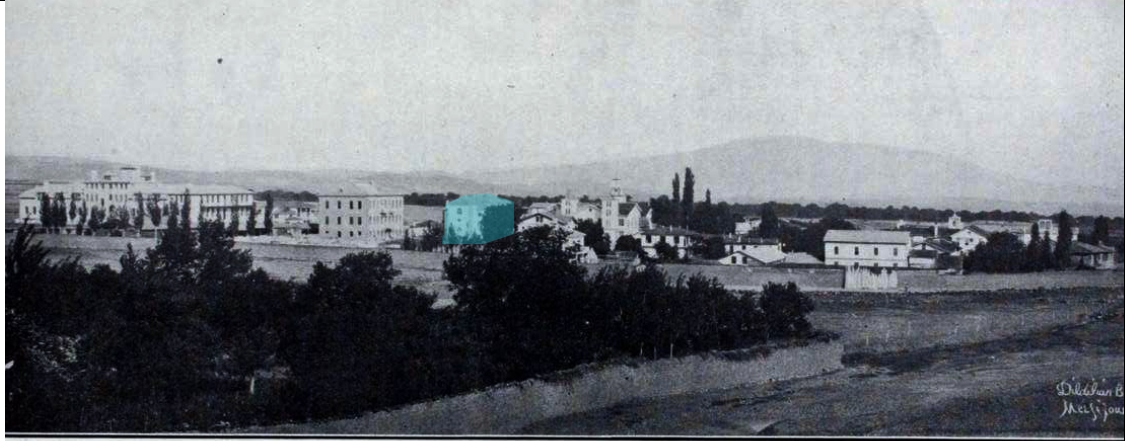
Şekil 3.10. Anadolu Hastanesi'nden Kuzey Koleji, ana bina ve Kütüphane-Müze Binası'nın görünüşü (http-23)

Tablo 3.29'de yer alan yerleşkeye ait doğu ve batı görünüşlerde Kuzey Koleji'nin yeri gösterilmiştir. Kuzey koleji yerleşkede yaşayan öğretim elemanlarına ait konutların arkasında yer almaktadır. Tablo 3.29-b'de yer alan görünüşte ise Kütüphane-Müze Binası ve ana bina arasında görülmektedir.

Tablo 3.29. Kuzey Koleji'nin misyoner yerleşkesine ait görünüşlerdeki konumu

a. Yerleşke alanın doğu görünüşünde Kuzey Koleji (Anatolia Hospital, 1913-14, s.89)

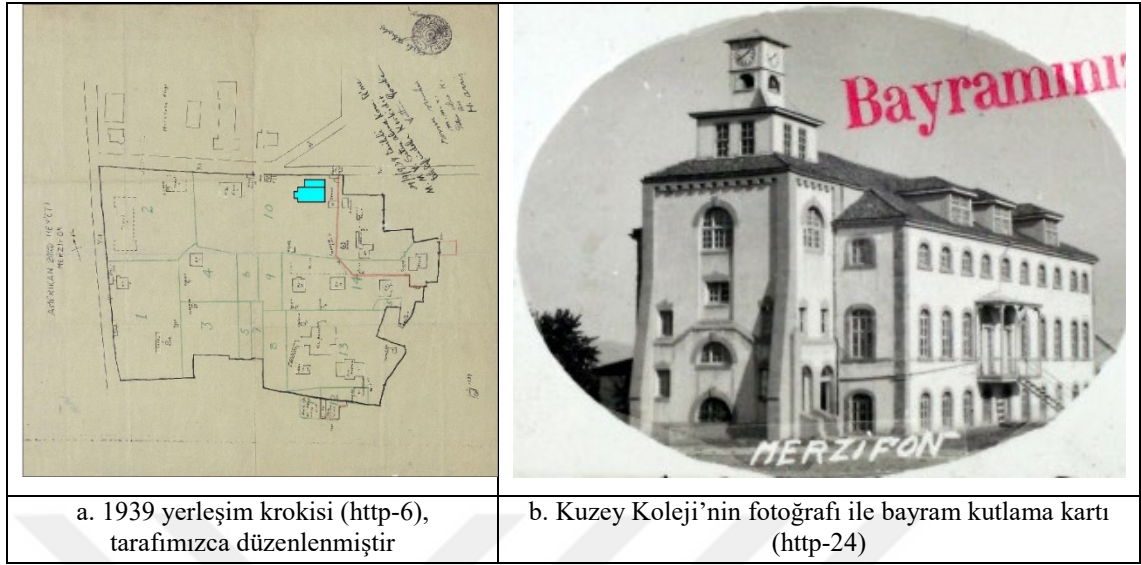

b. Yerleşke alanın batı görünüşünde Kuzey Koleji (The Anatolian, 1913-14)

Ankara hükümeti tarafından Anadolu Koleji 14 Mart 1921 tarihinde kapatılmıştır. Fakat Kız Yatılı Okulu, Amerikan Kız Hayat Mektebi olarak 1938 yılına kadar eğitime devam etmiştir (Alan, 2002, s.491). Bu bilgiler ve belediye arşivinde yer alan bazı fotoğrafların açıklamasında, Kuzey Koleji'nin Amerikan Kız Hayat Mektebi tarafından kullanıldığı ifade edilmiştir.

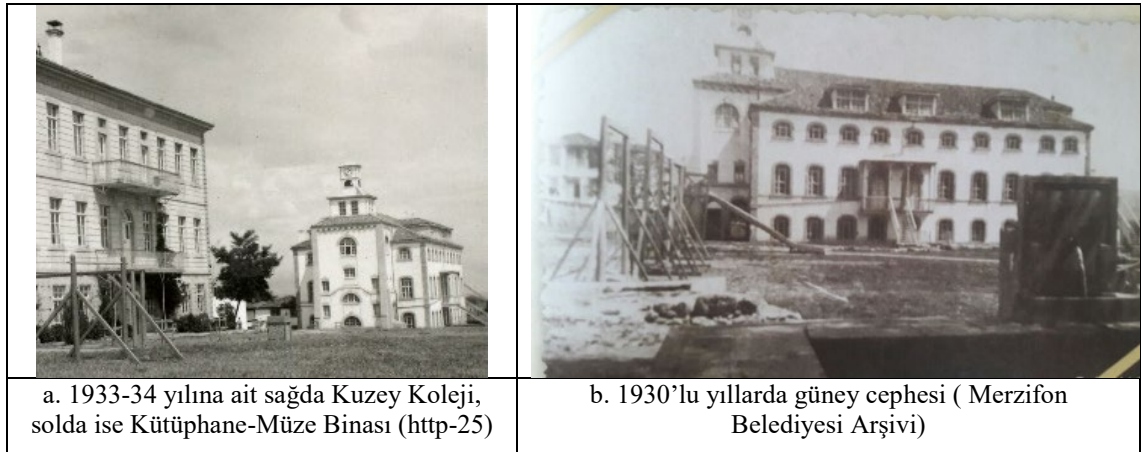
Tablo 3.30-a'daki 1939 yılına ait yerleşim krokisinde yer alan Kuzey Koleji Binası Saat hane olarak adlandırılmıştır. Tablo 3.30-b'de yapıya saat kulesi eklendikten sonraya ait olan fakat tarihi belirtilmeyen bir fotoğraf yer almaktadır. Birinci katta yer alan giriş bölümünün üstü saçak ile kapatılmıştır (Bkz. Tablo 3.28, Tablo 3.30).

Tablo 3.30. Kuzey Koleji'nin 1939 yılı yerleşim krokisindeki yeri

Tablo 3.31-a'da yer alan 1933-34 yıllarına ait olan fotoğrafta Kuzey Koleji'nin batı cephesi görülmektedir. Tablo 3.31-b'de 1930'lara ait olduğu belirtilen fotoğrafta ise yapının güney cephesi görülmektedir. Önünde yer alan boşlukta ise yıkılmadan önce ana bina bulunmaktadır.

Tablo 3.31. 1930'lu yıllara ait Kuzey Koleji fotoğrafları

Belediye arşivinden alınan Şekil 3.11'de yer alan fotoğrafın açıklamasında 1950-1962 yılları arasında kolej binalarının Astsubay Hazırlama Okulu olarak hizmet verdiği belirtilmiştir. Bu bilgi ve fotoğrafta Kuzey Koleji'ne eklenen saat kulesinin olması doğrultusunda Kuzey Koleji'nin bu tarihler arasında Astsubay Hazırlama Okulu olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır (Bkz. Şekil 3.11).

Şekil 3.11. Astsubay Hazırlama Okulu, 1955 (Merzifon Belediyesi Arşivi)

Kuzey Koleji Binası, 1980 yılında belediyeye daha sonrasında ise Kültür Bakanlığı'na devredilmiştir ("Kültürlerin ve Yolların Kesiştiği Şehir Merzifon", 2015, s.78). Fakat Şekil 3.12'de verilen 1998 yılına ait tescil fişinde ise yapının sahibinin Milli Savunma Bakanlığı olduğu belirtilmiştir. Tescil fişinde, orijinal kullanımının Amerikan Kolej Binası, bugünkü kullanımın ise komutanlık olduğu belirtilmiştir (Bkz. Şekil 3.12).

AVRUPA KONSEYİ	DİĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENKANTERİ	ÇEVRESEL	ENV. NO	10			
TÜRKİYE	ADİ	Amerikan Koleji Binası (Komutanlık)	HARİTA NO	20 M 1			
İL	İLÇE	Merzifon	MAH. KÖY VE MEYDAN	YORUMA ANITSAL			
PAFTA	ADA	23	PARSEL	95	1 2 3		
ADRES	Askeri alan				1 2 3		
Konut	YAPIM TARİHİ	17 Temmuz 1910	YAPANI	MİMARİ ÇAĞI	Genç Osmanlı		
	YAPTIRAN		KITABE	YOK	VAKEFİYEH		
GENEL TANIM		Askeri alanda bulunan yapı dikdörtgen planlı kaideli bir yapıdır.			İYİ	ORTA	KÖTÜ
		KORUMA DURUMU	X				
		DIŞ YARI	X				
		TAŞIYICI YARI	X				
		ÜST YARI	X				
		SÜSLEME ELEMANLARI	YOK	İZİ VAR	ÖNEMLİ		
		RÜTUBETİ	X				

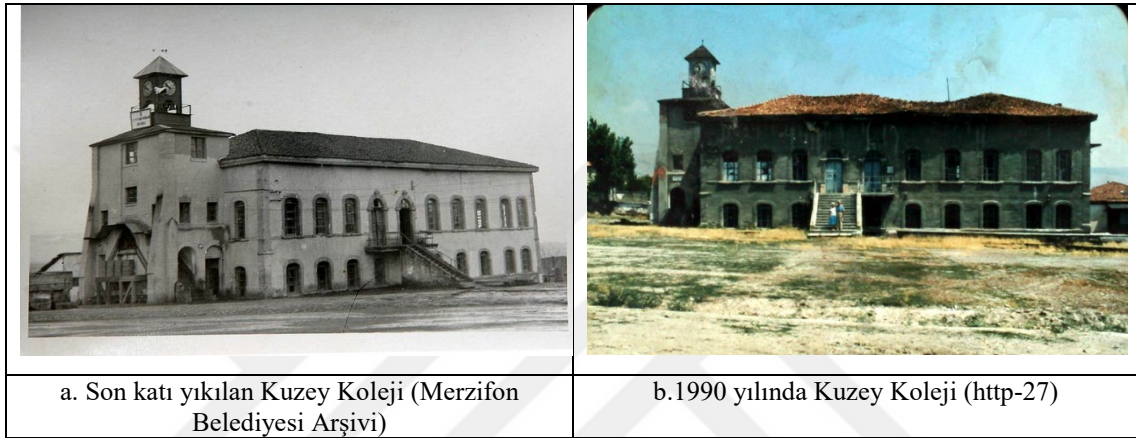
BÜGÜNKÜ SAHİBİ	Milli Savunma Bakanlığı	BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ	Milli Savunma Bakanlığı
YAPILAN ONARIMLAR			
AYRINTILI TANIM		TEKNİK BİLGİLER	
Doğu batı yönünde gelişen dikdörtgen planlı kargir bir yapıdır. İki katlı olarak inşa edilen yapının girişi güney cepheye olup, simetrik cephenin ortasında yer almaktadır. Ortada yanortak kemerli kapı nişi ve kapının iki yanında kaç çerçeveli dörder pencere bulunmaktadır. Girişte solda bir oda sağda ise iki oda vardır. Üstü kırma çatılı olup alafrağa kiremitle kaplıdır.		Sİ / ELKT / İSİTMA	
		ORJİNAL KULLANIMI	
		Amerikan Kolej Binası	
		BÜGÜNKÜ KULLANIMI	
		Komutanlık	
		ÖNERİLEN KULLANIMI	
YAYIN DİZİNİ:		TESCİL KARARI / TESCİL TARİHİ	
		6/255 / 06.02.1998	
		REVİZYON	

481

Şekil 3.12. Kuzey Koleji tescil fişi (http-26)

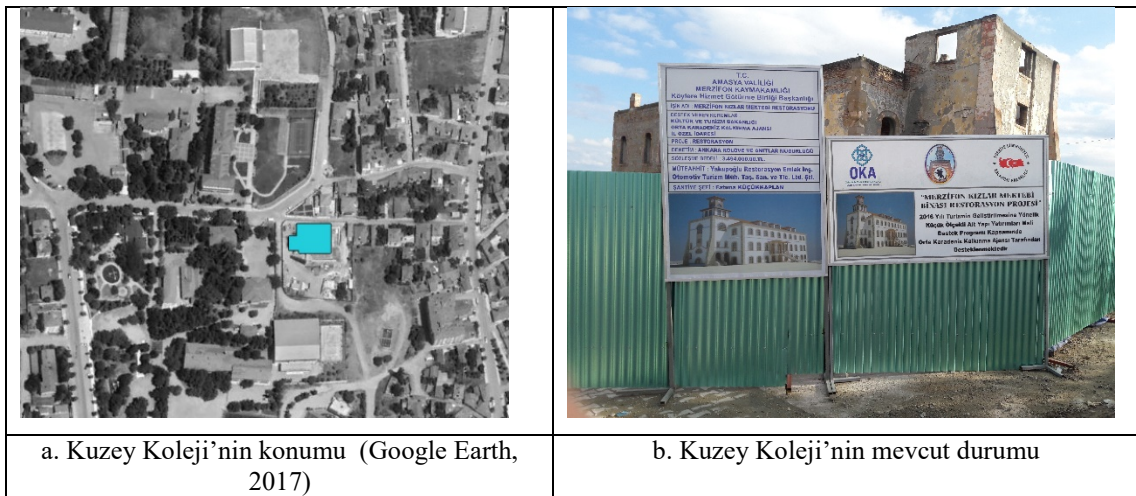
Tablo 3.32’de yer alan fotoğrafların yıpranmış görünmesinden dolayı yapının atıl kaldığı dönemlere ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu fotoğraflarda yapının son katının yıkılmış ve saat kulesi daha önceki dönem fotoğraflarına göre farklılaşmıştır. Tablo 3.32-b’de yapının çatısında, Tablo 3.32-a’ya göre bozulmalar meydana gelmiştir. Tablo 3.32-a’da yer alan yapının tarihi bilinmemekte, Tablo 3.32-b’de yer alan fotoğrafın tarihi ise 1990 yılıdır. Yapı merdivenlerinin de dönem içinde değiştiği görülmektedir.

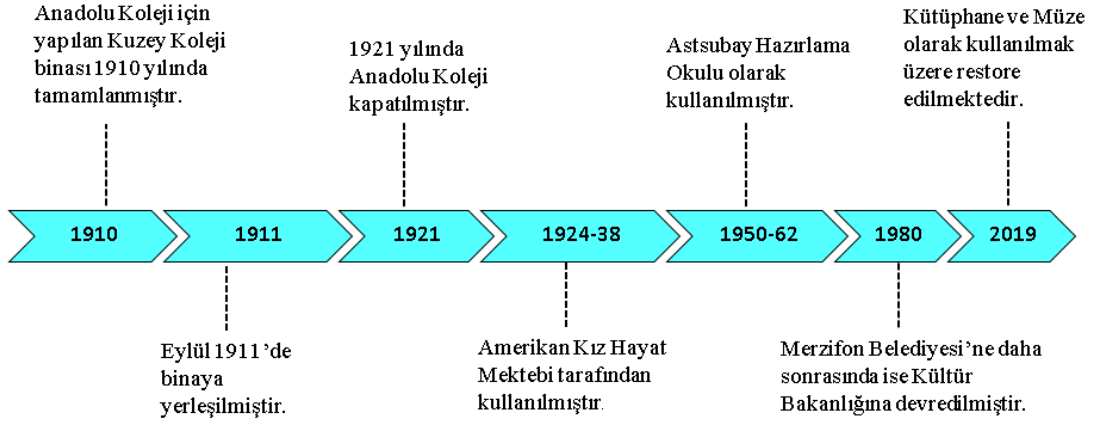
Tablo 3.32. Atıl durumda kalmış Kuzey Koleji

Misyoner yerleşkesinde yer alan ve Anadolu Koleji’ne ait eğitim yapılarından biri olan Kuzey Koleji, günümüze ulaşabilen yapılardan biridir. Uzun süre atıl kalan bu yapının kütüphane ve müze olarak yeniden işlevlendirilmek üzere restorasyon süreci devam etmektedir (Bkz. Tablo 3.33).

Tablo 3.33. Günümüzde Kuzey Koleji Binası’nın konumu ve durumu

Şekil 3.13. Kuzey Koleji zaman çizelgesi

3.4.3. Mezunlar Kütüphane-Müze

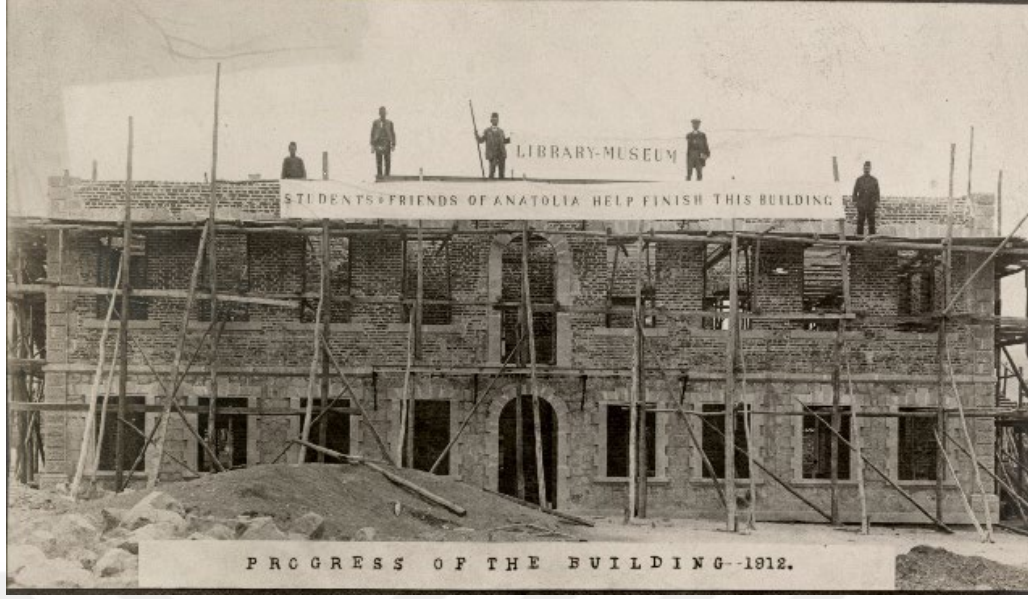
Çabalarından dolayı mezunlar ve arkadaşlarının bir asil anıtı niteliğinde olacak Kütüphane ve Müze Binası'nın, 1913 yılı Eylül ayına kadar hazır olması beklenmektedir ("Buildings", 1913, s.5). Yapının köşe taşı, 17 Haziran'da atılmıştır. Ödeme yapan kişilerin isimleri büyük çoğunlukla taşa yazılmıştır. Binanın inşası için yaklaşık 2.500 dolar ödeme yapılmıştır. Misyonerler çok sağlam yapılan binanın bin yıl ayakta kalmasını beklemektedir ("The Library-Museum", 1911-12, s.21-22).

Okulun yapılmasında mezunların katkısı olduğundan dolayı yapıya Mezunlar Kütüphane-Müze adı verilmiştir. Kütüphane- Müze Binası kolej alanı ile hastane binasının altında, yerleşke alanına girişin sağında ve mor ile taranmış alanda yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.34). Taş ve demirden yapılmış olan bu yapının, Sivas Vilayeti'nde yer alan en iyi yapı olduğuna inanılmaktadır. Çok büyük olmayan yapı, 14 metreye 21 metre boyutundadır (Tracy, 1913, s.1). Sağlam, basit ve gösterişsiz olan bina güzel ve önemlidir. Kolay erişilen bir taş ocağından çıkarılan taşlanmış gri taştan yapılmıştır ("The Library-Museum", 1911-12, s.21-22). Yapı zemin, birinci ve ikinci kat olmak üzere bina üç katlı olarak inşa edilmiştir (Bkz. Tablo 3.34).

Tablo 3.35. Kütüphane-Müze Binası'nın inşaatı

Şekil 3.14'de yer alan fotoğrafta Kütüphane- Müze Binası inşaatının üstünde pankart açılarak, binanın Anadolu öğrencileri ve arkadaşlarının yardımı ile bitirildiği ifade edilmiştir. Yapının 1912 yılında zemin ve birinci katı tamamlanmıştır. Zemin katının taş, birinci katının ise tuğla ile yapıldığı görülmektedir. Kapı, pencere kenarlarında ve binanın köşelerinde taş kullanılmıştır. Pencere boşlukları dikdörtgen formdadır. Zemin ve birinci katın ortasından giriş kapı boşluğu verilmiştir. Kapı boşlukları kemerli olarak yapılmıştır.

Şekil 3.14. 1912, binanın inşası ([http-29](http://29))

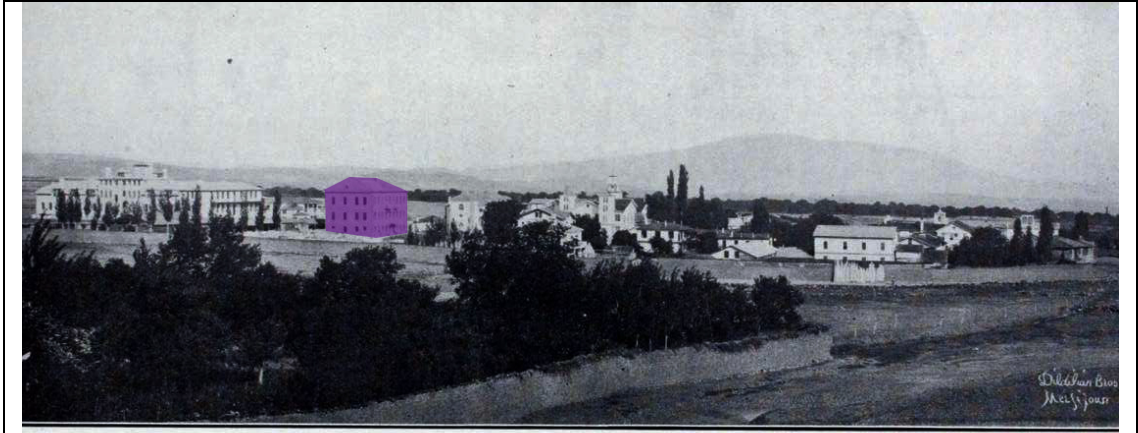
Tablo 3.36’de yapının bitmiş hali görülmektedir. Yapının birinci ve ikinci katın orta bölümüne balkon eklenmiştir. Birinci kat balkonuna ortadan kapı açılırken üst katta ise ortadaki pencerenin iki yanında kapı yer almıştır. İki fotoğrafın tam olarak tarihi bilinmemektedir. Yapının inşa fotoğrafında görülen tuğla örgü sıva ile kapatılmıştır. Yapının birinci ve ikinci kat cephesinin sıvası Tablo 3.36-a’da yatay ve birbirine paralel çizgilerden oluşurken Tablo 3.36-b’de taş görünümündedir.

Tablo 3.36. Kütüphane-Müze Binasının farklı zamanlarda farklı sıvaları

a. Yatay paralel çizgiler şeklinde yapılmış sıva (http-30)	b. Taş görünümü verilmiş sıva (http-31)

Tablo 3.37’de yerleşkenin batı ve doğusuna ait genel görünüşlerde Kütüphane-Müze Binası’nın konumları gösterilmiştir. Görünüşlerde hastane binası gibi diğerlerine göre yüksekte yer aldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.37).

Tablo 3.37. Kütüphane-Müze Binası'nın yerleşkenin genel görünüşlerindeki konumu

CAMPUS, FROM THE WEST.

a. Kütüphane-Müze Binası'nın yerleşkenin batı görüşündeki konumu (The Anatolian, 1913-14, tarafımızca düzenlenmiştir)

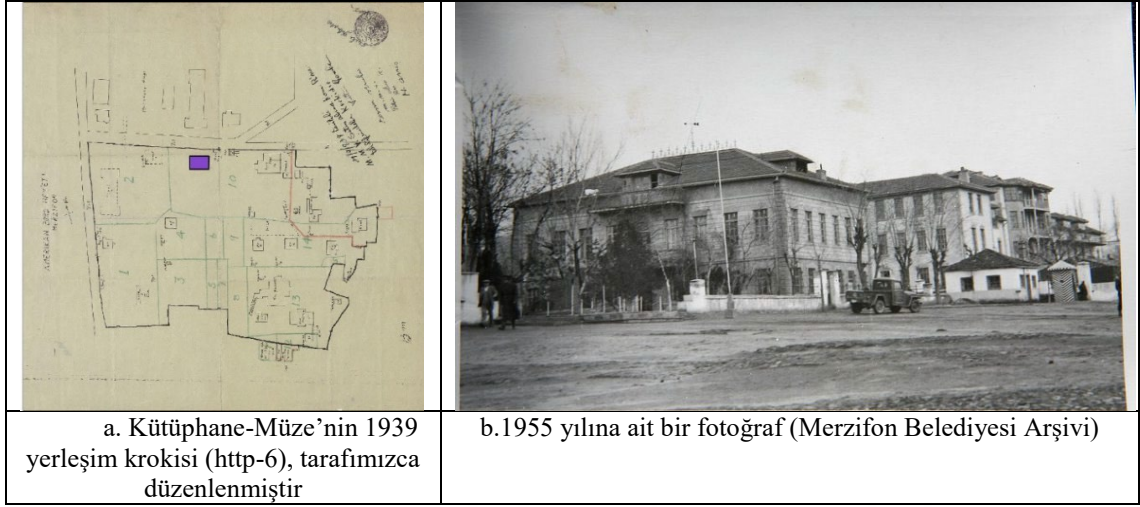

COLLEGE AND HOSPITAL BUILDINGS FROM THE EAST.

a. Kütüphane-Müze Binası'nın yerleşkenin doğu görüşündeki konumu (Anatolia Hospital, 1913-14, s.89)

Tablo 3.38-a'da yer alan 1939 yılına ait yerleşim krokisinin üstünde Müze Binası yazmaktadır. 1939 yılına kadar işlevini koruduğu anlaşılmaktadır. Tablo 3.38-b'de 1955 yılına ait fotoğrafta yapının üst katının yıkıldığı ve yeniden yapılmayıp çatının aşağı indirildiği görülmektedir. Son katta balkon kalmış ve çatı arasından geçiş sağlanmıştır. Fotoğrafta Kütüphane-Müze Binası'nın arkasındaki hastane binası görülmektedir (Bkz. Tablo 3.38).

Tablo 3.38. Kütüphane-Müze Binası'nın 1939 yılına ait yerleşim krokisi ve 1955 yılına ait fotoğrafı

a. Kütüphane-Müze'nin 1939 yerleşim krokisi (http-6), tarafımızca düzenlenmiştir

b.1955 yılına ait bir fotoğraf (Merzifon Belediyesi Arşivi)

Şekil 3.15'de yer alan tescil fişinde yapının Milli Savunma Bakanlığı'na ait olduğu belirtilmiştir. Koleje ait binalardan olan yapının bugünkü kullanımının (1998) ise Askeri Gazino olduğu belirtilmiştir.

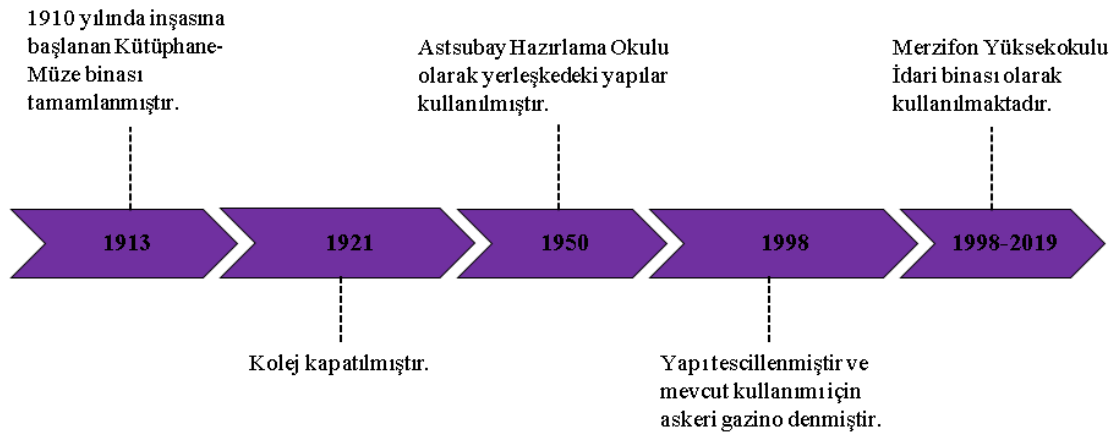
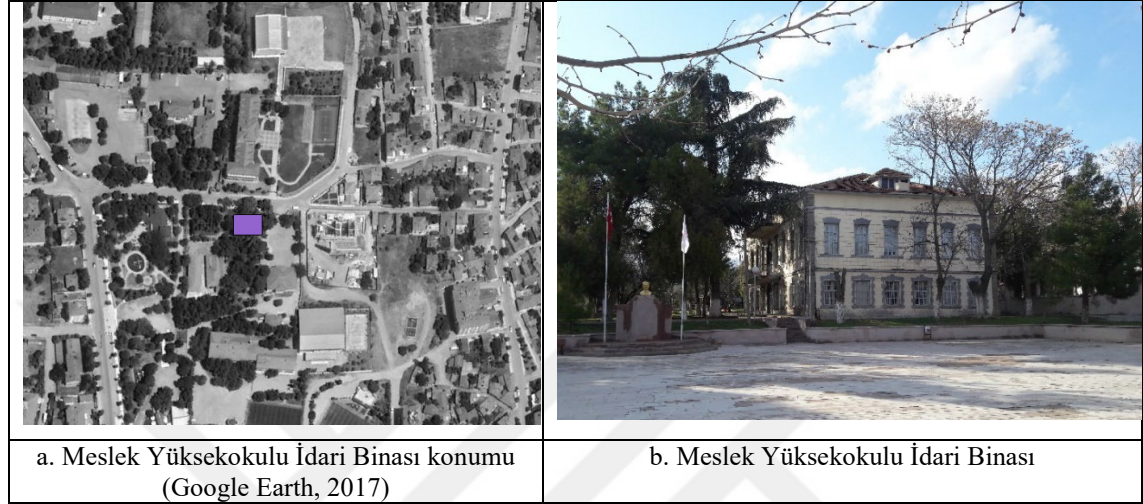
AVRUPA KONSEYİ	DOĞAL VE KÜLTÜREL VARLIKLARI KORUMA ENKAVANTERİ			ÇEVRESEL	ENV. NO	9			
TÜRKİYE	ADI	Amerikan Koleji Binası		HARİTA NO	20M I				
İL AMASYA	İLÇE	Merzifon	MAH. KÖY VE MEVKİLİ	KORUMA ANITSAL	1	2			
PAFTA 30-30Ş-d	ADA	23	PARSELİ	DERECESİ	1	2			
ADRESİ	Askeri alan			AYKIRI	1	2			
Konut	YAPILAN	YAPAN	KITABE	MİMARİ ÇABI	YOK				
	YAPIM TARİHİ	19. yy.	YOK	VAKFİYE	YOK				
GENEL TANIM				İYİ	ORTA	KÖTÜ			
Askeri alanda yer alan yapı, kargirden yapılmış olup, dikkörtgen planlıdır.				KORUMA DURUMU	X				
				DIŞ YAPI	X				
				TAŞIYICI YAPI	X				
				ÜST YAPI	X				
				YOK	İZİ VAR	ÖNEMLİ			
				SÜSLEME ELEMANLARI	X				
				RUTUBET	X				
BUGÜNKÜ SAHİBİ	Milli Savunma Bakanlığı		BAKIMINDAN SORUMLU OLMASI GEREKEN KURULUŞ	Milli Savunma Bakanlığı					
YAPILAN ONARIMLAR									
AYRINTILI TANIM				TEKNİK BİLGİLER					
Dikkörtgen planlı olan yapı borum katı orijinalinde fırın olarak kullanılmış. Güney cephesinde merdivenlerle çıkılan iki yuvarlak kemerli kapı, sağında üç solunda ise beş pencere bulunmaktadır. Doğu cephesinde kare planlı küçük ahşap ve konik kuleliha örtülü saat kulesi bulunmaktadır. Üstü örtü kırma çatılı olup alıfranga kiremitle kaplıdır.				SU	☒	ELKT.	☒	İSITMA	☐
				ORJİNAL KULLANIMI					
				Amerikan Koleji Binası					
				BUGÜNKÜ KULLANIMI					
				Askeri Gazino					
				ÖNERİLEN KULLANIMI					
				TESCİL KARARI					
				TESCİL TARİHİ					
				5635					
				06.02.1998					
				REVİZYON					
YAYIN DİZİNİ:				EKLER					

480

Şekil 3.15. Kütüphane-Müze tescil fişi (http 32)

1913 yılında yapılan Anadolu Koleji'ne bağlı Kütüphane- Müze Binası, günümüze kadar gelmiştir. Müze ve kütüphane işlevi için yapılan bina şuan Merzifon Meslek Yüksekokulu İdari Binası olarak kullanılmaktadır (Bkz. Tablo 3.39)

Tablo 3.39. Merzifon Meslek Yüksek Okulu İdari Bölüm Binası'nın konumu ve fotoğrafı

Şekil 3.16. Kütüphane-Müze Binası zaman çizelgesi

3.4.4. Birlik Binası (Union Hall)

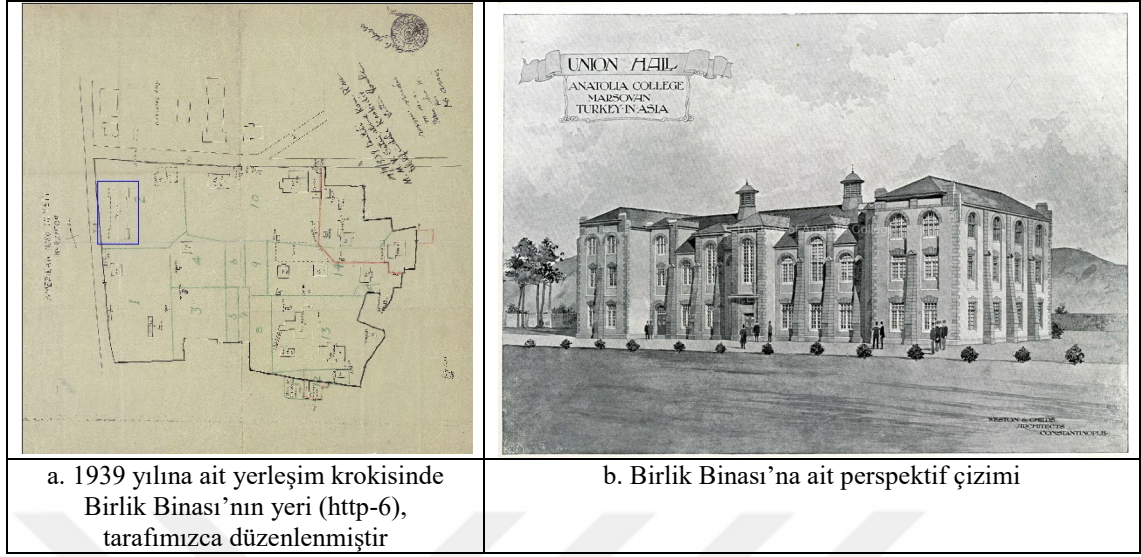
Anadolu Koleji'ne ait olan bina çok sayıda milletten öğrencinin eğitim görmesi amacıyla birçok kişinin ve kurumun yardımı ile yapılacaktır (ABC FM, Reel 628, No: 371'den aktaran Alan, 2002, s.213-214).

Bu binanın maliyeti, odaların büyüklük ve özellikleri dikkate alınarak bölünmüştür. Çok sayıda odaya sahip olacak olan yapıda bazı odalar 500 dolar, bazıları 1.000 dolar ve büyük bir eğitim salonu ise 5.000 dolar maliyetinde olacaktır. Bu odaların maliyetini

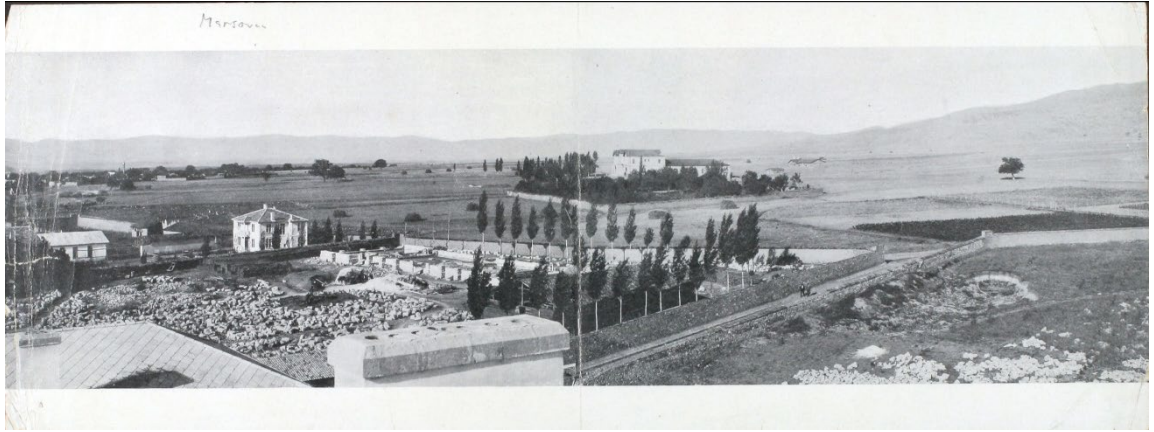
ödeyen kişinin ya da kurumun ismi ise odaya verilecektir. 1912-13 yılları arasında okulun Londra Odası ve Oberlin Odası için parası olmuştur. Diğer topluluklarda oda almaya başlamıştır. Demir ve taş ile yapılacak olan ve neredeyse yangına dayanıklı olan bu binanın mobilyaları ile birlikte yaklaşık maliyeti 30.000 dolar olacaktır. İngiliz ve Amerikan iş gücü ve malzeme fiyatlarıyla bu yapının yapılma maliyeti buradaki tutarın üç veya dört katı olmaktadır. Tepedeki yamacın bir mil yukarısında keşfettikleri taş ocağından alınan açık gri granit kadar sert olmayan taşlar, kampüsün en üstündeki üç dönümlük alana toplanmıştır. Her odayı, bir topluluğun veya kişinin almasının inşaa süresini uzatabileceği tahmin edilmektedir (“Union Hall”, 1912-13, s.6-7).

Bu yapı tamamlandığında kolej binalarının en iyisi olacağı düşünülmektedir (White, 1918, s.68). Temeli atılan Birlik Binası'nın konumu, yerleşkenin en batısında yer alan 1939 yılına ait haritada (Bkz. Tablo 3.40-a) temel yazan ve kesikli çizgi ile gösterilen yapıdır. Tablo 3.40-a'daki krokide gösterilen temel yerleşimi ve Tablo 3.40-b'de verilen çizim birbirine uyum sağlamaktadır. Tablo 3.40-b'de yer alan Birlik Binası'na (Union Hall) ait bir perspektif çizimidir. Son yapılan yapılarda olduğu gibi bu yapının da mimarı İstanbul'daki Weston and Child Architect ofisidir. Birlik Binası, dikdörtgenden oluşan bir ana bölüm ve bu bölümün kısa kenarlarına dik birleştirilmiş daha küçük dikdörtgen parçalardan oluşmaktadır. Yapının kenarlarında yer alan bölümlerin çatı kotu orta bölüme göre daha yüksektir. Yapının girişi ortadan alınmış ve giriş bölümü öne doğru çıkıntı yapılara vurgulanmıştır. Giriş cephesinde zemin kat sonrasındaki mekanların çatı ve pencere yükseklikleri ritmik bir şekilde azaltılıp arttırılmıştır. Yapıda kemerli ve dikdörtgen pencereler yer almaktadır. Üç kat olarak tasarlanan yapının çatısında iki adet fener bulunmaktadır.

Tablo 3.40. Birlik Binası'nın yerleşim krokisindeki konumu ve inşa edilmek istenen binanın eskizi

Şekil 3.17'deki fotoğrafta Birlik Binası'nın temelleri görülmektedir. Tablo 3. 40-a'da yer alan yerleşkedeki konumun eşleştirilmesi ile bu temelin Birlik Binası'na ait olduğu anlaşılmaktadır. Temelin en solunda yer alan yapı ise Seminer Evi olarak adlandırılan profesörlere ve öğretmenlere ait olan evlerden biridir. Sağında, ağaçların hemen bitişiğinde yer alan yapının ise konumundan dolayı George Hills White Binası'na ait olduğu düşünülmektedir (Bkz. Şekil 3.17).

Şekil 3.17. Birlik Binası temeli (http-33)

Şekil 3.17'de de görüldüğü gibi Birlik Binası'nın temeli atılmış fakat yapı tamamlanamamıştır.

3.4.5. Eski Hastane

İngiliz eğitimli hemşire Bayan Taylor, 1887 yılının Ocak ayında Merzifon'a gelmiş ve hastaları tercüman eşliğinde evlerinde ziyaret etmeye başlamıştır. Fakat bu durum yeterli olmayınca misyoner yerleşkesinin dışında küçük bir evi hastane kullanımı için kiralamışlardır. 1897 yılının sonbaharında ise Dr. Thomas S. Carrington atanmış ve Merzifon'a gelmiştir. Bu geliş hastane organizasyonun başlangıcı olarak kabul edilmektedir ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.5). Yeni hastane inşasına izin verilmemesinden dolayı hastane, kısa bir süre sonra geçici olarak misyoner yerleşkesinin ortasındaki bir kulübeye taşınmış ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.5) ve kereste kurutmak için kullanılan bu kulübe yeniden inşa edilip, düzenlenerek kullanılmaya başlanmıştır (White, 1918, s.27).

Şekil 3.18, Merzifon'daki hastaneye gelen bir hastayı göstermektedir. Carrington'un bakımı altındaki bu hastane henüz üç yaşında bile olmamasına rağmen hasta odaları yetersiz sayıda kalmıştır ("Medical Work, 1899, s.20). Bu nedenle devamlı olarak hastaneye eklemeler yapılmıştır.

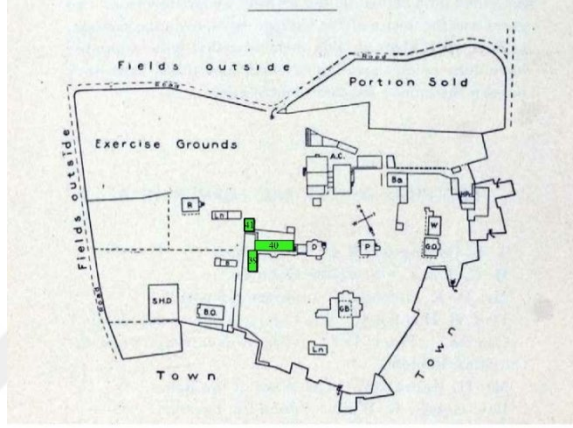

Şekil 3.18. Merzifon 'da hastaneye götürülmekte olan hasta ("Medical Work, 1899, s.20).

Tablo 3.41'de verilen krokilerde hastane yapıları görülmektedir. Hastane binası ceviz ve meyve ağaçları dikilmiş bir Türk bahçesine bakan yüksek bir zeminin üzerinde bulunmaktadır. Bina güneye bakmakta ve bol güneş ışığı almaktadır (Carrington, 1899, s.61). Tablo 3.41-b'de 1901 yılına ait yerleşim krokisinde yer alan hastanenin birbirine dik konumlanmış iki dikdörtgen planlı yapıdan oluştuğu görülmektedir. Krokilerde 40

numara ile gösterilen yapı hastanenin bu alandaki ilk ve en büyük binasıdır. Eylül 1898’de kulübenin yeniden inşa edilmesiyle oluşturulan bu bina iki iyi boy koğuşa, temizlik bölümüne ve diğer odalara sahiptir (“Hospital Report”, 1902, s.65).

Tablo 3.41. 1901 ve 1902 yıllarına ait yerleşim krokilerinde hastane binaları

	
a.1901yerleşim planı (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir	b.1902 yılı yerleşim krokisi (Buildings and Grounds.1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)

Yerleşke krokilerinde 39 numaralı yapı ise ilk binaya dik bir açıyla inşa edilen ikinci binadır (Bkz. Tablo 3.41). İnşası için 1900 yılında para tedarik edilen (“Hospital Report”, 1902, s.65) sağ kanat, kolej koğuşı olarak kullanılmaktadır. Altında erkekler için genel koğuş, ameliyat odası ve üst katta binanın en sonunda ise kadınlar koğuşı yer almaktadır. Kadınlar koğuşı Kız Yatılı Okulu’ndan mezun bir İngiliz hemşirenin sorumluluğundadır (Carrington, 1899, s.61).

Tablo 3.41-b’deki 1902 yılına ait yerleşim krokisinde ise diğer hastane binalarının köşesine Dispanser Binası’nın eklendiği görülmektedir. Dispanser, iki bekleme ve iki muayene odasından oluşmaktadır. Hastane binasından kolay bir girişi bulunan ve bulaşıcı hastalıklar için yapılan izole edilmiş bir bina da 1902 yılında tamamlanmıştır (ABCFM, Reel 618, No: 165, 187-188, 295’den aktaran Alan, 2002, s.308).

Hastanede kırk hasta için yeterli yatak vardır. Hastane en zorlu operasyonlar için gerekli tüm donanımları ile iyi ve modern bir ameliyathaneye sahiptir. Oda ücretini ödeyebilen hastalar için ya da ağır ameliyatlardan sonra ihtiyaç duyanlar için dört özel oda mevcuttur (“Hospital Report”, 1902, s.65).

Şekil 3.19’de 1902 yılına ait fotoğrafta hastane binaları görülmektedir. İlk ve ikinci bina iki katlı olarak yapılmıştır. Üst katları balkonlu olan yapıların ön cephelerinde

balkonu ve çatı saçağı taşıyan kolonlar yer almaktadır. İki bina arasında balkonlardan geçiş sağlanmıştır. Dispanser Binası'nın çatısı, bu iki binanın arasından görülmektedir. Hastane binalarının hemen sağında ise yine köprü ile geçiş sağlanan Dr. Carrington'un marsad çatılı evi görülmektedir (Bkz. Şekil 3.19).

Şekil 3.19. Hastane binaları ("Hospital Report", 1902)

Hastane binası, yerleşkenin merkezinde yer alan bir kulübenin onarım yapılarak kullanılması ile oluşturulmuştur. Tablo 3.42-a'da yer alan fotoğraf yapının ilk kullanıldığı zamanlara aittir. Çünkü ikinci bina olarak kullanıldığını bildiğimiz yapı, bu fotoğrafta kullanılamaz bir haldedir. Tablo 3.42-b'de yer alan ve alınan kaynakta 1896 yılına ait olduğu belirtilen fotoğrafta, ikinci bina diğer fotoğraftakinin aksine kullanılabilir bir hale getirilmiştir. Yukarıda yer alan bilgilerde ise ikinci yapı için paranın 1900'de toplandığı söylenmektedir. Bu doğrultuda fotoğrafa hastane başlangıç tarihinin yazıldığı, asıl fotoğrafın 1900 ve sonrasına ait olduğu anlaşılmaktadır. İkinci binanın ilk olarak birinci katında bazı mekanların olduğu ve üst katında ise sadece hastaneye yakın tarafında bir mekanın olduğu görülmektedir. Çatı ile tavan döşemesi arasında boşluk mevcuttur (Bkz. Tablo 3.42-a). Yapılan yenilemeler ile bu binanın çatı kotu yükseltilerek üst katın tamamının kullanılması sağlanmıştır. İkinci binada yer alan balkon daha sonrasında cephe boyunca uzatılmıştır. Balkonlar arasında kot farkı mevcutken ikinci binanın yenilenmesi ile balkonlarda aynı seviyeye getirilmiş ve böylelikle bir bütünlük sağlanmıştır. Tablo 3.42-b'de yer alan ikinci binanın kısa kenarında pencere olmadığı görülürken, Tablo 3.42-

d’de pencere eklendiği görülmektedir. Hastane binaları her geçen gün yenilenmiş ve daha bakımlı hale getirilmiştir (Bkz. Tablo 3.42).

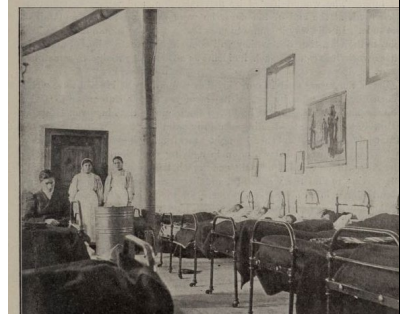
Tablo 3.42. Hastane binalarına ait fotoğraflar

	
a. İkinci bina henüz yenilenmeden önce Hastane (http-34)	b. İkinci bina yenildikten sonra Hastane (http-35)
	
c. 1899, Hastane (Smith, 1899, s.185)	d. Hastane (http-36)
	
e. 1909, Hastane (http -37)	f. Eski hastane (“Theological Seminary, 1913-14, s.93)

Hasta koşulları kadın ve erkek olarak düzenlenmiştir (Alan, 2002, s.308).Tablo 3.43’de yer alan fotoğraflar hastanenin iç mekanlarına ait fotoğraflardır. Tablo 3.43-a’da

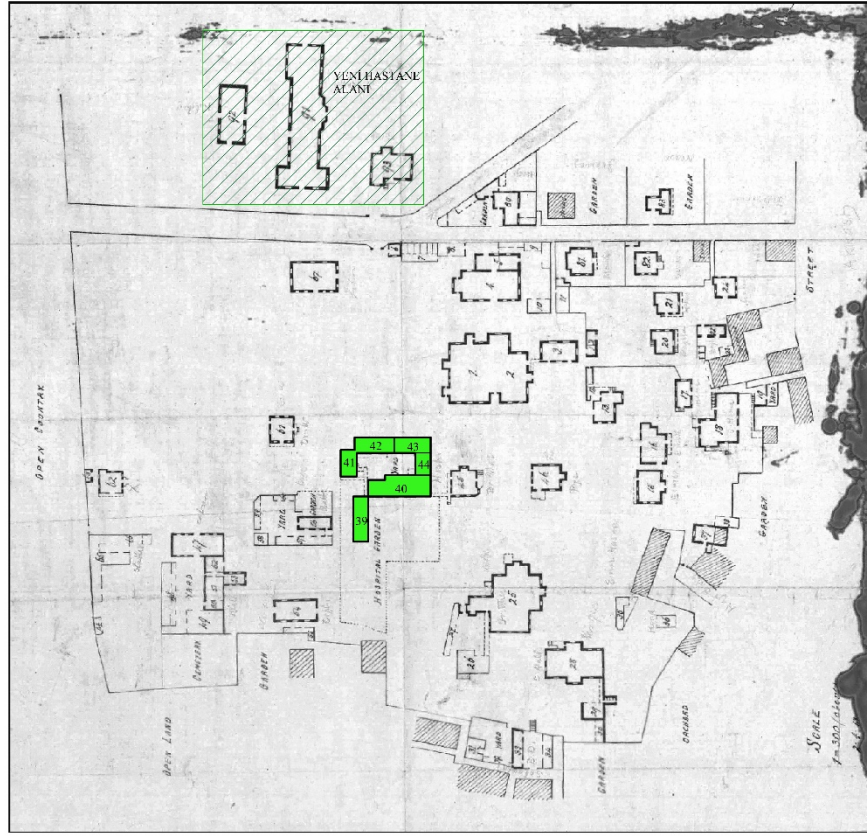
erkekler koğuşlarından biri, Tablo 3.43-b’de ameliyathane ve Tablo 3.43-c’de kadınlar koğuşlarından biri görülmektedir.

Tablo 3.43. Hastanenin iç mekanları

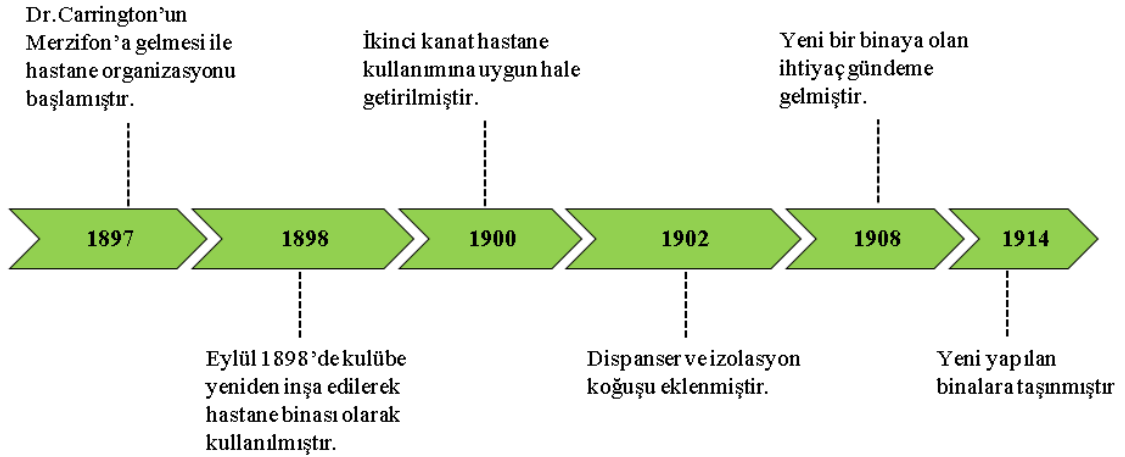
 <p>ONE OF THE MEN'S WARDS.</p>	 <p>IN THE OPERATING ROOM.</p>	 <p>WOMAN'S WARD, MARSOVAN HOSPITAL.</p>
a. Erkek koğuşlarından biri (Hospital Report, 1902)	b. Ameliyathane (Hospital Report, 1902)	c. Kadınlar koğuşu (Carrington, 1899, s. 63)

Artan talep ve gelişen hastane için arazilere, binalara ve donanıma zaman zaman ilaveler yapılmıştır (White, 1918, s.51). Şekil 3.20’de verilen yerleşim krokisinde yapılan eklemeler görülmektedir. Hastane ilk olarak 40, sonrasında 39 numaralı yapının kullanılması ile başlamıştır. Bu yapılar 1902 yılında 41 numara ile gösterilen Dispanser binası eklenmiştir. Artan ihtiyaçlar doğrultusunda ise 42, 43 ve 44 numara ile bölümler hastaneye eklenmiştir.

1908 yılında artan hasta sayısını karşılamayan hastanenin yeni ve geniş binaya olan ihtiyacı gündeme gelmiştir (ABCFM, Reel 618, No:297’den aktaran Alan, 2002, s.308). Cadde üzerindeki yeni arazi üzerine yapılacak hastane binaları için kaynaklar toplanmaya başlanmıştır. 1914 yılında hastane yeni yapılan binalara taşınmıştır (White, 1918, s.51). Yeni hastane binaların yeri Şekil 3.20’de taralı olarak gösterilmiştir. Yeni hastane binaları yerleşke alanından çıkmış ve konum olarak daha özelleşmiş bir alanda hizmet etmeye başlamıştır.

Şekil 3.20. 1913 yılı yerleşim krokisinde eski ve yeni hastanenin konumları

Şekil 3.21. Eski hastanenin zaman çizelgesi

3.5. Anadolu Hastanesi

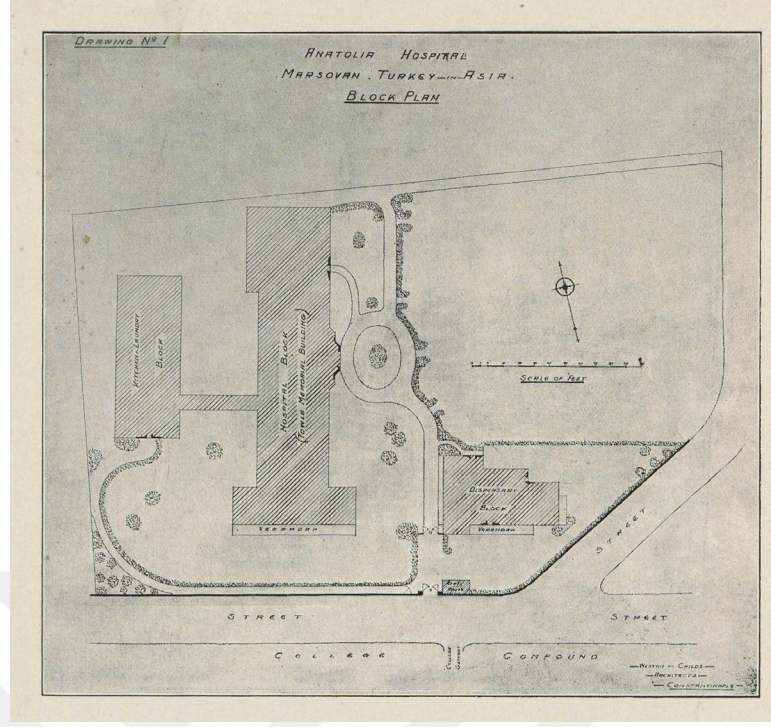
1908 yılında hastanede tedavi edilen tıbbi vaka 219 iken 1909-10 yılında 218'dir. 1908 yılında tedavi edilen cerrahi vaka 448 iken 1909-10 yılında 778'dir. 1908 yılında ayakta tedavi edilen hasta sayısı 2636 iken 1909-10 yılında 4005'tir ("Anatolia Hospital", 1911-1912, s.106). Bu sayılardan da anlaşılacağı üzere hastaneye talep her geçen yıl

içinde artmıştır Anadolu Hastanesi'nin etkisi geniş bir bölgeye yayılmıştır. Artan talep ve hastanenin az sayıda olan yatak kapasitesi bunu karşılayamaz hale gelmiştir ("Anatolia Hospital", 1911-1912, s.106). Hastane ve Kolej'in büyümesi, hastanenin kolej bileşiminden çıkmasını zorunlu kılmıştır ("The New Anatolia Hospital", 1912, s.52).

Kampüs alanı sınırındaki arazi satın alınarak artan ihtiyaçlara cevap verecek, uygun, kalıcı, modern donanıma sahip olan bir hastane binası tasarlanmış, planları hazırlanarak izin almak için girişimlerde bulunulmuştur ("Anatolia Hospital", 1911-12, s.108-109). Hastane planlarını ve şartnamelerini hazırlamak için İstanbul'daki Weston ve Childs firmasının İngiliz mimarlarından birisi olan Bay Childs ile çalışılmıştır ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.6).

Hastanenin inşa edileceği arazinin etrafında geniş düzlükler vardır. Su ve hakim rüzgarlar bitişiğindeki dağlardan gelmektedir. Hastanenin konumu deniz seviyesinden 500 fit yüksektedir ve bu bir hastane için değil bir sanatoryum için de çok ideal bir alan oluşturmaktadır. Hastanenin bitişiğindeki geniş alanda satılıktır ve genişleme devam ederse bu arazi de satın alınacaktır. Yeni hastane açık arazide, kuzeye giden kamu yolunun diğer tarafında yakın bir konumda olmasına rağmen yerleşke alanından tamamen ayrıdır ("Anatolia Hospital", 1911-12, s.111).

Şekil 3.22'de vaziyet planı üzerinde üç ayrı binadan oluşan ve üç dönümlük alana yerleşen Anadolu Hastanesi yapılarının birbiri ile olan ilişkisi görülmektedir. Hastanenin yerleşim alanının batısı düz iken doğusu eğimlidir. Ana bina bu eğimin tam başına yerleştirilmiştir. Yapının doğu cephesinden tüm Merzifon manzarası görülmektedir. İki binanın ortasında konumlanan bu yapı, en fazla maddi yardımı yapan Bayan Towle'nın anısına Towle Memorial olarak adlandırılmıştır ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.7). Ana binanın solunda kalan ve ana binaya ince bir koridor ile bağlanan yapı, Mutfak ve Çamaşırhane yapısıdır. Ana binanın sağında ve hemen girişte yer alan yapı ise Dispanser binasıdır. Hastane yapılarının yerleşimleri işlevleri açısından uygundur. Ayakta tedavi sağlanan dispanser binası girişe yakın, mutfak ve çamaşırhane ana binaya hizmet verdiği için ana binaya bağlantılı fakat girişten uzaktadır (Bkz. Şekil 3.22).

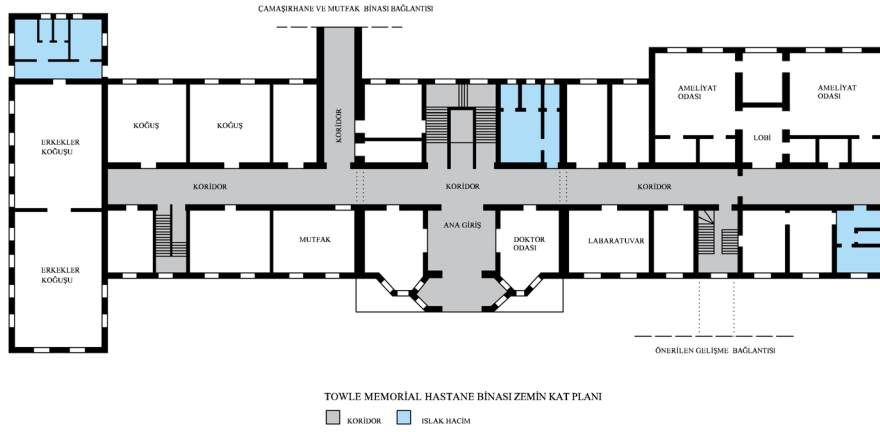
Şekil 3.22. Anadolu Hastanesi binaları vaziyet planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.11)

Ana bina mümkün olduğunca yangına dayanıklı taş, demir ve çimentodan, Dispanser ve Çamaşırhane Binası ise daha ucuz malzemeden yapılmıştır (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.14).

Towle Memorial Hastane Binası, bir koridor etrafında iki taraflı odalara sahip olan dikdörtgen bir yapıdır. Bu durumu güney bölümünün koridora dik olarak birleşmesi bozmaktadır. Bu bölüm zemin ve birinci katlarda hasta koğuşu olarak kullanılmıştır. Yapının batısından ana koridor üzerine dik bir koridor daha eklenerek ana binanın arkasında yer alan Çamaşırhane ve Mutfak Binası’na bağlantı sağlanmıştır. Bu bağlantı iki binanın zemin ve birinci katlarında mevcuttur. Ana giriş, yapının ortasından verilmiştir. Giriş cephesi dışa taşırılarak vurgulanmıştır. Girişin tam karşısında asansör kovası ve etrafını saran merdiven bulunmaktadır. Girişten sonra sağ ve sol koridor üzerinde, yapının doğu cephesine yaslı, ana merdiven haricinde iki adet daha merdiven bulunmaktadır. Koridorun sağında yer alan merdiven alanı, olası bir genişleme için yapılacak binayla önerilen bağlantı yeri olarak gösterilmiştir. Ana bina bodrum kat, zemin kat, birinci kat, ikinci kat ve üçüncü kattan oluşmaktadır (Bkz. Şekil 3.23).

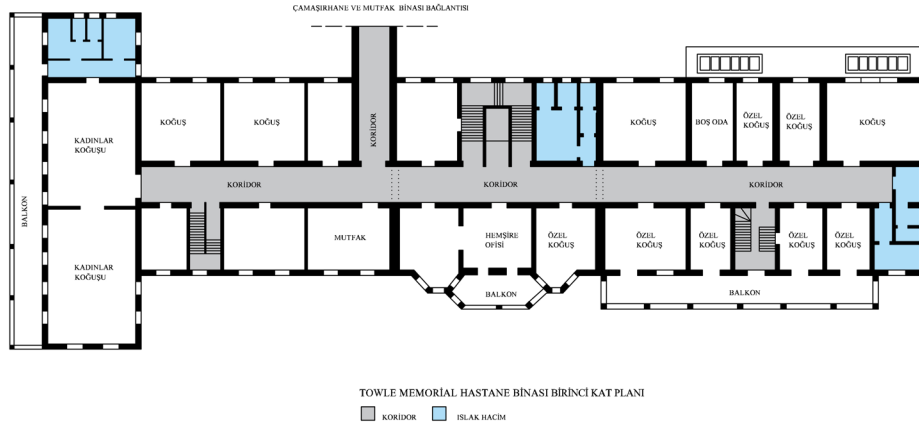
Yapı eğime yerleştirilerek her daim güneş ışığı alacak şekilde tasarlanmıştır. Zemin katın girişinde sağda doktor büroları, kütüphane, laboratuvar, röntgen odası; koridorun karşı tarafında iki adet ameliyat odası, sterilizasyon odası, doktor ve hemşirelerin

hazırlanma odası bulunmaktadır. Girişin solunda resepsiyon (Alan, 2002, s.310-312) ve koridorun sonunda erkek hasta koğuşu (plan üzerindeki yazıya göre) bulunmaktadır. Çamaşırhane ve Mutfak binasının bağlantı koridorunun hemen karşısında mutfak yer almaktadır. Bu durum bir üst katta da mevcuttur. Islak hacimler yapının güneybatı ucunda, ana merdivenin sağında ve kuzeydoğu köşesinde yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.23).

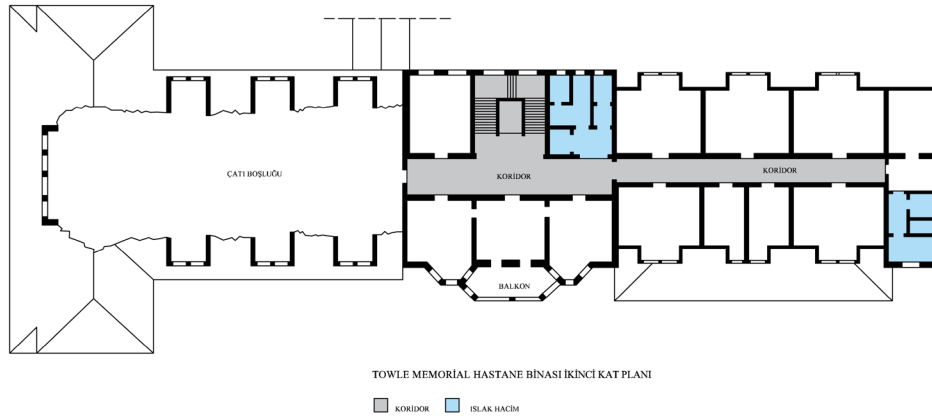
Şekil 3.23. Towle Memorial Binası zemin kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

Ameliyat odalarının olduğu bölüm yapıdan dışarı taşırılmıştır. Üst katta bu bölüm devam ettirilmeyerek iki ameliyat odasının tavanına birer pencere yerleştirilmiştir. Böylelikle ameliyat odalarının mümkün olduğunca ışık alması sağlanmıştır. Birinci kat planında koridorun kuzeyinde özel koğuşlar yer alırken güneyinde kadınlar koğuşu yer almaktadır. Kadınlar koğuşu ve doğu cephesinde yer alan özel koğuşların önünde balkon bulunmaktadır. Ana merdivenin tam karşısında ise hemşire odası yer almaktadır. Islak hacimler bu katta da alt kattaki gibi konumlandırılmıştır (Bkz. Şekil 3.24).

Şekil 3.24. Towle Memorial Binası birinci kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

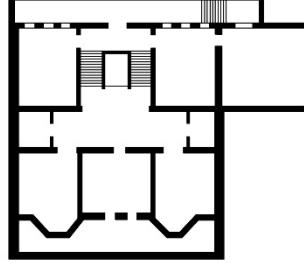
İkinci kat planı, çatı altına yerleştirilmiş odalardan oluşmaktadır. Bu katta sadece ana merdiven yer almaktadır. Diğer merdivenlerin bu katta olmadığı görülmektedir. Bu katta ek servisler ve yerli hemşireler için kalacak yerler mevcuttur (“The New Anatolia Hospital”, 1912, s.53). Plan üzerindeki yazılar okunamadığı için mahal isimleri tam olarak bilinmemektedir (Bkz. Şekil 3.21).

Şekil 3.25. Towle Memorial Binası ikinci kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

Şekil 3.26’de ana binanın bodrum kat planı verilmiştir. Fakat plan üzerindeki yazılar okunamadığı için bodrum katında hangi mekanların olduğu bilinmemektedir. Bodrum kat planı yapının sadece orta bölümünden oluşmaktadır. Ana merdivenin ve

yanındaki odaların bulunduğu yüzeye kuranglez açılmıştır. Buradan hem ışık hem de hastanenin arka tarafındaki alana doğrudan çıkış sağlanmıştır.

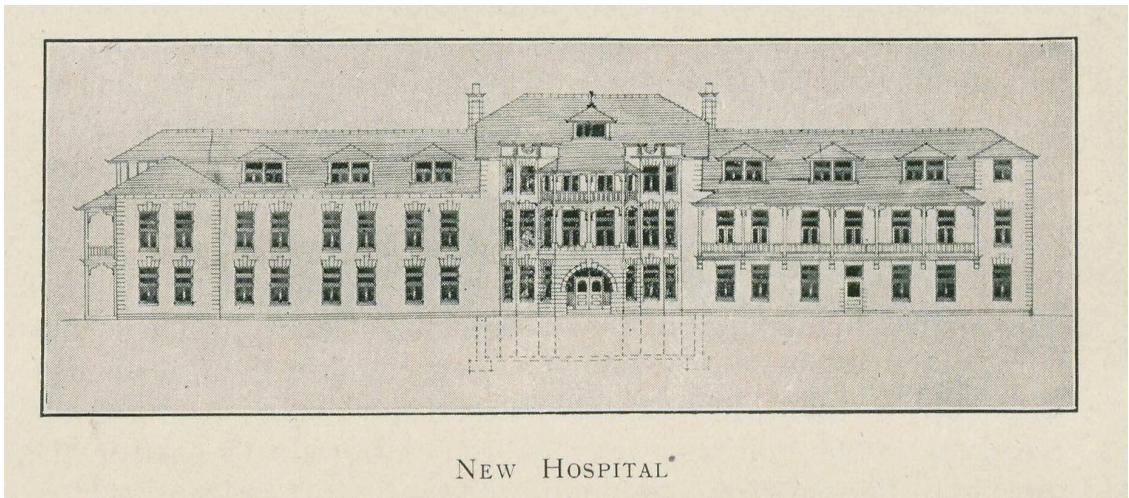

TOWLE MEMORIAL HASTANE BİNASI BODRUM KAT PLANI

Şekil 3.26. Towle Memorial Hastane Binası bodrum kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

Bina kaloriferle ısıtılmaktadır ve hastaların taşınmasında kolaylık sağlamak için kullanılan bir asansöre sahiptir. Bunlar Merzifon için bir ilktir (Alan, 2002, s.310-311). Yapının aydınlatması ise elektrikle sağlanmaktadır (“The New Anatolia Hospital”, 1912, s.53). Aydınlatma, ısıtma ve asansör sistemlerinin bodrum kata yerleştirilmiş olması muhtemeldir.

Şekil 3.27’te yukarıdaki planlar doğrultusunda çizilmiş giriş cephesi yer almaktadır. Yapı genel olarak üç katlı olmakla birlikte güney tarafının bir bölümü iki katlı, girişin verildiği bölüm ise diğer çatı kotlarından daha yüksek tasarlanmıştır.

Şekil 3.27. Towle Memorial Binası giriş cephe çizimi (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.6)

Şekil 3.28’de alınan arazinin inşaat henüz başlamadan duvarlar ile kapatıldığı ve kampüs alanı ile arasında kalan yol üzerinde açıklık bırakılarak bir kapı oluşturulduğu görülmektedir. Kapının hemen yanında da bir kulübe konumlandırılmıştır (Bkz. Şekil 3.28).

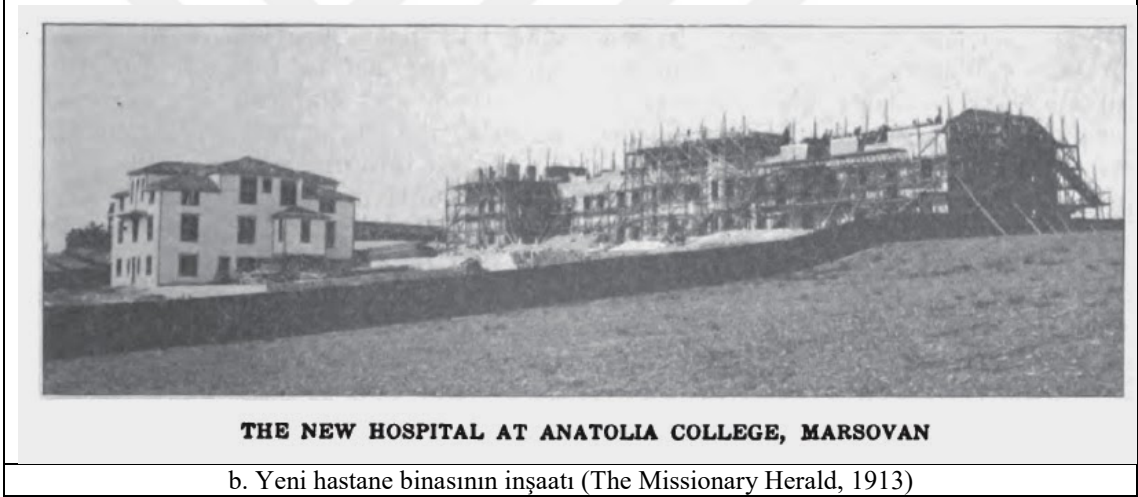
Şekil 3.28. *Anadolu Hastanesi'nin inşa edileceği alan ve temel başlangıcı ("The New Anatolia Hospital", 1911)*

Tablo 3.44’de hastane binasının inşaatına ait fotoğraflar görülmektedir. Tablo 3.44-a’da zemin kat bitmiş ve birinci katın yarısı tamamlanmıştır. 1912 yılına ait fotoğrafta Dispanser Binası’nın genel olarak tamamlandığı görülmektedir. Tablo 3.44-b’de yer alan fotoğraf ise 1913 yılına aittir ve çatı bölümü hariç yapının tamamlandığı görülmektedir.

Tablo 3.44. *Yeni hastane binasının inşaatı*

a. Yeni hastane binasının inşaatı (Anatolia's New Hospital, 1912, s.410)

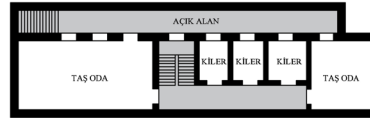
b. Yeni hastane binasının inşaatı (The Missionary Herald, 1913)

Şekil 3.29'de yapının inşaat sonrası fotoğrafında görüldüğü üzere yukarıda yer alan cephe çizimine göre farklılıklar mevcuttur. Yapının güney bölümü de çizimlerin aksine yapının genelinde olduğu gibi üç katlı yapılmıştır. Orta bölüme bir kat daha eklenerek bu bölüm dört kat olarak inşa edilmiştir (Bkz. Şekil 3.29).

Şekil 3.29. Towle Memorial Binası giriş cephesi (Anatolia Hospital, 1914, s.261)

Ana binaya koridor ile bağlantılı olan Mutfak ve Çamaşırhane Binası; bodrum kat, zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Binanın bodrum katında kiler ve taş odalar yer almaktadır. Binanın batı yüzeyinde, ana binada görülen kuraglenz mevcuttur. Odalara ışık ve zemin kotuna erişim buradan sağlanmıştır (Bkz. Şekil 3.30.)

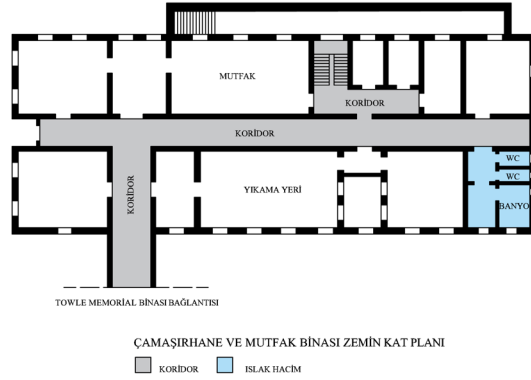

ÇAMAŞIRHANE VE MUTFAK BİNASI BODRUM KAT PLANI

□ KORIDOR □ ISLAK HACİM

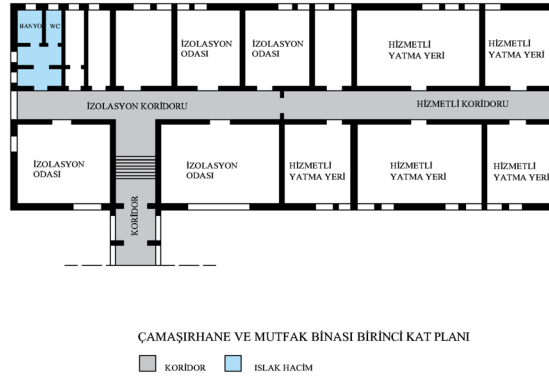
Şekil 3.30. Mutfak ve Çamaşırhane Binası bodrum kat planı ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.12'den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

Dikdörtgen planlı bir yapıdır. Ortadan ana koridor ve bu koridor etrafında odalar yer almaktadır. Giriş, yapının kısa kenarından ve güney cephesinden sağlanmaktadır. Ana bina ile bağlantı sağlayan koridor, ana koridora dik olarak birleşmiştir. Koridorun batısı mutfakla ilgili iken koridorun doğusu çamaşırhaneye aittir. Yapının kuzeydoğu köşesinde ıslak hacimler yer almaktadır (Bkz. Şekil 3.31).

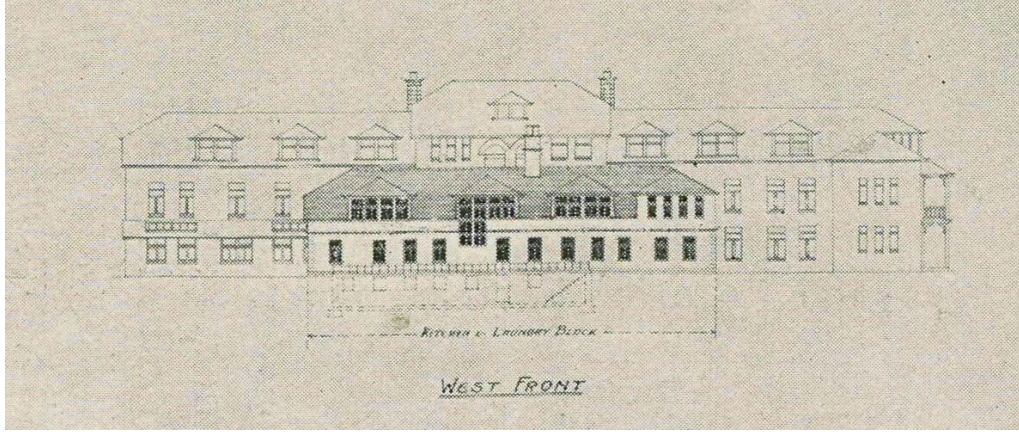

Şekil 3.31. Mutfak ve Çamaşırhane Binası zemin kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

Birinci katında koridor ikiye ayrılmıştır. Koridorun kuzeyinde kadın hizmetlilerin yatakhaneleri (“The New Anatolia Hospital”, 1912, s.53) bulunmaktadır. Güneyinde ise izolasyon odaları yer almaktadır. Ana bina ile olan bağlantı bu katta da mevcuttur. Islak hacimler alt katın aksine güneydoğu köşede konumlandırılmıştır (Bkz. Şekil 3.32).

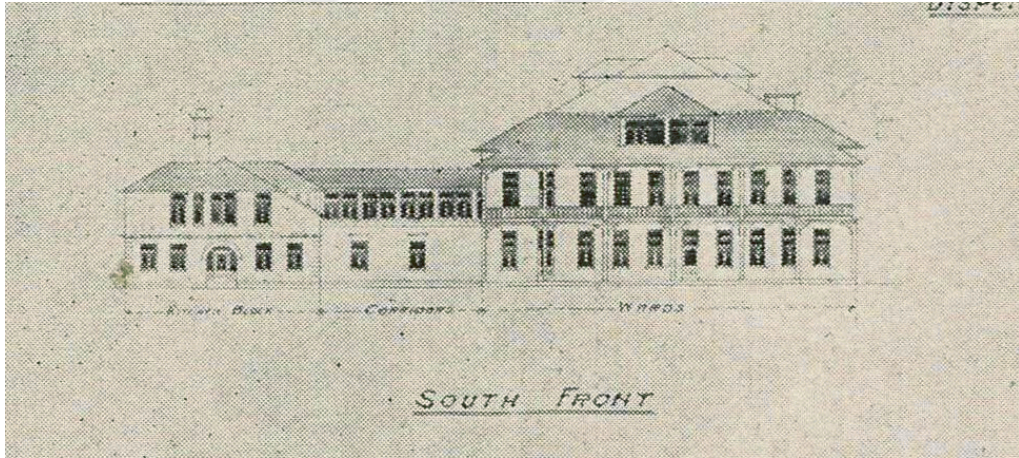

Şekil 3.32. Mutfak ve Çamaşırhane Binası birinci kat planı (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.12’den alınan planlar sadeleştirilerek yeniden çizilmiştir)

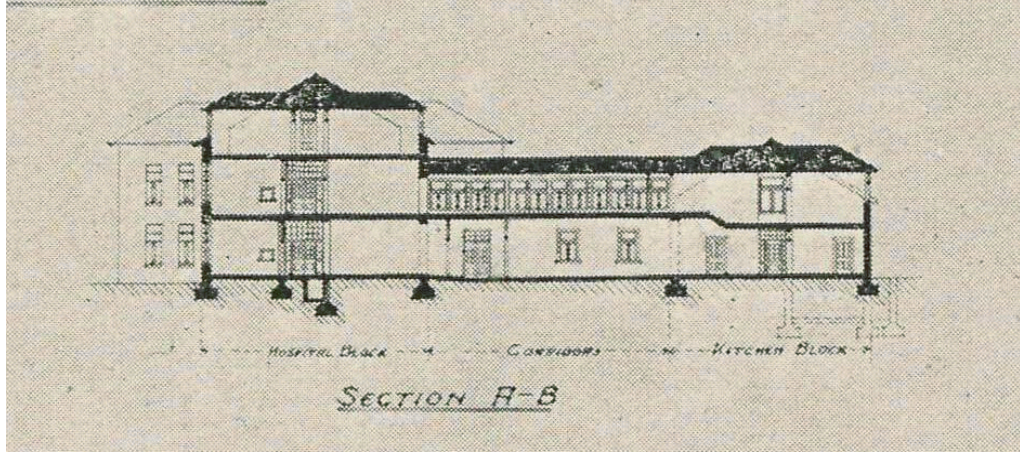
Şekil 3.33. Mutfak ve Çamaşırhane Binası batı cephesi ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.13)

Şekil 3.34’de verilen güney cephesi ve Şekil 3.35’de verilen kesit, ana bina ile Mutfak ve Çamaşırhane Binası’nın bağlantısını göstermektedir. Bu bağlantı koridorunun, zemin kat cephesinde iki pencere varken üst kat cephesi tamamen pencereler ile kaplanmıştır (Bkz. Şekil 3.34).

Şekil 3.34. Mutfak-Çamaşırhane Binası ve Towle Memorial Binası güney cephesi ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.13)

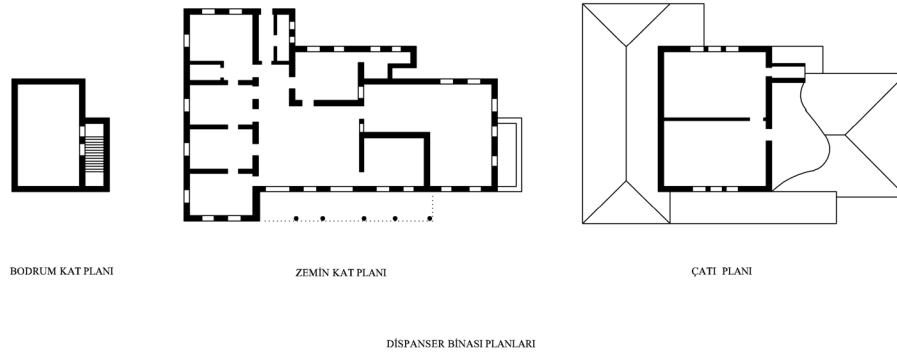
İki binanın bağlantı koridorunun üst katında Mutfak ve Çamaşırhane Binası’na girerken kot farkı oluşturulmuştur (Bkz. Şekil 3.35).

Şekil 3.35. Mutfak-Çamaşırhane Binası ve Towle Memorial Binası kesiti (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.13)

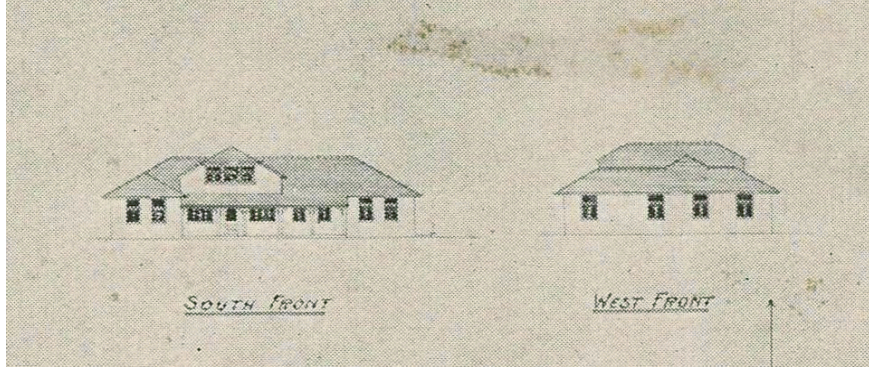
Ayakta tedavi edilecek hastalar için inşa edilmiş olan Dispanser Binası (Alan, 2002, s.310-311) giriş kapısının yanında, ana binasın ise doğusunda kalmaktadır. Bina; bodrum kat, zemin kat ve birinci kata sahiptir.

Binanın zemin katında geniş bekleme odaları, konsültasyon odaları, eczane ve veranda mevcutken, üst kat görev yapacak doktorlardan birinin konaklama yeri olarak tasarlanmıştır(Alan, 2002, s.310-311). Başka bir kaynakta ise dispanser binasının üst katının erkek hizmetliler için yatakhane olarak kullanıldığı belirtilmiştir (“The New Anatolia Hospital”, 1912, s.53). Bodrum katında diğer binalarda olduğu gibi buradaki mekanlara ışık almak ve dışarıdan bu kata erişim sağlamak için kuranglez açılmıştır. Yapıya ait planlar verilmiştir. Fakat hangi mekanın nerede olduğu yazıların tam okunamamasından dolayı belirtilememiştir (Bkz. Şekil 3.36) .

Şekil 3.36. Dispanser Binası 'na ait kat planları (“The New Anatolia Hospital”, 1911, s.13)

Şekil 3.37’de Dispanser Binasının güney ve batı cephesi çizimleri verilmiştir.

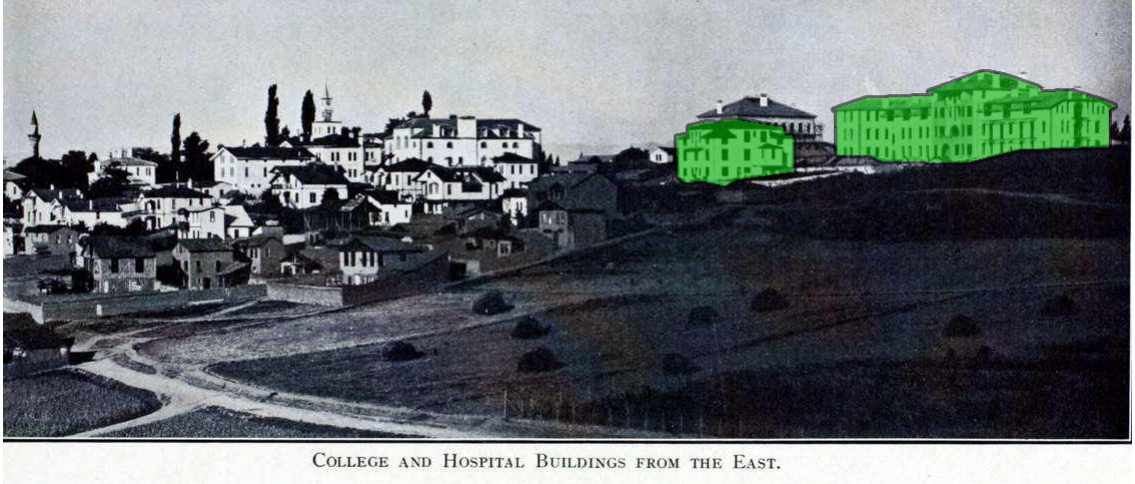
Şekil 3.37. Dispanser Binası'nın güney ve batı cephesi ("The New Anatolia Hospital", 1911, s.13)

Şekil 3.38’de yer alan fotoğrafta yapının doğu ve kuzey cephesi görülmektedir.

Şekil 3.38. Dispanser Binası ve arkasında Towle Memorial Binası'nın bir bölümü görülmektedir([http-38](http://38))

Kampüs alanı, hastane yerleşkesinin güneyinde kalmaktadır. Yollar ve duvarlar ile kampüs alanından ayrılan hastane alanı özelleştirilmiştir. Bu sayede şehirden gelen hastalar kampüs alanına girmeden hizmet alabilecektir. Harita üzerinde hastanenin üç ayrı binadan oluştuğu görülmektedir. Bunlardan 91 nolu yapı ana bina, 92 nolu yapı Mutfak ve Çamaşırhane, 93 nolu yapı ise Dispanser ve Dr. Marden Evi'dir (Bkz. Şekil 3.39) .

Şekil 3.41. Doğudan kolej ve hastane yapıları (*Anatolia Hospital, 1913-14, s.89, tarafımızca düzenlenmiştir*)

Amerikan Board Misyonerlerinin hastane olarak inşa ettiği binasına I. Dünya Savaşı sırasında Osmanlı el koymuş ve yaralananlar için şifahane olarak hastane binası ve diğer kolej binalarının bir kısmını kullanmışlardır. Tablo 3.45’de görüldüğü gibi bu binalar Ana Kolej Binası, Smith, Emler, Pye Evleri, Anadolu Hastanesi, King Sağırlar Okulu ve eski yetimhanedir.

Tablo 3.45. I. Dünya Savaşı’nda Osmanlı askerleri tarafından şifahane olarak kullanılan binalar ve binalarda tedavi edilen hastalık çeşitleri (Haytaoğlu, 2014, s.9)

Bina	Tedavi Edilen Hastalıklar
Ana Kolej Binası	Dizanteri, ateş, tifo, tüberküloz(verem), frengi
Smith House	Tifüs, tüberküloz
Emler House	Çiçek, tifüs, çocuk hastalıkları
Pye House	Çiçek, frengi, tifüs, bulaşıcı çocuk hastalıkları
Hastane	Başlangıçta karantina ve tüm hastaların kabul ve dağıtımı daha sonra frengi ve çocuk hastalıkları
King Sağırlar Okulu	Kolera, uyuz, veba
Eski Yetimhane	Tifüs, tifo, tüberküloz, dizanteri, hasta sayısı azalınca depo

I. Dünya Savaşı sırasında şifahane olarak kullanılan yapılar alana ait kroki üzerinde yeşil ile taralı olarak gösterilmiştir. Şifahane için kampüsün orta alanındaki yapılar genel olarak tercih edilmiştir (Bkz. Şekil 3.42).

Şekil 3.42. I. Dünya Savaşı sırasında şifahane olarak kullanılan binalar (http-10)'da yer alan kroki ve Haytaoğlu, 2014, s.9 'da yer alan tablo eşleştirilerek tarafımızca düzenlenmiştir

1917 yılına ait bir yayında Şekil 3. 43'de verilen fotoğrafa yer verilmiş ve “Amerikan Board binaları şimdi Türklerin elinde” başlığı atılmıştır. Fotoğrafın altına açıklama olarak,” iki küçük konut hariç Türklerin sahip olduğu Merzifon İstasyon Tesisi, iki yeni ve kısmen inşa edilmiş yapılar (Birlik Binası ve White Binası) görülmektedir, plan 37 dönümlük alanı içermektedir ” yazılmıştır.

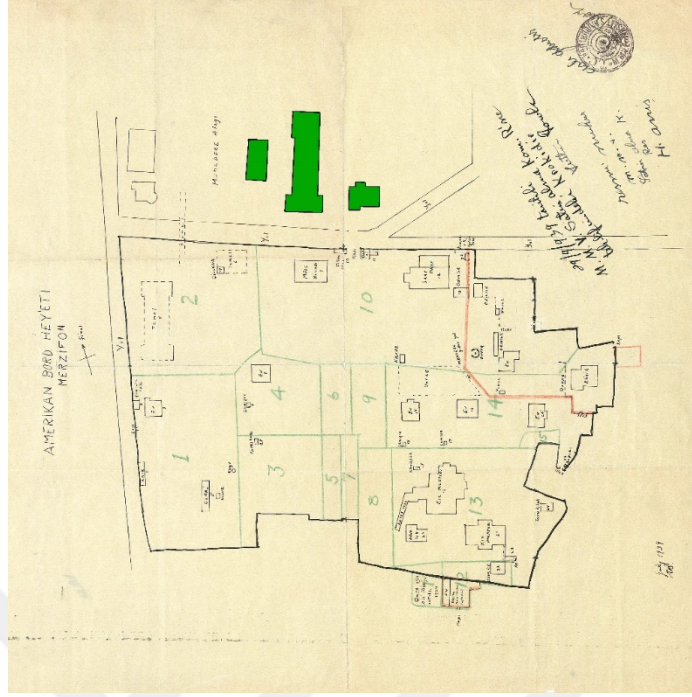
Bu devirden sonra alınan binaların mevcut durumları kayda geçilmiştir. (http-39)' de yer alan belgelerde, her mekanın kapı-pencere sayısı ve cinsi, döşeme- tavan malzemeleri, mekanda başka öge varsa onların kaydı tutulmuştur. Bu belgedeki verilere göre yapılarda bulunan mekanlar ve özellikleri şöyledir:

Klinik binasının beden, bölme duvarları ve tavanlar bağdadi, döşeme ise genel olarak tahta, çatısı ise kiremittir. Bodrum katında eczane ilaç temizleme mahalli, ecza muhafaza mahalli ve ambar bulunmaktadır. Zemin katında yedi oda, tuvalet ve genel giriş bulunmaktadır. Birinci katında beş oda, tuvalet ve salon bulunmaktadır. Salonda çamaşır odası, bir oda ve mutfak bulunmaktadır. Ayrıca klinik civarında iki odunluk kulübesi mevcuttur (http-39).

Hastane ana binası olan Towle Memorial Binası'nın beden ve bölme duvarları, merdivenler ve genel olarak tavanlar kâgir; çatısı ise saçtan yapılmıştır. Bodrum katında merdivenler ve kalorifer tesisatı mevcuttur. Zemin katta genel giriş, altı adet oda, bir odaya sahip koridor, birinde iki adet ve diğerinde dört adet oda bulunan iki ameliyat odası, içinde su ısıtma makinesi, petrol deposu, hava deposu ve bir odası bulunan tamirhane ve su ısıtma mahalli, röntgen fotoğraf odası, iki odası olan röntgen odası, hasta salonu ve dört adet odası olan bir hasta salonu daha bulunmaktadır. Birinci katta bir oda, beş odası olan elbise odası, büyük salon, tuvalet dairesi, koridor, dokuz oda bulunan çamaşır muhafaza odası, bir oda bulunan balkon, dört oda bulunan tuvalet ve hamam dairesi bulunmaktadır. İkinci katta sahanlıklar, yedi adet oda, on adet oda (bunlardan biri çamaşır muhafaza odası) bulunan koridor ve dört oda bulunan tuvalet (bunlardan biri hamam dairesi) mevcuttur. Üçüncü katta beş oda ve dördüncü katta ise merdiven ve su sarnıçları vardır (http-39).

Çamaşırhane ve Mutfak binasının beden ve bölme duvarları kâgir ve çatısı saçtır. Bodrum katında sıcak hava kalorifer ocağı bulunmaktadır. Zemin kattaki çamaşırhane bölümünde bir oda, bir kiler ve çamaşırhane bulunmaktadır. Koridorda bir oda, mutfak, iki kiler ve kömürlük mevcuttur. Binanın üst katında sahanlık, iki koridor, dokuz oda bulunmaktadır (http-39).

Kampüs alanında yer alan binalar Milli Savunma Bakanlığı tarafından 1950'lerde Astsubay Hazırlama Okulu olarak kullanılmıştır ("Kültürlerin ve Yolların Kesiştiği Şehir Merzifon", 2015, s.78).

Şekil 3.45. 1939 yılına ait yerleşim krokisi üzerinde Anadolu Hastanesi binaları (http-6) tarafımızca düzenlenmiştir

Şekil 3.46’de yer alan Anadolu Hastanesi’ne ait fotoğraf üzerinde Merzifon Muhabere Kışlası yazısı okunmaktadır. Bu fotoğrafın, Anadolu Hastanesi Binası’nın kışla olarak kullanıldığı zamana ait olduğu anlaşılmaktadır. Hastanenin ana binası önünde yer alan iki katlı Dispanser ve Dr. Marden Evi daha sonrasında yıkılmış ve günümüze ulaşamamıştır.

Şekil 3.46. Anadolu Hastanesi'nin Muhabere Kışlası olarak kullanılması (Merzifon Belediyesi Arşivi)

1998 yılında tescillenen yapının tescil fişinde yapının adı Anadolu Koleji Binası (Erat Yatakhane) olarak geçmektedir. Bu veri kampüsün Astsubay Hazırlama Okulu olarak kullanıldığı zamanlarda yapının yatakhane işlevi için kullanıldığı düşüncesini oluşturmaktadır (Bkz. Şekil 3.47).

BULUPA KÜRSERİ		SİGEL VE SİGEL TİPİ VE SİGELİN İZLENİMLERİ		CEVRESEL		EMN. NO: 11
TÜRKİYE		AD: Amerikan Koleji Binası (Erat Yatakhane)			HARITA NO: 20 M 1	
İL: AMASYA	İLÇE: Merzifon	MAK. KÖY VE MEYDANI	KORUMA ANITISA: 1 2 3	DEĞERLENDİRME	CEVRESAL TİPİ	AYRILI: 1 2 3
YATIL: 90-300-01	ADA: 61	PARSEL: 32				
ZARFI: Astsubay Alanı						
Konut	YAPILAN	YAPAN	MİMARİ ÇAĞ	YERİNE: YOK	YERİNE: YOK	
YAPIM TARİHİ: -	YAPIM TARİHİ: -	YAPIM TARİHİ: -	YAPIM TARİHİ: -	YAPIM TARİHİ: -	YAPIM TARİHİ: -	
GENEL TANIM		KORUMA DURUMU		İVİ	ORTA	KÖTÜ
Askeri alan içerisinde yer alan ve askeri yapı olarak kullanılan bir kısım kuzey yönünde gelişen dikdörtgen bir plana sahiptir.		KORUMA DURUMU		X		
		EĞİTİM		X		
		TAŞIYICI		X		
		YAPILAR		X		
		SUSLUK		X		
		SUSLUK FİRMANABİ		X		
		KUTUPETİ		X		

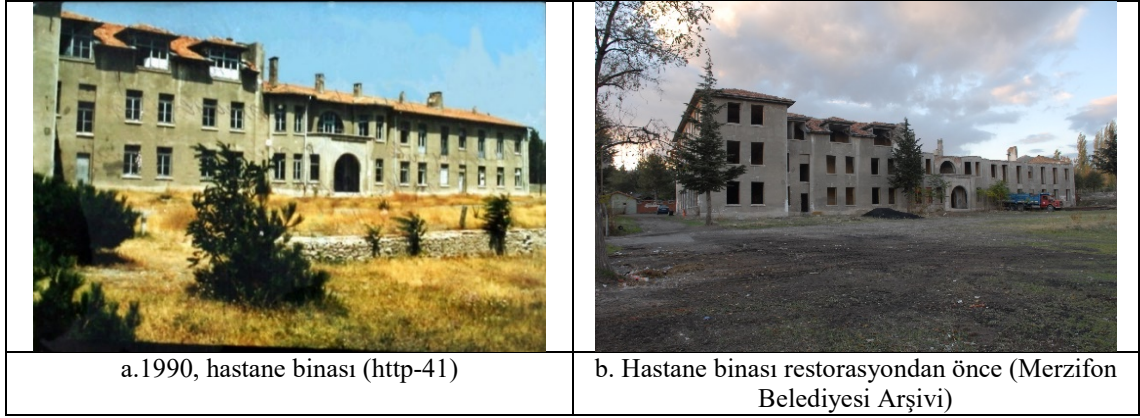

KÜÇÜK HARİTİ	MİLLİ Savunma Bakanlığı	BAKANLIK DÜZENLİ OLMAK ÜZERİNDE KURULUŞ	MİLLİ Savunma Bakanlığı
YAPILAN ONARIMLAR			
AYRINTILI TANIM		YERİN DURUMU	
Dikdörtgen plana sahip olan yapının, kuzey ve güneydeki bölümler yapıdan çıkıntılı olarak yapılmış, kuzeydeki bölüm daha sonra yıkılmıştır. Giriş cephesi simetrik bir düzenleme göstermekte olup, ana kapı beden duvarından çıkıntılı olarak yapılmıştır. Üç katlı bir düzenleme, orta bölüme yararak kenarları giriş kısmı daha sonra ahşap kapıyla bir giriş sahanlığı. Çatı alaturka kırma ile örtülmüştür.		YERİN DURUMU İVİ: ☒ İVİ: ☒ İVİ: ☐ DÜZENLİ KULLANIM: Amerikan Koleji Binası SUSLUK KULLANIMI: Erat Yatakhane DÜZENLİ KULLANIMI: DÜZENLİ KULLANIMI	
YAYIN DİZİNİ:	EKLER:	TESCİL KARARI / TESCİL TARİHİ	6835 / 06.02.1998
		DEĞERLENDİRME	

Şekil 3.47. Anadolu Hastanesi tescil fişi (http-40)

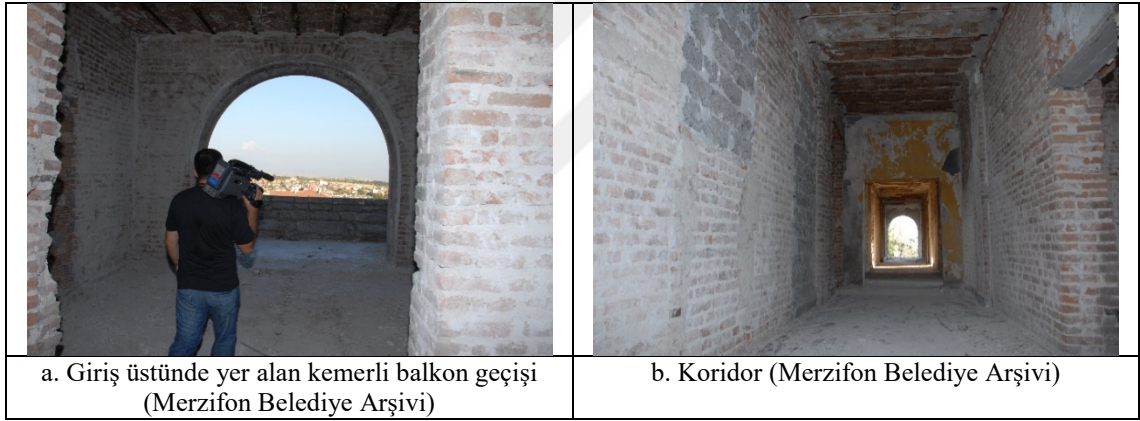
Şekil 3.47 ve Tablo 3.46’de yer alan fotoğraflardan görüldüğü üzere yapı atıl durumda kalmıştır. 1990 yılına ait fotoğrafta yapının orta bölümünün iki katı ve sağ bölümünün ise bir katı yıkılmıştır. Çatı yeni oluşan kat hizasına çekilmiştir. Yapının sol bölümünde de özgününden farklı değişiklikler mevcuttur. Bu bölümde çatıdaki pencerelerin ikisinin pvc ile değiştirilmiş ve çatının da farklılaşmış olduğu görülmektedir. Pencere ve kapı boşlukları mevcut olmasına rağmen pencerelerin değiştirilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Özgününde, iki dikey ve bunları kesen dört yataydan oluşan pencere tipinin Tablo 3.46-a’da yer alan fotoğrafta değiştiği görülmektedir.

Tablo 3.46. *Atıl durumda kalan hastane binası*

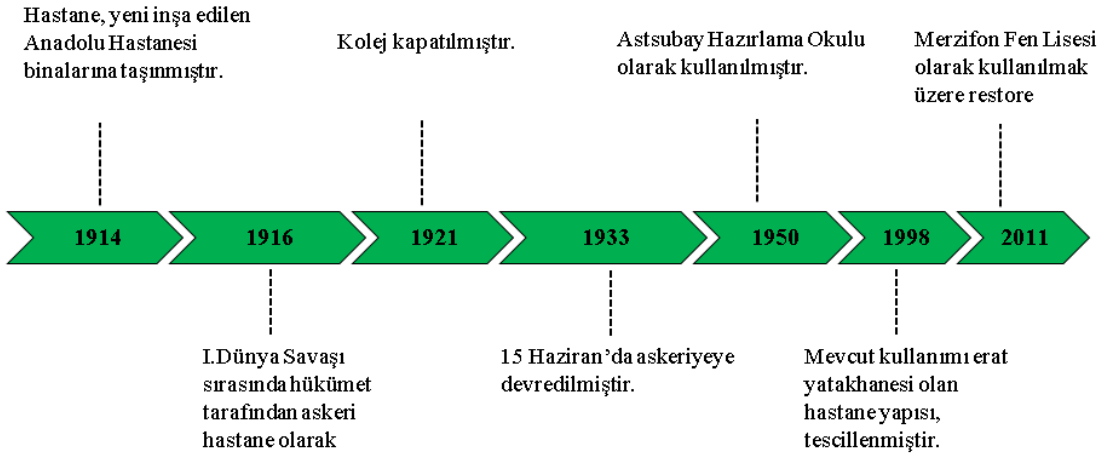
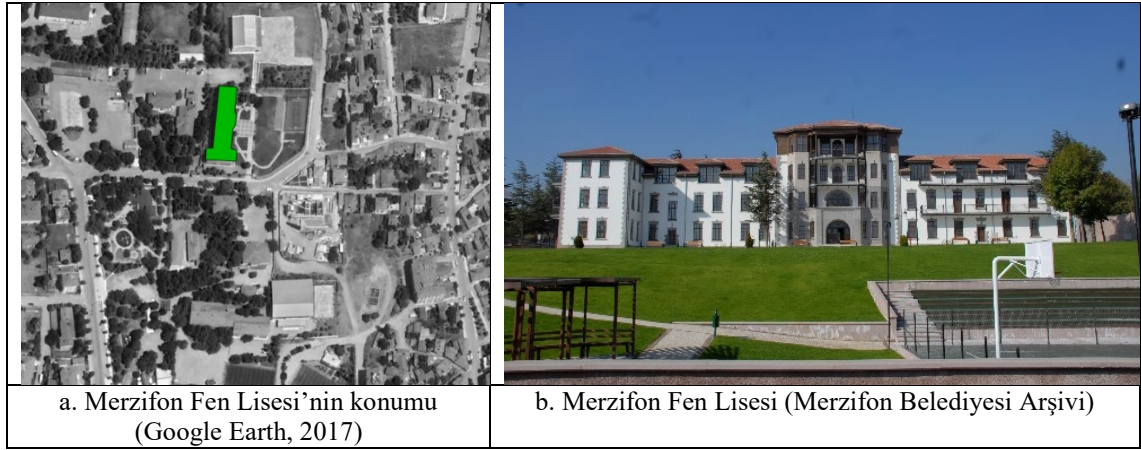
Tablo 3.47’de yer alan fotoğraflarda yapının inşa malzemeleri, kaldırılan sıvalar sonrası görülmektedir. Duvarlar tuğla ile örülmüştür. Tavanlarda demirlerin arası yine tuğlarla kapatılarak yapılmıştır (Bkz. Tablo 3.47).

Tablo 3.47. *Hastanenin iç mekanı (Merzifon Belediyesi Arşivi)*

Günümüzde Merzifon Fen Lisesi olarak kullanılan bina, 2011 yılında restore edilmiştir. Yapının kuzey tarafında eksik olan bir kat ve orta bölümde eksik olan iki kat özgününe uygun olarak tamamlanmıştır. Çatısı bir bütün olarak yeniden yapılan yapının kalmayan kapı ve pencereleri ise yeniden üretilmiştir. Cephenin, özgün yapıya ait veriler doğrultusunda yapıldığı görülmektedir (Bkz. Tablo 3.48).

Tablo 3.48. Merzifon Fen Lisesi'nin konumu ve fotoğrafı

Şekil 3.48. Anadolu Hastanesi zaman çizelgesi

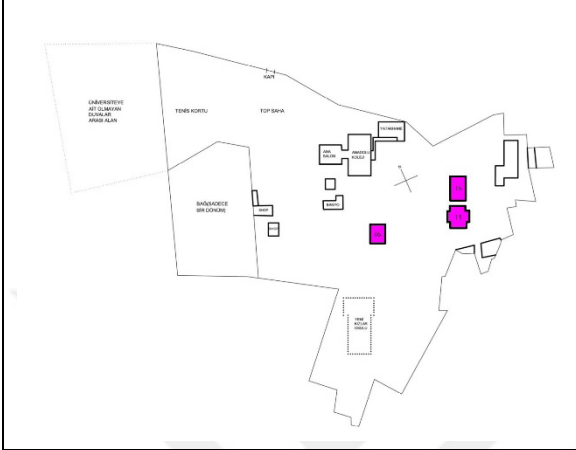

3.6. Konutlar

Ruhban Okulu'nun inşasının devam ettiği 1870-71 yıllarında okul arazisi üzerinde aile ve öğrencilerin ikameti için ev yapılması gündeme gelmiş ve sonrasında Mr. Smith ve ailesi için bir evin inşasına başlanmıştır (ABCFM, Reel 582, No:605; Reel 583, No: 123-124'den aktaran Alan, 2002, s.92).

Tablo 3.49-a'da verilen 1893 yılına ait yerleşim krokisinde üç adet ev bulunmaktadır. Bunlar 15, 16 ve 45 numaralı evlerdir. 15 numaralı evin 1901 ve 1902 yıllarındaki yerleşim krokisinde Kızlar Yetimhanesi olarak sonrasında ise yeniden ev olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. 16 numaralı evin ismi okunamamakta fakat EK-1'de yer alan eşleştirme doğrultusunda Smith Evi olduğu anlaşılmaktadır. Bu ev, 1901 ve 1902 yıllarına ait krokilerde ise White'ın Evi olarak geçmektedir. 46 numaralı ev, 1893 yılına

ait krokide Herrick Evi olarak geçerken, 1901 ve 1902 yıllarına ait krokide Başkan'ın Evi olarak geçmektedir. 1913 yılına ait krokide ise Pye Evi olarak adlandırılmıştır (Bkz. Tablo 3.49, Tablo 3.50).

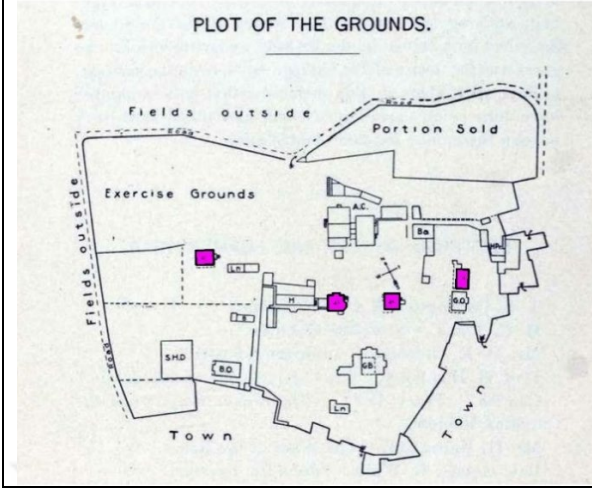
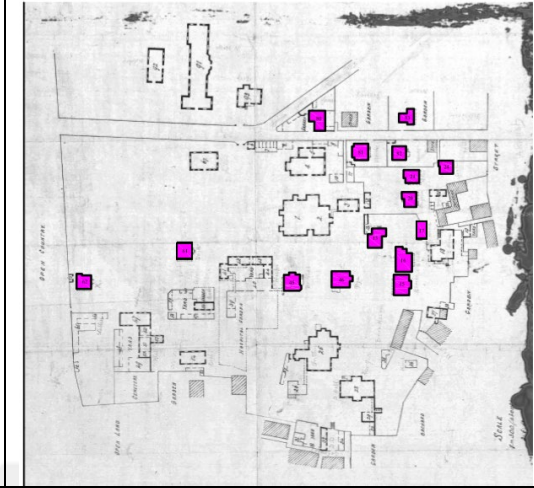
Tablo 3.49. 1893 ve 1901 yıllarına ait yerleşim krokilerinde evler

	
a. 1893 yılına ait yerleşim krokisinde konutlar (Alan, 2002, Ek-2'de yer alan kroki tarafımızca düzenlenmiş ve algılanamayan ve okunamayan bölümler tamamlanmıştır)	b. 1901 yılına ait yerleşim krokisinde evler (http-7)

1899 yılında çıkarılan Misyoner Habercisi adlı yayında üç misyoner evi olduğundan bahsedilmiştir (Smith, 1899, s.186).

Tablo 3.49-b'de yer alan yerleşim krokisinde ev sayısı dört olmuştur. Hastanenin yapılması ile iki adet doktor evi eklenmiştir. Bunlardan, 45 numaralı ev, Dr. Carrington'un Evi ve 61 numaralı ev, Dr. Rigg'in Evidir. 61 numaralı ev, 1913 yılına ait krokide White Evi olarak adlandırılmıştır (Bkz. Tablo 3.49, Tablo 3.50, EK-1)

Tablo 3.50. 1902 ve 1913 yıllarına ait yerleşke krokilerinde evler

	
a.1902 yılına ait yerleşim krokisinde evler (Buildings and Grounds, 1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)	b.1913 yılına ait yerleşim krokisinde evler (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir)

Tablo 3.50-a’da 1902 yılına ait yerleşim krokisindeki evlerin konumları, sayıları ve adları 1901 yılına ait yerleşim krokisi ile aynıdır (Bkz. Tablo 3.49). Tablo 3.50-b’de yer alan krokiye bakıldığında ise evlerin sayısının on yedi olduğu görülmektedir. Bu evler sırasıyla 13-Tracy Evi, 15-Elmer Evi, 16-Smith Evi, 17-Play Evi,20-Daghlian Evi,21-Theocharides Evi,24-Gulian Evi, 45-Carrington Evi, 46-Pye Evi, 61-White Evi, 62-Seminer Evi, 80-Hagoplian Evi, 81-Manassadjian Evi, 82-Sivaslian Evi ve 83-Hemşire Evi ve mevcutta olan ama haritada yer almamış olan K1 ve K2 (tarafımızca kod verilmiştir) evleridir (Bkz. Tablo 3.50).

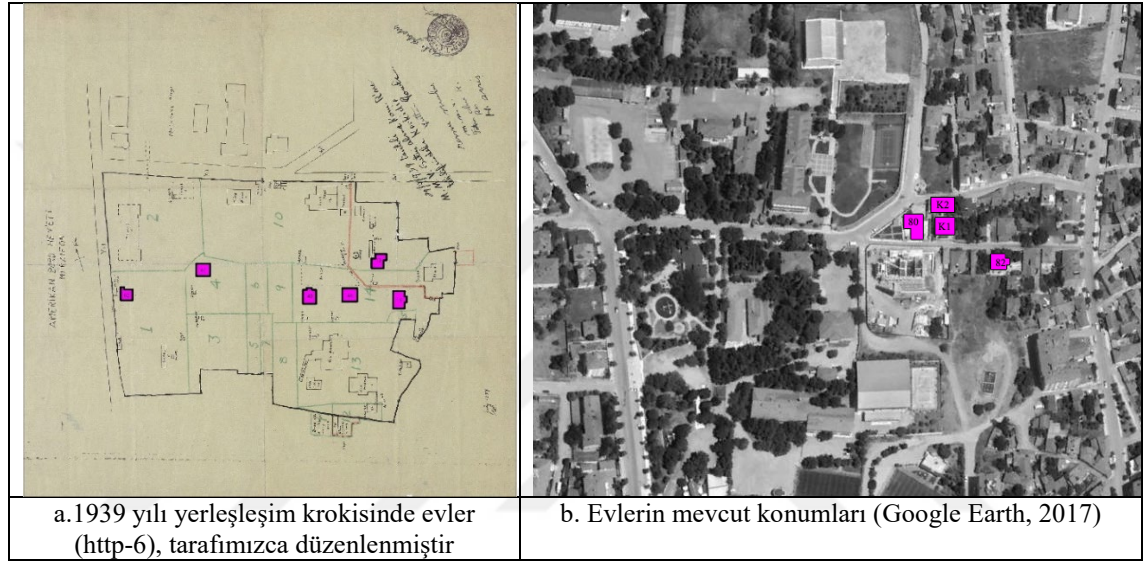
Bu evler, misyoner yerleşkesinde yaşayan öğretim elemanlarının ve ailelerinin konaklamaları için yapılmıştır. Yapılara verilen adlar, ikamet eden öğretim elamanlarının veya doktorların isimleridir.

I.Dünya Savaş’ı sırasında Merzifon’daki hükümet yetkilileri misyonerlerin binalarına el koymuş ve bazılarını yaralı askerlerin tedavileri için hastane olarak kullanmışlardır. Smith Evi, Emler Evi ve Pye Evi hastane olarak kullanılan konutlardır (Haytaoğlu, 2014, s.9).

14 Kasım 1926 tarihine ait vergi faturasındaki (http-5) mülkiyetlerde yer alan konutlar toplam altı adettir. Bunlar 46 numaralı Pye Evi (Herrick), 15 numaralı Elmer Evi, 16 numaralı Smith Evi (belgede evin, 1919 yılında yıkıldığı yazmaktadır), 61 numaralı White Evi (Rigg Evi), 13 numaralı Tracy Evi ve 62 numaralı Seminer Evi’dir. 1929 yılına ait belge (http-21) doğrultusunda önceki yerleşke krokilerinde yer alan fakat

1939 yılına ait krokide görülmeyen altı adet profesör evi ise hükümet tarafından alınmıştır (Bkz. Tablo 3.51-a). Bu nedenle yerleşim krokisinden çıkarılan alandaki konutlardan günümüze kalanlar haricindekilerin durumu bu tarihten itibaren bilinmemektedir. Tablo 3.51-b’de yer alan haritada misyonerlerden günümüze kalan sadece dört ev vardır. Bu evler tescillenmiş ve restore edilmiştir (Bkz. Tablo 3.57, Tablo 3.58 , Tablo 3.59, Tablo 3.60).

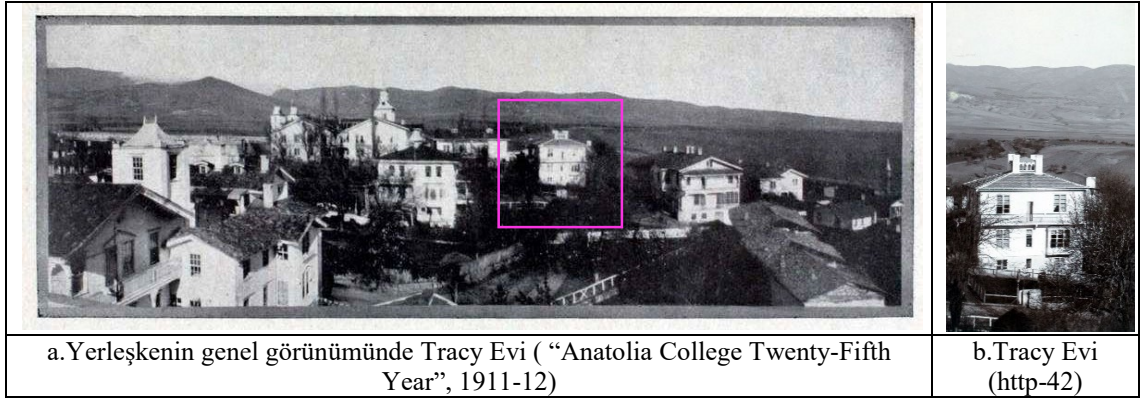
Tablo 3.51. 1939 ve 2017 yılına ait yerleşim kroki ve haritasında evler

Misyonerler tarafından yapılan evlerden on bir tanesinin fotoğrafları ve konumları eşleştirilmiştir. Eşleştirilenler, 13 numaralı Tracy Evi, 15 numaralı Elmer Evi, 16 numaralı Smith Evi, 45 numaralı Carrington Evi, 46 numaralı Pye Evi, 61 numaralı White’in Evi, 62 numaralı Seminer Evi, 80 numaralı Hagoplan Evi, 82 numaralı Sivaslian Evi ve yapı numaraları olmayan Tablo 3. 51-b’de konumları belirtilen K1 ve K2 ile belirtilen evlerdir (Bkz .Tablo 3.52, Tablo 3.53, Tablo 3.54, Tablo 3.55, Tablo 3.56, Şekil 3.49, Şekil 3.50, Tablo 3.57, Tablo 3.58, Tablo 3.59, Tablo 3.60).

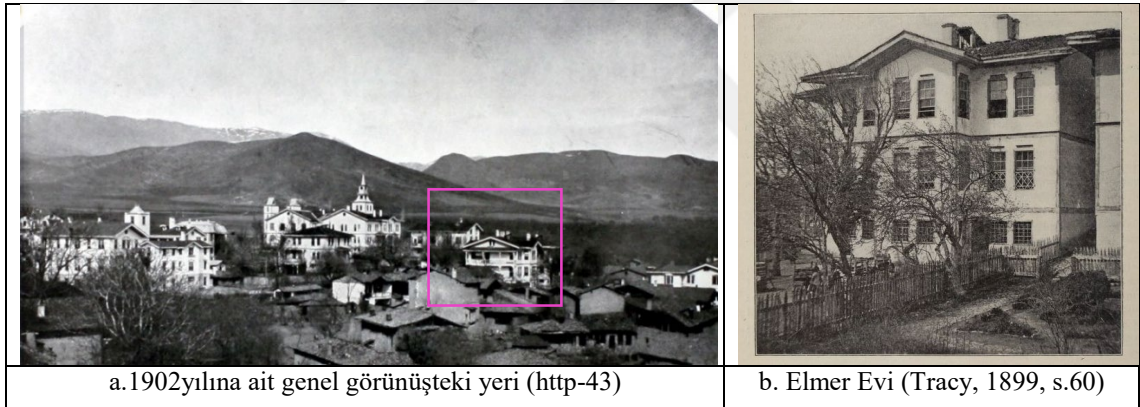
Tablo 3.52’de verilen fotoğraflardaki yapı, Tablo 3.50-b ve Tablo 3.51-a’da yer alan krokilerde 13 numara ile gösterilen Tracy Evi’dir. 1929 yılına ait belgede (http-21) bu evin, 1908-1909 yıllarında yapıldığı belirtilmiştir. Üç katlı olarak inşa edilen yapının çatısında pencereless küçük bir kule yer almaktadır (Bkz. Tablo 3.52).

Tablo 3.52. Tracy Evi

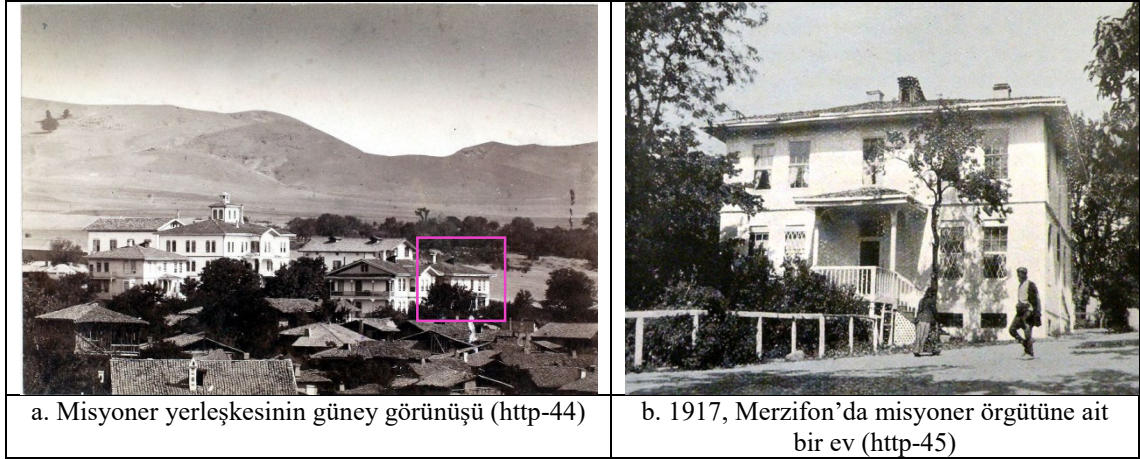
Tablo 3.53’de yer alan yapı, Tablo 3.49-a ve Tablo 3.50-b’de yer alan krokilerdeki 15 numara ile gösterilen Elmer Evi’dir. Tablo 3.49-b ve Tablo 3.50-a’da yer alan yerleşim krokilerinde bu konutun bir dönem yetimhanenin kullanımına verildiği anlaşılmaktadır.

Tablo 3.53. Elmer Evi

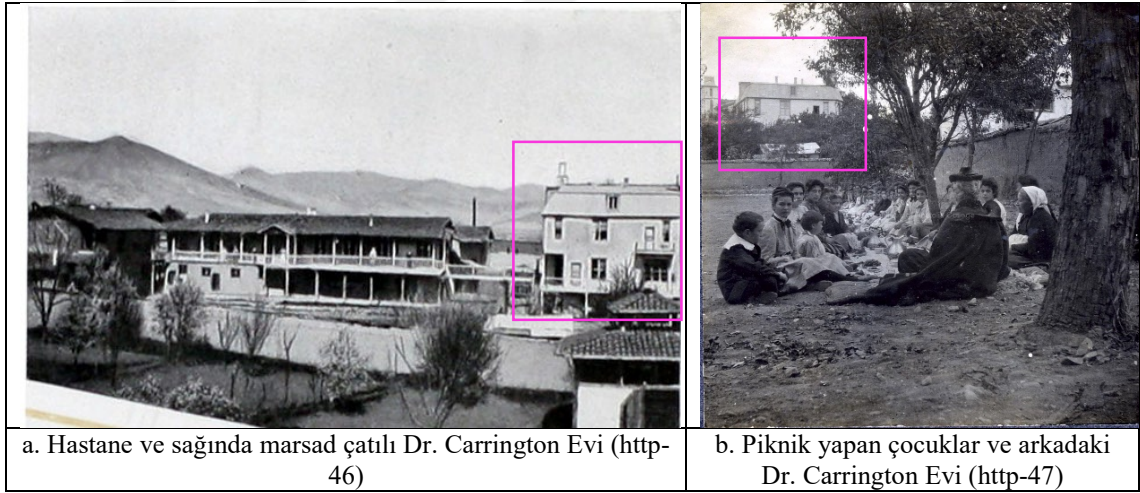
Tablo 3.54-b’ de yer alan 1917 yılına ait fotoğrafta Merzifon’daki misyoner örgütüne ait bir ev olduğu söylenen yapı, Tablo 3.54-a’daki misyoner yerleşkesinin güney görünüşündeki işaretli yapı ile eşleştirilmiştir. Bu eşleşme yerleşim krokilerindeki konumu ve cephe özelliklerinin analiz edilmesi ile sağlanmıştır. Yapı, Tablo 3.49 ve Tablo 3.50’de gösterilen 16 numaralı Smith Evi’dir (Bkz. Tablo 3.54).

Tablo 3.54. Smith Evi

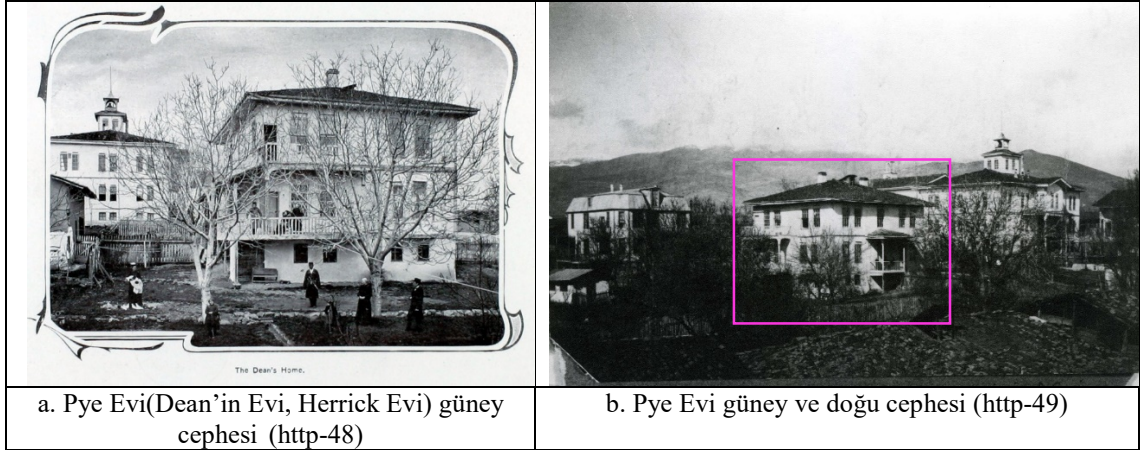
Tablo 3.55'de verilen fotoğraflar, Tablo 3.49-b'de, Tablo 3.50'de ve Tablo 3.51-a'daki yerleşim krokilerinde 45 numara ile gösterilen Carrington Evi'ne aittir. Eski hastanenin sağında yer alan yapının çatısı misyoner yerleşkesindeki tüm yapılardan farklıdır. Marsad çatılı bu yapı eski hastaneye köprü ile bağlanmıştır (Tablo 3.55).

Tablo 3.55. Carrington Evi

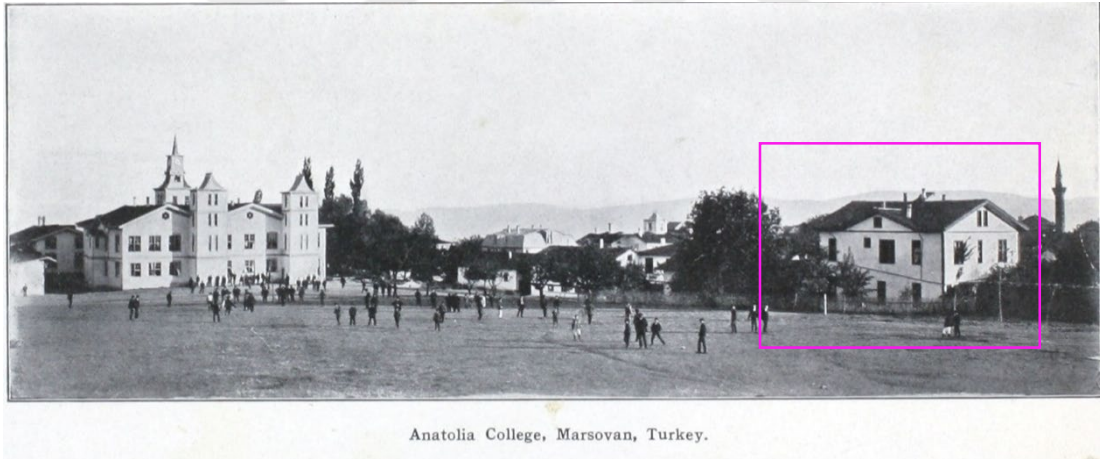

Tablo 3.56'de verilen fotoğraflar, Tablo 3.49, Tablo 3.50 ve Tablo 3.51-a'da yer alan krokilerde 46 numara ile gösterilen Pye Evi'ne aittir. Evin arkasında, kulesinden anlaşılacağı üzere ana bina yer almaktadır. Tablo 3.56-b'de evin sağında kalan marsad çatılı Carrington Evi görülmektedir (Bkz. Tablo 3.56).

Tablo 3.56. Pye Evi

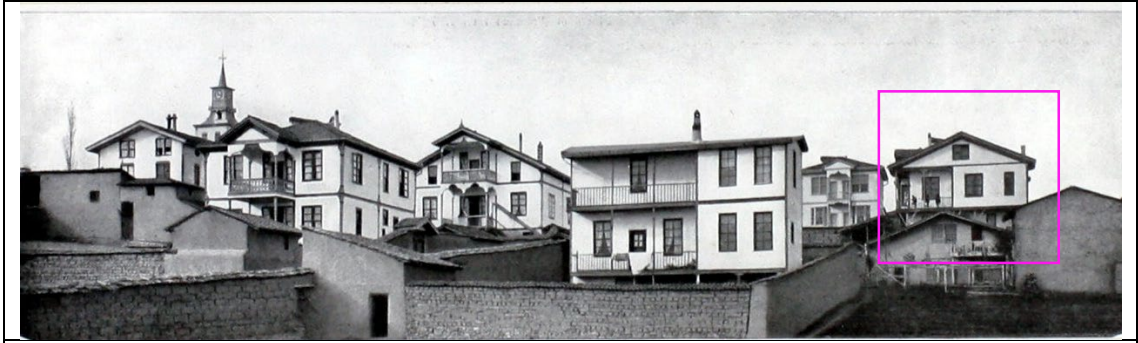
Şekil 3.49'de yer alan fotoğrafta Tablo 3.49-b, Tablo 3.50 ve Tablo 3.51-a'da verilen krokilerdeki yapının konumu dikkate alınarak 61 numaralı White Evi olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.49. White'in Ev (http-50)

Şekil 3.50'de yer alan fotoğrafta görülen ve Tablo 3.50-b ve Tablo 3.51-a'da yer alan yapı, 62 numaralı Seminer Evi'dir. Yeni inşa edilmekte olan Birlik Binasının güneyinde yer almaktadır. Bu bina da öğretim elemanlarına ait olan evlerdendir. Bir dönem öğretmen Kese'in kullanımında iken daha sonrasında Prof. Xenides tarafından kullanılmıştır (http-5).

Tablo 3.59. K2 Evi

a. 1906 yılı profesör evleri (http-51)

b. K2 Evi (http-54)

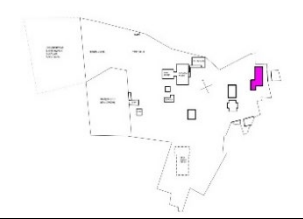

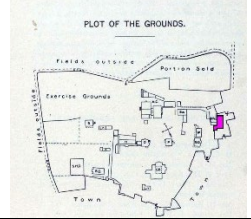
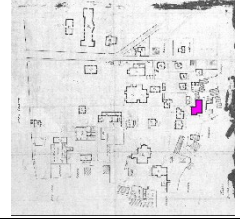
c. Tescil fişi (http-55)

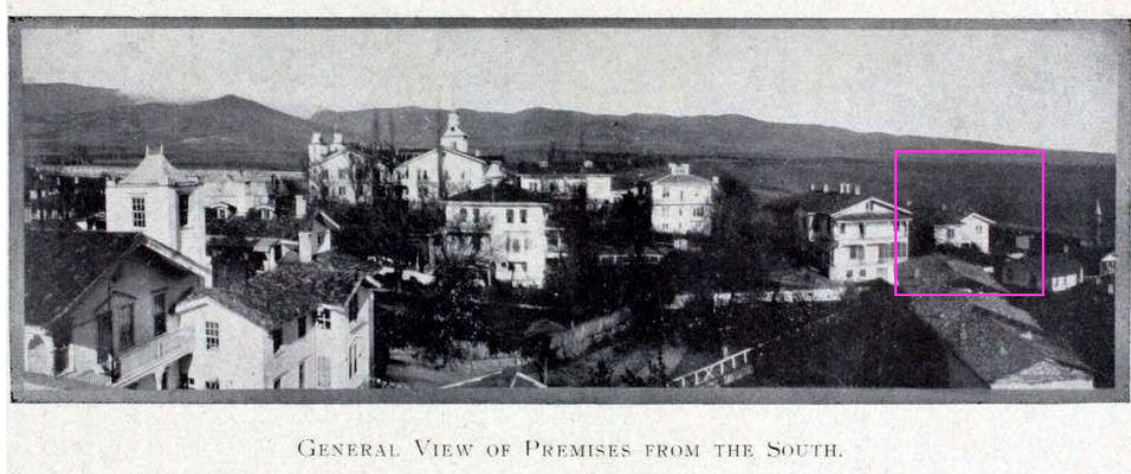
d. Mevcut durumu

Tablo 3.60'da fotoğrafları ve tescil fişi verilen yapı, Tablo 3.50-b ve Tablo 3.51-b'de yer alan krokilerde 83 numaralı Sivaslian Evi'dir. Günümüze kalan yapı tescillenmiş ve restore edilmiştir.

Tablo 3.61. *Genç Hazırlık Evi'ne ait yerleşim krokileri*

			
a.1893 yılına ait yerleşim krokisi (Alan,2002,Ek-2'de yer alan kroki tarafımızca düzenlenmiş ve algılanamayan ve okunamayan bölümler tamamlanmıştır)	b.1901 yılına ait yerleşim krokisi (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir	c.1902 yılına ait yerleşim krokisi (Buildings and Grounds.1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)	d.1913 yılına ait yerleşim krokisi (http-10), tarafımızca düzenlenmiştir

Şekil 3. 51'de yer alan görüntü 1911-12 yıllarına aittir. Bu görüntüde en sağda yer alan işaretli yapının yerleşke krokilerindeki konumu itibariyle Genç Hazırlık (Erkek Evi) olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 3.51. *Misyoner yerleşkesinin güneş görünüşünde Genç Hazırlık Evi'nin yeri ("Anatolia College Twenty-Fifth Year", 1911-12)*

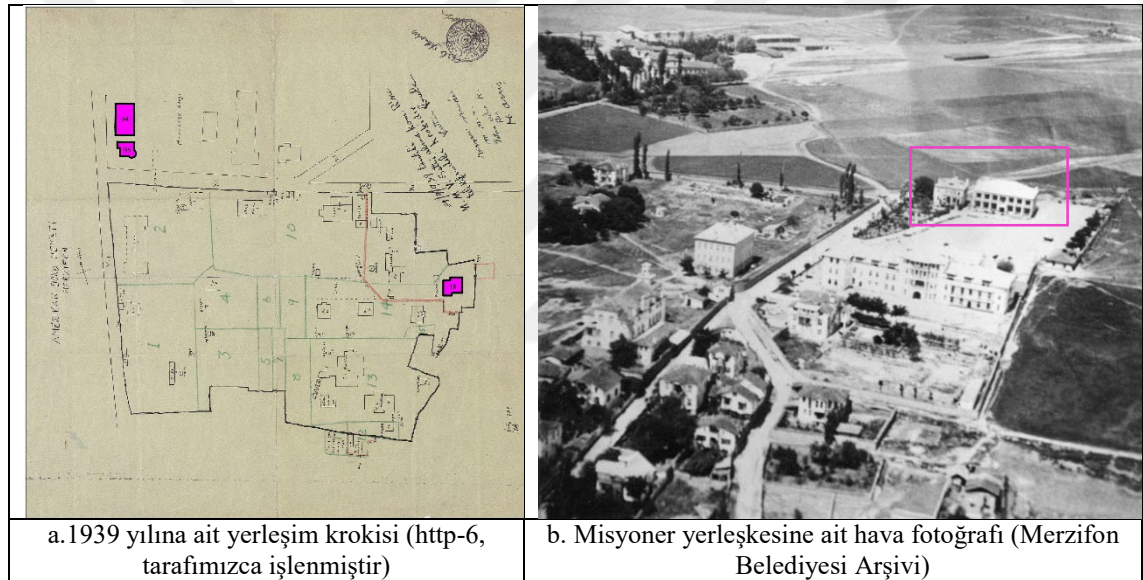
Hazırlık kısmında eğitim gören öğrenciler için Kennedy Evi ve onun hemen yanında yer alan ve öğrencilerden sorumlu kişinin barınması için yapılan gözetmen evinin (Getchell Evi) masrafları John Stuart Kennedy ve hanımı tarafından karşılanmıştır (Alan, 2002, s.211). Kennedy Evi 1914 yılında, Getchell Evi ise 1915 yılında tamamlanmıştır (http-39).

Şekil 3.51-a'da yer alan 1939 yılına ait yerleşim krokisinde hastanenin batısında kalan 94 numaralı yapı, Kennedy Evi'dir. Bu yapı, erkekler için okul ve yatakhanedir. Altı okul olan yapının üstü ise yatakhane olarak kullanılmaktadır (http-39). Bu evden

sorumlu kişi ise hemen yanında yapılan konutta kalmaktadır. Yapı, krokide 95 numara ile gösterilen Getchell Evi'dir. Bu iki ev, Anadolu Hastanesi alanının batısında ve misyoner yerleşkesinin en kuzeyinde yer almaktadır. Bu yapıların bulunduğu yerden kampüs alanına doğru cadde altından bir tünel yapılmıştır (Bkz. Tablo 3.62-a). Kennedy Evi ve Getchell Evi misyoner yerleşkesine tamamlanarak eklenen en son yapı grubudur. Tablo 3.62-b'de yer alan hava fotoğrafında da yapının konumu görülmektedir.

Daha önce kullanılan Tablo 3.61'de yerleşke alanındaki konumu gösterilen Genç Hazırlık Evi, Tablo 3.62-a'da yer alan krokide klinik olarak adlandırılmıştır. Aynı zamanda yapının küçültüldüğü de görülmektedir.

Tablo 3.62. 1939 yılına ait kroki ve tarihi belli olmayan hava fotoğrafı

Tablo 3.63'de Kennedy Evi ve Getchell Evi'nin fotoğrafları yer almaktadır. Sağda yer alan yapı Kennedy Evi iken solda yer alan yapı Getchell Evi'dir. İki katlı olarak yapılan yapıların inşa malzemesinin taş olduğu anlaşılmaktadır. Kennedy Evi dikdörtgen bir plana sahiptir. Üst katında cephe boyunca balkon yer alan yapının giriş cephesinde kolonlar yüzeyden dışarda bırakılarak görünür kılınmıştır. Tablo 3.63 -b'de yer alan fotoğrafta Kennedy Evi'nin kemerli giriş kapısı görülmektedir. Giriş kapısı hizasındaki kolonların arasının kapatılarak evin isminin yazıldığı görülmektedir. Tablo 3.62-a'daki yerleşim planından Getchell Evi'nin kare planlı olduğu anlaşılmaktadır. Evin kuzey ve güney köşelerinde eğrisel çıkımlar mevcuttur (Bkz. Tablo 3.62, Tablo 3.63).

Tablo 3.63. *Kennedy ve Getchell Evi'ne ait fotoğraflar*

Şekil 3.52'de yer alan fotoğrafın açılımında, 1953 yılına ait olduğu ve sağdaki binanın yani Kennedy Evi'nin uzun yıllar Hava Hastanesi olarak kullanıldığı ve 1990'lı yılların sonlarına doğru yıkıldığı söylenmektedir (Bkz. Şekil 3.52).

Şekil 3.52. *1953 yılı Kennedy evi ve Getchell Evi (Merzifon Belediyesi Arşivi)*

Bu iki yapı da günümüze kalmamıştır. Fakat Kennedy Evi ve Getchell Evi'nin eski konumu 2017 yılına kadar askeri hastane olarak kullanılmış daha sonrasında ise Merzifon Devlet Hastanesi'ne aktarılmıştır. Bölge ise hala askeri alan olarak kullanılmaktadır.

3.8. Kendine Yardım Atölyeleri

Kendine yardım atölyelerinin amacı şunlardır (White, 1918, s.33):

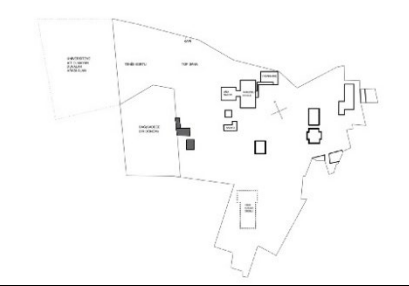

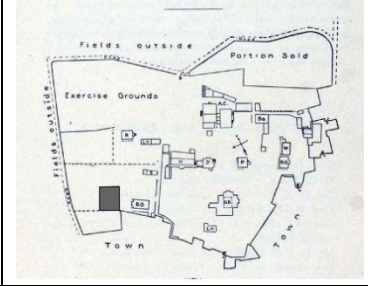
- Genç erkeklerin kendi endüstrileri aracılığıyla liberal eğitim almasını sağlamak,
- Çok fazla doğrudan yardımdan kaynaklanan tehlikeden kaçınarak kendine güven geliştirme,
- Bu topraklarda, emeğin saygınlığı fikrini telkin etmek, onları lider gençlik örneği olarak tasvir etmek,
- Genç erkeklerin; yetenekli, yaratıcı, araç kullanımında pratik olmalarını sağlama, günlük yaşamda çaresizliğe karşı kitap okuma alışkanlığı kazandırmak,
- Gücü korumak için bol fiziksel egzersiz yapmak,
- Öğrenciler ve toplumda gelişmiş medeniyet için bir zevk yetiştirmek,
- Satışlar yoluyla masraflarını karşılamaktır.

Misses Mary ve Carrie Wickes aile yadigarı olan ince bir gümüş çay seti ile katkıda bulunmuş ve sonrasında bu ürün sergilenerek 6.000\$'den fazla yardım kendine yardım atölyelerine istihdam amacıyla verilmiştir. Ahşap ve demir işleme atölyeler geliştirilerek atölyeler Wickes Endüstriyel Kendine Yardım adını almıştır (White, 1918, s. 39).

Bu atölyelerde çeşitli un türleri, mobilya, inşa malzemesi, tavuk yemi, süt vb. gibi pek çok ürün üretilmektedir ("The Wickes Industrial", 1911-12, s.15).

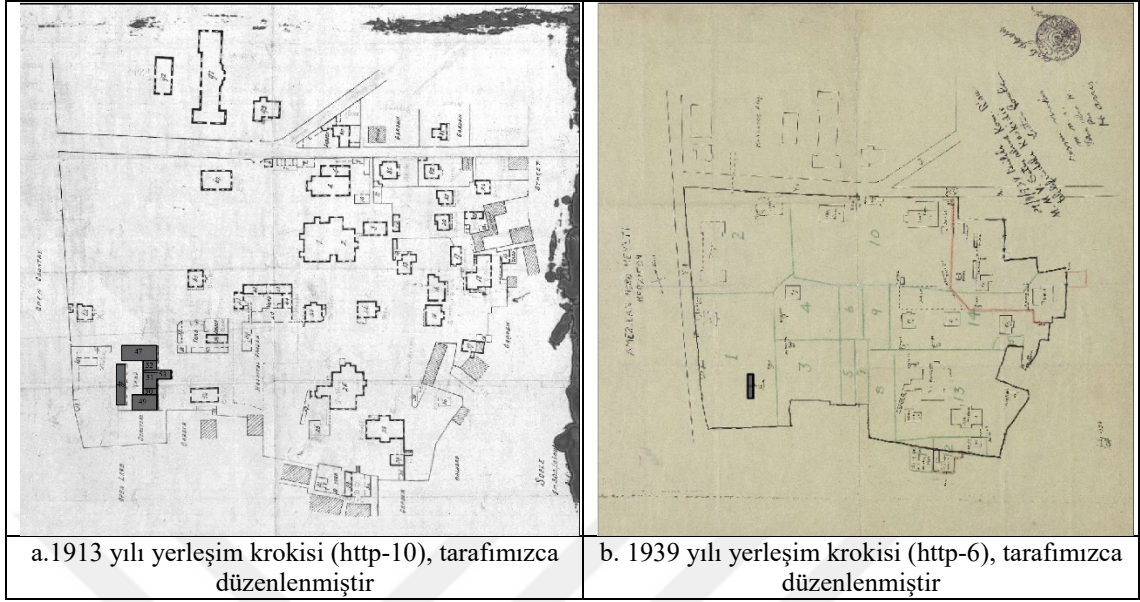
Tablo 3.64-a'da 1893 yılına ait yerleşke krokisinde dükkan(shop)olarak adlandırılan yapılar, taralı alanda yer almaktadır. Tablo 3.64-b'de 1901 yılına ait olan bu yapılar ise endüstriyel dükkan adıyla ve üç parça halinde hastane binalarının arkasında yer almaktadır. Tablo 3.64-c de kendine yardım dükkanları adını almış ve yerleşkenin batısında konumlandırılmıştır.

Tablo 3.64. 1893, 1901, 1902 yılı yerleşke krokilerinde kendine yardım dükkanlarının konumu

		
a.1893yılı yerleşim krokisi Alan, 2002, Ek-2'de yer alan kroki tarafımızca düzenlenmiş ve algılanamayan ve okunamayan bölümler tamamlanmıştır.	b.1901yılı yerleşim krokisi (http-7), tarafımızca düzenlenmiştir	c.1902 yılı yerleşim krokisi (Buildings and Grounds.1902, s.16, tarafımızca düzenlenmiştir)

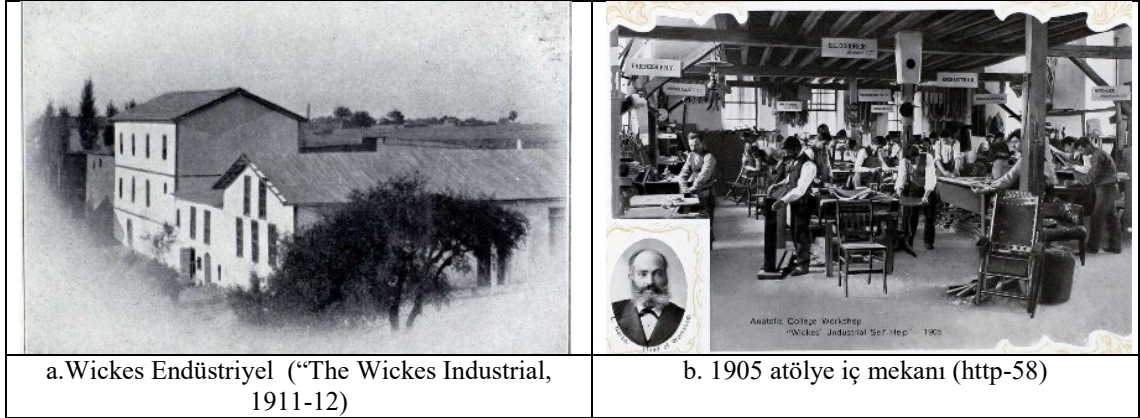
Tablo 3.65-a da 1913 yılına ait yerleşke krokisinde yapı, Tablo 3.64-c'de yer alan konumunu korumaktadır. Fakat biçim olarak farklıdır. 1913 yılına ait yerleşke krokisinde kendine yardım dükkanları daha parçalı bir hal almıştır. Yerleşke krokisinde yer alan kodlara göre 47 numaralı yapı marangoz dükkanı, 48 numaralı yapı garaj, 49, 50, 51 numaralı yapılar değirmen ve kulübe, 52 numaralı yapı kulübe ve 53 numaralı yapı motor evidir (Bkz. Tablo 3.65-a, EK-1). 47-marangoz dükkanı (Wickes Industrial)1902 yılında yapılmıştır ve I. Dünya Savaşı'ndan önce makul bir durumdadır.49, 50, 51 ve 52 numaralı değirmen ve kulübeler ise 1912 yılında yapılmıştır ve savaştan önce üst kısımları yakın zamanda parçalara ayrılmış olmasına rağmen alt katı hala sağlam, fakat tamire ihtiyacı vardır. Motor evi ise savaşa kadar mevcuttur fakat sonrasında ilgili bilgi yoktur (http-21). 1926 yılına ait belgede (http-39) bu yapılardan sadece marangoz dükkanı ve değirmen kalmıştır. Fakat değirmen tamamen onarım ve kullanım dışıdır. Tablo 3.65-b'de yer alan 1939 yılına ait yerleşim krokisinde ise 48 numaralı garaj kalmıştır. Ancak I.Dünya Savaşı'ndan önceki durumda ya da 1926 yılında yer alan belgede garajdan bahsedilmemiştir.

Tablo 3.65. 1913 ve 1939 yılı yerleşke krokisi

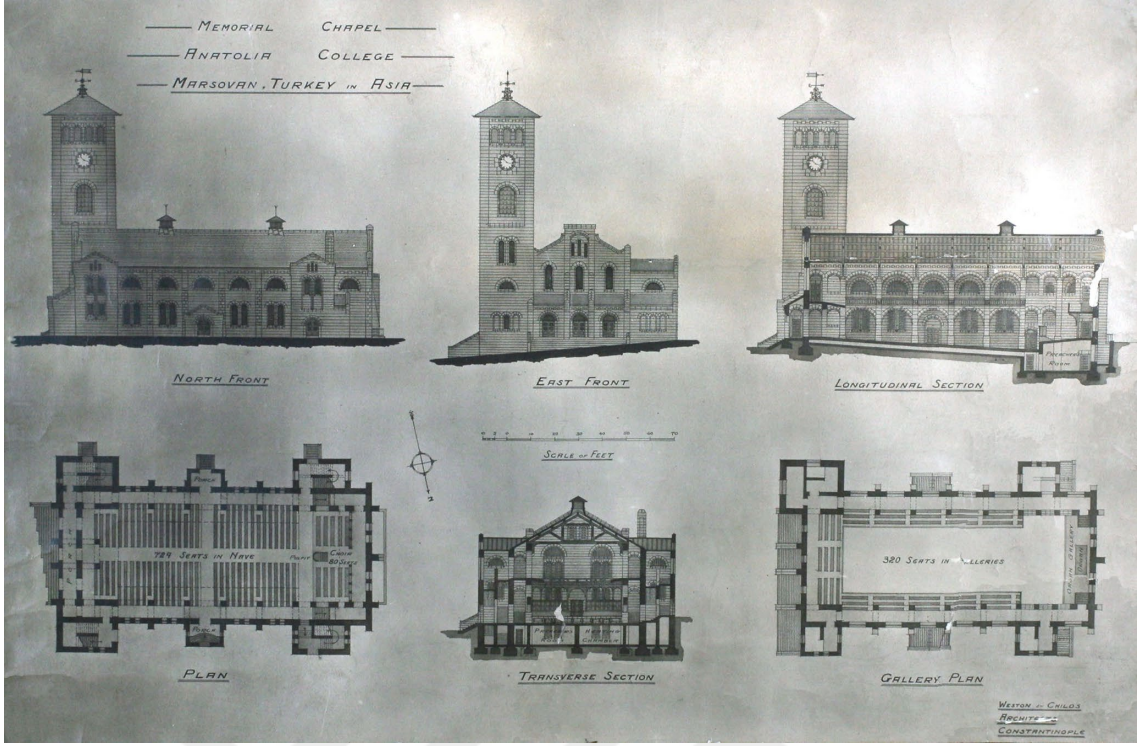
Tablo 3.66’de 1911-12 tarihli atölyelere ait bir yapı grubu fotoğrafı ve 1905 yılına ait iç mekan fotoğrafı yer almıştır.

Tablo 3.66. Kendine yardım atölyelerine ait fotoğraflar

3.9. Şapel

Şekil 3.53’de bir şapele ait plan ve cephe çizimleri yer almaktadır. Memorial Chapel adı verilen yapı, Anadolu Hastanesi ve George Hills White Binası için çizimlerini gördüğümüz Weston ve Childs Architect tarafından tasarlanmıştır. Tasarlanan bu yapının yapıldığına dair herhangi bir ize ise rastlanmamıştır (Bkz. Şekil 3.53).

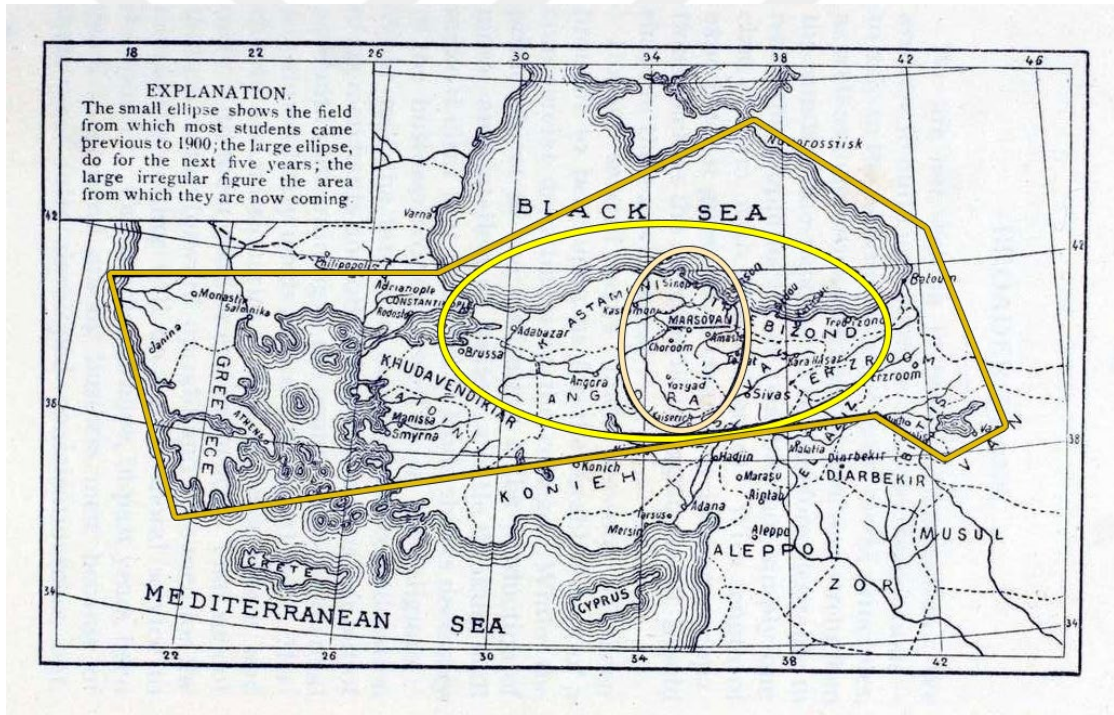

Şekil 3.53. Şapel plan, cephe ve kesit çizimleri (http-59)

4. ARAŞTIRMA SONUÇLARI

1863 yılında İstanbul'dan taşınan Ruhban Okulu ve Kız Yatılı Okulu sonrasında Merzifon'da var olan misyonerlik faaliyetleri hız kazanmış ve giderek artmıştır. 1902 yılına ait raporda genişleyen, biraz simetrik kampüs alanından ve ferah binalardan memnuniyet duyduklarından bahsedilmiştir (Buildings and Grounds, 1902, s.17).

Şekil 4.1'de verilen haritada Merzifon İstasyonu'ndaki eğitim kurumlarına öğrencilerin genel olarak nerelerden geldiği gösterilmektedir. Bu haritada ki açıklamada da söylendiği gibi küçük açık renkli elips 1900'lerde, büyük elips beş yıl sonrasında yani 1905'lerde ve en dıştaki koyu sarı çizgi ise 1911-12 yıllarında öğrencilerin geldiği bölgeleri tariflemektedir. Bu harita ile okulun etkisinin zaman içinde arttığı ve 1911-12 yıllarında ise en geniş alana ulaştığı görülmektedir (Bkz. Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Merzifon İstasyonu'na öğrencilerin geldiğini alanların yıllar içindeki gelişimi (Rapor, 1911-12'den alınan harita tarafımızca düzenlenmiştir)

Misyonerler okul binaların inşa sürecini "İlk önce bir odunluk inşa edersiniz, sonra büyütürsünüz, sonra ikinci bir kat daha eklersiniz; bir dik kanat eklersiniz, sonra hepsini tamir edersiniz ve görürsünüz ki, yararlı bir okul binasına sahipsiniz" diyerek anlatmışlardır. Fakat bu yöntem aynı anda finansal ve politik zorluklar getirmiştir. Bazen para olmamakta bazen ise yeni bina yapılmasına yetkililerden izin çıkmamaktadır. Yeni bina yapımı yerine daha kolay verilebilen tamir izni alınmaktadır (White, 1918, s.26).

Böylelikle yeni yapıya çok büyük ihtiyaç duyulana kadar eski yapılara eklemeler yapılarak binalar kullanılmaya devam edilmektedir. Merzifon'daki yerleşke alanındaki çoğu yapı bu şekilde zaman içinde farklı ihtiyaçlar veya farklı dönemlerde verilen farklı işlevlerden dolayı değişiklik yaşamıştır.

Misyonerler yapılarında zaman içinde farklı inşaat malzemeleri ve yöntemleri kullanmışlardır. Merzifon'daki ilk yapılarını güneşte kurutulmuş kerpiç ile yaparak yüzeyini beyaz sıva ile kapatmışlardır. Daha sonrasındaki yapıları ise ahşap çerçevelerin arasını fırınlanmış tuğla ile kapatarak yapmışlardır. Evlerin çoğu ve birkaç okul binası bu şekilde inşa edilmiştir. En son olarak da ticaretin artmasıyla birlikte ulaşılabilir hale gelen taş, tuğla, çimento, kireç ve demir inşaat malzemesi olarak kullanılmıştır. Kuzey Koleji, Mezunlar Kütüphanesi-Müzesi, yeni hastane (Towle Memorial Binası), Kennedy Evi ve Getchell Evi bu malzemelerle yapılmıştır. En son malzeme ile yapılan yapılarda ve sonrasında yapılacak yapıların planlanmasında İngiliz mimar yardımı alınmıştır. Getirilen makine ile standart çatı kaplaması yerine Marsilya olarak bilinen çatı kaplaması yapılmaya başlanmıştır (White, 1918, s.41). En son malzemelerle yapılan yapılar, Kennedy Evi ve Getchell Evi hariç, hepsi günümüze kalmıştır.

Genel olarak misyoner yerleşkesinde toplam irili ufaklı 89 tane yapıya ulaşılmıştır. Bu yapıların konumları ve adları EK-1'de¹ verilmiştir. Misyonerlerin, Merzifon'daki yerleşke alanındaki yapılar, bağlı oldukları kurum ve işleve göre ayrıştırılmıştır. Bunlar Anadolu Koleji, Ruhban Okulu, Kız Yatılı Okulu, Anadolu Hastanesi, konutlar, kendine yardım atölyeleri ve yetimhaneler olmak üzere toplam yedi tanedir. 1907 yılı Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan dini eğitim ve hayır kurumlarının resmi listesinde de benzer bir ayrıştırma mevcuttur. Merzifon'da Amerikan Koleji, Kız Okulu, Endüstri Okulu, Ruhban Okulu, Yetimhane, Hastane ve Dispanser ve Evler bulunduğu belirtilmiştir (Official List of American Religious, Educational, and Charitable Institutions In The Ottoman Empire, 1907, s.3).

Bu kurum ve işlevlere sahip yapılar ise toplam 49 tanedir. Bu sayıya ana işlevlere hizmet veren küçük yapılar dahil edilmemiştir (Bkz. EK-2).²

¹EK-1, 1913 yılına ait yerleşim krokisi (http-10), 1939 yılına ait yerleşim krokisi (http-6), 2017 yılına ait Google Earth haritasında kalan yapıların konumları ile http-21'den alınan belgedeki kodların eşleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Altık olarak 1913 yılına ait krokinin kullanılmasının nedeni en ve yapı kodlarına ve çok yapıya sahip olduğundan dolayıdır.

²EK-2, EK-1'de kullanılan tüm veriler, 1893 yılına ait yerleşim krokisi; Alan, 2000, Ek-2, 1901 yılı yerleşim krokisi (http-7) ve 1902 yılına ait yerleşim krokisi; Report And Catalogue Of Anatolia College And Girls' Boarding School, Marsovan, Turkey, 1902'den alınan kroki ile oluşturulmuştur.

EK-2’de verilen yapıların ayrıştırılması ve dönemsel gelişimleri şöyledir:

Ruhban Okulu; 1 ve 2 numara ile gösterilen ana bina, 3 numara ile gösterilen yatakhane ve temeli atılmış 69 numara ile gösterilen George Hills White Binası’ndan oluşmaktadır. 1 ve 2 numara ile gösterilen ana binanın, 1893, 1901, 1902 ve 1913 yıllarına ait yerleşim krokilerinin üst üste çakıştırılması ile yapısal gelişimi ve değişimi analiz edilmiştir. 1893 ve 1901 yılına ait yerleşim krokisinde daha parçalı bir yapı olan ana bina 1913 yılına gelindiğinde bir bütün halini almıştır. Fakat yapı günümüze ulaşmamıştır. Ana bina Anadolu Koleji ile Ruhban Okulu arasında ortak kullanılmakta ve Ruhban Okulu için yeterli alan kalmadığından dolayı 69 numaralı George Hills White Binası’nın temeli atılmıştır. Fakat bu yapı tamamlanamamıştır (Bkz. EK-1, EK-2).

Anadolu Koleji; 1 ve 2 numara ile gösterilen ana bina, 3 numara ile gösterilen yatakhane, 4 ve 5 numara ile gösterilen Kuzey Koleji ve çamaşırhanesi, 67 numara ile gösterilen Mezunlar Kütüphane-Müze, temeli atılmış olan 68 numara ile gösterilen Birlik Binası ve 39,40,41,42,43 ve 44 numara ile gösterilen Eski Hastane’den oluşmaktadır. Kuzey Koleji ve çamaşırhane bölümü birbiri ile bitişik olarak yapılmıştır. Kuzey Koleji ve Mezunlar Kütüphane-Müze binaları ilk olarak 1913 yılı yerleşim krokisinde görülmektedir. Taş ve demir kullanılan bu yapılar günümüze yapı günümüze kalan yapılardandır. Anadolu Koleji’ne ait olmak üzere 1913 yılı sonrasında temeli atıldığı anlaşılan Birlik Binası ise tamamlanamamıştır. Eski Hastane ise Anadolu Hastanesi yapılarına kadar Anadolu Koleji’ne bağlı olmuştur. 39 ve 40 numara ile gösterilen yapılar 1901 yerleşim krokisinde ilk olarak mevcuttur. 41 numara ile gösterilen yapı, 1902 yerleşim krokisinde yer Dispanser Binası olarak yer almıştır. 1902 ve 1913 yılı arasında veya 1913 yılında ise bu parçaları birleştiren 42,43 ve 44 numara ile gösterilen yapı bölümleri eklenmiştir. Eski hastane binası da ana bina gibi dönem dönem birçok ek alan yapılardan birisidir (Bkz. EK-1, EK-2).

Kız Yatılı Okulu; 25 numara ile gösterilen Fritcher Binası, 28 numara ile gösterilen Güney Binası’ndan oluşmaktadır. Ayrıca 33 numara ile gösterilen King Okulu, 31 numara ile gösterilen bu okula ait yatakhane ve 36 numara ile gösterilen anaokulu da Kız Yatılı Okulu’na bağlıdır. Fritcher Binası, 1901 yılına ait yerleşim krokisinde ilk olarak yer almıştır. Daha sonrasında Kız Yatılı Okulu’nun gelişmesi üzerine 1913 yılı yerleşim krokisinde ilk olarak yer alan Fritcher Binası’nın güneyinde yer alan, Güney Binası inşa edilmiştir. King Okulu ve yatakhane ile anaokulu da 1902 sonrası ve 1913 yılı arasında ve ya 1913 yılında yerleşmeye yapıldandır (Bkz. EK-1, EK-2).

Anadolu Hastanesi; 91 numara ile gösterilen Towle Memorial Binası, 92 numara ile gösterilen amaşırhane ve Mutfak Binası ve 93 numara ile gösterilen Dispanser Binası'ndan oluşmaktadır. 1913 yılı yerleşim krokisinde mevcut olan bu yapılardan, hastanenin ana binası, Towle Memorial Binası günümüze kalmıştır (Bkz. EK-1, EK-2).

Konutlar; 13 numara ile gösterilen Tracy Evi, 15 numara ile gösterilen Elmer Evi, 16 numara ile gösterilen Smith Evi, 17 numara ile gösterilen Play Evi, 20 numara ile gösterilen Daghlian Evi, 21 numara ile gösterilen Theocharides Evi, 24 numara ile gösterilen Gulian Evi, 45 numara ile gösterilen Carrington Evi, 46 numara ile gösterilen Pye Evi, 61 numara ile gösterilen White Evi, 62 numara ile gösterilen Seminer Evi, 80 numara ile gösterilen Hagoplan Evi, 81 numara ile gösterilen Manassadjan Evi, 82 numara ile gösterilen Sivaslian Evi, 83 numara ile gösterilen Hemşire Evi, kodu bulunmayan fakat konumunu günümüz haritasından çıkarabildiğimiz ve kod verdiğimiz K1 Evi ve K2 Evi'dir. Ayrıca Erkek Hazırlık Evi olan 18 numara ile gösterilen Erkek Çocuk Evi ve Kennedy Evi ve bu evden sorumlu gözetmene ait olan Getchell Evi yerleşkede yer alan konut yapılarıdır (Bkz. EK-1, EK-2).

Kendine yardım atölyeleri; 47 numara ile gösterilen marangoz dükkanı, 48 numara ile gösterilen garaj, 49, 50, 51 ve 52 numara ile gösterilen değirmen ve kulübeler,53 numara ile gösterilen motor evinden oluşmaktadır. Daha önceki yerleşim krokilerinde farklı konumlarda atölyeler yer almıştır. Fakat mevcut olan yapısal durum, ilk olarak 1913 yılına ait yerleşke planında görülmüştür (Bkz. EK-1, EK-2).

Yetimhaneler, kız ve erkek yetimhanesi olmak üzere iki tanedir. Kızlar Yetimhanesi, 15 numara ile gösterilen Elmer Evi'dir. 1893 yerleşke krokisinde ev olarak kullanılan ve 1901, 1902 yılları yerleşke krokisinde kızlar yetimhanesi olan yapı tekrar sonrasında ev olarak geçmektedir. Erkekler Yetimhanesi ise 54 numara ile gösterilen yapıdır. Bu yapı ilk olarak 1902 yılına ait yerleşim krokisinde görülmüştür (Bkz. EK-1, EK-2).

1893 yılına ait yerleşim krokisinde ana bina ve yatakhane binasının, Pye Evi'nin, Smith Evi'nin ve Erkek Çocuk Evi'nin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. 1901 yılına ait yerleşke krokisinde ana binaya yapılan ekleme, hastane binasının 39 ve 40 numaralı bölümleri, Fritcher Binası, White Evi ve Carrington Evi görülmektedir. 1902 yılına ait yerleşim krokisinde ana binaya yapılan ekleme, Dispanser Binası ve Erkek Yetimhanesi mevcuttur. 1913 yılına ait yerleşim krokisinde ise ana binaya yapılan ekleme, Kuzey Koleji, Mezunlar Kütüphane-Müze Binası, Güney Binası, King Okulu ve yatakhane,

anaokulu, eski hastane binasının 42,43,44 numaralı bölümleri, Anadolu Hastanesi binaları, Tracy, Play, Daghlian, Theocharides, Gulian, Seminer, Hagoplan, Manassadjian, Sivaslian, Hemşire evleri ve kendine yardım atölyeleri bulunmaktadır. 1913 ve sonrasına ait yerleşim krokisinde ise Birlik Binası ve George Hills White Binası temelleri, Kennedy Evi ve Getchell Evi mevcuttur.

Bu analiz sonucunda elimizde mevcut olan krokiler sonucunda en çok yapı ve yapı grubunun 1902-1913 yılları arasında yapıldığı görülmektedir. Fakat 1914 ve 1915 yıllarında tamamlanan Kennedy Evi ve Getchell Evi ile tamamlanmayan George Hills White Binası ve Birlik Binası'nın temellerinin atıldığı dönem olan I. Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde de yerleşkeye yapı eklemlemeye devam edilmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile hükümet tarafından misyoner yerleşkesi yaralı askerler için hastane olarak kullanmak üzere alınmıştır.

10 Mayıs 1916'dan 2 Nisan 1919 yılına kadar hükümet tarafından kullanılan tesis bu tarihten sonra tekrar misyonerlere teslim edilmiş ve yeniden yapılanma süreci başlamıştır. Ana bina yıkılmaya mahkum bir haldedir. Kuzey Koleji ve Kütüphane Binası iyi durumdadır. Wickes Endüstriyel Kendine Yardım ahşap ve demir atölyelerinin ekipmanlarında azalma olmasına rağmen yeniden faaliyete geçmiştir. Grinnel Atletizm Sahası, fırın, banyo, okuma odaları, kütüphane, müze, açık ve kapalı basketbol sahaları tek tek kullanılmaya uygun hale getirilmiştir ("College Annals",1920, s.6-7).

Türk halkı aleyhinde buldukları faaliyetlerin açık bir şekilde ortaya çıkmasından sonra 14 Mart 1921 yılında Anadolu Koleji tamamen kapatılmıştır (Alan, 2002, s.491).

Fakat misyonerlere ait olan Kız Yatılı Okulu, 8 Ocak 1924 yılında Merzifon Amerikan Kız Hayat Mektebi adı ile tekrar açılmış ve 1938 yılına kadar devam etmiştir (Alan, 2002, s.184-185).

Anadolu Koleji 1921 yılında kapatılmış fakat aynı isimle Selanik'te 1923 yılı sonunda yeniden açılmıştır (Alan, 2002, s.201). Okul günümüzde halen Selanik'teki çalışmalarına devam etmektedir

Kampüs alanında yer alan binalar Milli Savunma Bakanlığı tarafından 1950'lerde Astsubay Hazırlama Okulu olarak kullanılmıştır ("Kültürlerin ve Yolların Kesiştiği Şehir Merzifon", 2015, s.78). Bu durum Şekil 3.11'de verilen 1955 yılına ait fotoğrafta da görülmektedir. Hastane yerleşimi ile kolej yerleşimini ayıran yolun üzerinde tak bulunmaktadır. Ayrıca Kuzey Koleji binasına sonradan eklenen saat kulesi görülmektedir. Kuzey Koleji Binası, 1980 yılında belediyeye daha sonrasında ise Kültür

Bakanlığı'na devredilmiştir ("Kültürlerin ve Yolların Kesiştiği Şehir Merzifon",2015, s.78).

Alanda günümüze kalan yapılar 06.02.1998 yılında 5635 tescil kararı ile tescillenmiştir. Bu yapılar Anadolu Hastanesi ana binası, Kütüphane-Müze Binası, Kuzey Koleji ve dört konut yapısıdır. Anadolu Hastanesi ana binası şuanda Merzifon Fen Lisesi, Kütüphane-Müze Binası şuanda Merzifon Meslek Yüksekokulu İdari Binası olarak kullanılmaktadır. Kuzey Koleji restorasyonu bitince müze ve kütüphane binası olarak kullanılacaktır. Konutlardan biri belediye evi olarak kullanılırken diğerleri restore edilmesine rağmen kullanılmamaktadır. Günümüze kalan yapıların mevcut işlevlerine bakıldığında hiçbirinin özgün işlevini devam ettirmediği anlaşılmaktadır. Hastane olarak inşa edilen yapı eğitim, eğitim için yapılan yapı kütüphane-müze ve kütüphane-müze için inşa edilen yapı ise idari bina olarak kullanılmakta ve kullanılacaktır.

5. TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Büyük bir yerleşke alanı olan ve pek çok yapı barındıran bu alan ile ilgili mimari ve sanat tarihi açısından bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalarda ise alana yakın çağ tarihi açısından bakılmıştır. Yapılan tez çalışması alandaki bu eksikliği gidermektedir.

Amerikan Board Misyonerlik Örgütü tarafından oluşturulan bu yerleşke alanı artan talep doğrultusunda yeni kurum ve yapıların eklenmesi ile giderek büyümüştür. Bu yerleşke alanı içinde yer alan yapıların büyük çoğunluğu sürekli değişim yaşamıştır. Bazı yapılarda değişim işlevsel, bazı yapılarda yapısal, bazı yapılarda ise her iki değişim birlikte yaşanmıştır. Bu değişimleri analiz etmek için başvuru alan en önemli kaynak arşivlerde yer alan veriler olmuştur. Fakat arşivlerde yer alan verilerin bazılarının tarihinin bazılarının ise yapı isminin yanlış verilmesi veya bu bilgilerin hiç verilmemesi çalışma sırasında yaşanan zorluklardan olmuştur.

Belgeleme ve arşivleme verilerin geleceğe aktarımı açısından çok önemlidir. Bilgi belgenin vb. elde edildikten sonra doğru istiflenmesi gerekmektedir. Doğru istiflenen arşivde yer alan veriler restitüsyon için temel kaynak oluşturmaktadır. Restitüsyon için önemli olan bu arşivlerin erişime açılarak ulaşılabilir olması buradan yararlanılarak oluşturulacak çalışmaların artması için oldukça önemlidir. Bu çalışmayı yapabilmemizi sağlayan en önemli etmen, konuya dair verilerin arşivlenmiş ve bu arşivlerin erişime açılmış olmasıdır. Kendi arşivlerimiz de doğru istiflemeli ve kullanılabilir hale getirilmelidir. Geçmişimizde var olan pek çok arşiv belgesi hızlıca açık erişimli hale getirilerek kendi verilerimizle ilgili araştırma ve incelemeler detaylandırılıp çoğaltılmalıdır. Bu sayede doğru restitüsyonların yapılması ile korumanın doğru ilerlemesi sağlanmış olacaktır.

Kültürel mirasın korunması geleceğe aktarılması açısından önemlidir. Bu çalışma alanı ile ilgili eldeki bütün veri doğru şekilde ortaya konulduktan sonra alana dair bütüncül kararlar alınmalı ve bütüncül planlamalar ve çözümlenmeler üretilmelidir. Müdahale kararları bunlar doğrultusunda alınmalıdır. Her bir kültürel miras eseri olan tarihi yapının gelecekte doğru kullanılabilmesi için yönetim planlarının hazırlanması gerekir.

Misyonerlerden kalan tarihi yapılara yeni işlev verilirken alana ve alanda kalan yapılara bütünsel bir bakış sağlanmamış, arazideki yapılar tek tek kendi özelinde

değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda özgün işlevi ile sürdürülemeyen yapının işlevi aynı arazideki başka bir yapıya verilmiştir.

Alandaki mevcut yapılara bütünsel bir bakış sağlanmalı ve verilen işlevler bu bütünselliğin bir parçasını tamamlamak amacı ile dağıtılmalıdır. Böylelikle bir dönem yerleşke olarak bir bütünün parçaları olan yapıların bu bağlamda algılanmaları ve kültürel miras eseri olan yapıların doğru tanıtılmaları sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Alan, G. (2002). *Merzifon Amerikan Koleji ve Anadolu'daki Etkileri*. Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Caldwell, A.B. (1912). A Place of Sunlight. *Life and Light*, Vol. XIII, No: 4, s.168-174.
- Carrington, P. W.T. (1899). The Hospital, Women's Wards. *Life and Light for Woman*, Vol. XXIX, No.2, s.61-64.
- Crawford, S.I. (1899). *Turkey, a course of twelve lessons*, s.1-2
- Gündüz, Ş. (2005). Misyonerlik. *TDV İslam ansiklopedisi*, Cilt: 30, s.193-199
- Haytaoğlu, E. (2014). Amerikan misyonerlerinin Anadolu topraklarındaki sağlık faaliyetleri ve Ermeniler. *Yeni Türkiye* (60).
- Kocabaşoğlu, U. (2000). *Anadolu'daki Amerika, kendi belgeleriyle 19.yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Amerikan misyoner okulları*, 3.Baskı, Ankara: İmge Kitapevi.
- Smith, J.((1899). Sketch of Anatolia College, Marsovan. *The Missionary Herald*, Vol. XCV, No.V, s.183-188
- Tracy, C.B. (1899). Work Among the Women and Orphanages. *Life and Light*, Vol. XXIX, No: 2, s.59-61.
- Tracy, C.C. (1913). The New Library-Museum at Anatolia College. *The Orient*, Vol. IV, No:43, s.1.
- White, G. E. (1918). *Charles Chapin Tracy missionary, philanthropist, educator, first president of Anatolia College, Marsovan, Turkey*, The Pilgrim Press: Boston Chicago.
- Willard, C.R. (1899). The Marsovan Girls' Boarding School. *Life and Light for Woman* Vol. XXIX, No: 2. s.53-56.
- Willard, C.R. (1914). A Garden Spot in Turkey. *Life and Light for Woman*, Vol. XLIV, No:3, s.102-107.
-(1878). Girls' School in Turkey. *Life and Light for Woman*, Vol. VIII, No: 3, s.65-70.
-(1895). The Marsovan Boarding School. *Life and Light for Woman*, Vol. XXV, No:10, s.452-458.
-(1899). Medical Work. *Turkey, a course of twelve lessons*, s.20-21

-(1902). Girls' Boarding School. *Report and Catalogue of Anatolia College and Girls' Boarding School*. Marsovan, Turkey.
-(1902). Buildings and Grounds. *Report and Catalogue of Anatolia College and Girls' Boarding School*. Marsovan, Turkey.
-(1907). Official List of American Religious, Educational, and Charitable Institutions In The Ottoman Empire. Printed by H. Matteosion, Constatinople.
-(1911). The New Anatolia Hospital. Marsovan, Turkey. Press of: Nerso&Sirabian, Marsovan, Turkey.
-(1911-12). *The Anatolian. Anatolia College(Twenty-fifth), Anatolia Girls' School (Forty-fifth year), Anatolia Hospital*. Marsovan.
-(1912). *Anatolia College Strudents' Hand Book (Third Year)*. Marsovan, Turkey.
-(1912). Anatolia's New Hospital. *The Missionary Herald*. Volume CVIII, Number 9, s.409-410
-(1912-13). *The Anatolian. Anatolia College, Anatolia Girls' School, Anatolia Hospital, Anatolia Theological Seminary*, Marsovan. Press of: Nerso&Sirabian, Marsovan, Turkey.
-(1913-14). *The Anatolia, Anatolia College, Anatolia Girls' School, Anatolia Hospital, Anatolia Theological Seminary*. Marsovan, Turkey
-(1914). Anatolia Hospital. *The Orient*. Bible House, Constantinople. Vol. V.No.27. s.261-262
-(1915).*The Anatolian. Bulletin for the Year 1914-15, Anatolia College, Anatolia Girls' School*. Marsovan, Turkey. Anatolia Press (Hagop M.Sirabian)
-(1915). Turkey. *The Missionary Herald*, Volume CXI, Number 12, s.580-582.
-(1917). Home Department. *The Missionary Herald*. Volume: CXIII, Number:4, s.182-183
-(1920). *The Anatolian. Bulletin for the Year.1919-20. Anatolia College. Anatolia Girls' School*. Marsovan, Turkey.
-(1921). The College Kemal Closed. *The Missionary Herald*. Volume: CXVII, Number:8, s.269-271.
-(2015). Kùltùrlerin ve Yolların Kesiştiği Şehir Merzifon. *Merzifon Belediyesi Kùltùr Hizmetleri Yayını*, s.72-78

15.06.1933.Ankara, Konya, Merzifon'da askeri ihtiyaçlar için satın alınacak binalar hakkında kanun. Kanun No:2286. Kabul Tarihi: 08.06.1993. *Resmi Gazete*. Sayı,2428. s.2704

ABCFM, Reel 582, No:314,595,605, 612,628

Reel 583, No:123,124, 304, 330,

Reel 588, No: 319, 320

Reel 589, No:365, 366, 367

Reel 597, No:30,68,73, 82, 128

Reel 606, No:377, 701,703,907,908,987

Reel 618, No: 157,158

Reel 620, No:305

Reel 628, No:306, 314, 320, 321,328,348, 365, 366, 371

NAMP, Microcopy No(Mc): T-618, Roll 1, No:20

NAMP, File Number:867.4016/431; Pontus Meselesi, Üçüncü Kısım, Birinci Fasil, s.7-8

ATASE Arş. B.D. H. Kls: 2932, Ds: 561, Fhr:2-8

http-1: <http://nacikaptan.com/?p=51830> (Erişim Tarihi:10.02.2019)

http-2 : <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/303> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-3: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/144> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-4:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-02839?func=results-jump-full&set_entry=000209&set_number=003897&base=GEN01
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-5: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/42947>

(Erişim Tarihi:24.02.2019)

http-6:

https://www.archives.saltresearch.org/webclient/StreamGate?folder_id=200&dvs=1540923815818~511 (Erişim Tarihi: 30.10.2018)

http-7:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-05116?func=results-jump-full&set_entry=000020&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-8: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/305> (Erişim Tarihi: 19.12.2017)

http-9:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNX Y8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-02825?func=results-jump-full&set_entry=000207&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-10:

https://www.archives.saltresearch.org/R/R5JXF8G22XAU44A5GM9H6LEQV3 AYDDDUGP5RH8DY4N8PI5EAKQ-04487?func=results-jump-full&set_entry=000038&set_number=002099&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-11:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNX Y8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00530?func=results-jump-full&set_entry=000185&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-12: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/317> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-13:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00138?func=results-jump-full&set_entry=000002&set_number=003929&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-14: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/159> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-15: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/307> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-16: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/254> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-17:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00572?func=results-jump-full&set_entry=000191&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-18:

<https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN>

XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00558?func=results-jump-
full&set_entry=000189&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-19:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00551?func=results-jump-
full&set_entry=000188&set_number=003897&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00551?func=results-jump-full&set_entry=000188&set_number=003897&base=GEN01)

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-20:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00145?func=results-jump-
full&set_entry=000003&set_number=003929&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00145?func=results-jump-full&set_entry=000003&set_number=003929&base=GEN01)

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-21: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/42940>

(Erişim Tarihi 10.02.2019)

http-22:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNY
FV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03620?func=results-jump-
full&set_entry=000054&set_number=003859&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03620?func=results-jump-full&set_entry=000054&set_number=003859&base=GEN01)

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-23:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05310?func=results-jump-
full&set_entry=000161&set_number=003897&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05310?func=results-jump-full&set_entry=000161&set_number=003897&base=GEN01)

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-24:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00523?func=results-jump-
full&set_entry=000184&set_number=003897&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00523?func=results-jump-full&set_entry=000184&set_number=003897&base=GEN01)

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-25:

<https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNY>

FV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03536?func=results-jump-
full&set_entry=000042&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-26: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/amerikan-koleji-binasi-komutanlik> (Erişim Tarihi: 31.03.2019)

http-27:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03592?func=results-jump-full&set_entry=000050&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-28:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05429?func=results-jump-full&set_entry=000178&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-29:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-00861?func=results-jump-full&set_entry=000025&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-30:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03536?func=results-jump-full&set_entry=000042&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-31:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00565?func=results-jump-full&set_entry=000190&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http 32: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/amerikan-koleji-binasi> (Erişim Tarihi: 31.03.2019)

http-33:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05310?func=results-jump-full&set_entry=000161&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-34:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YYPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-05095?func=results-jump-full&set_entry=000017&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-35: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/243> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-36: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/188> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-37:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YYPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-00854?func=results-jump-full&set_entry=000024&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-38: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/319> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-39: <https://archives.saltresearch.org/handle/123456789/42947>

(Erişim Tarihi:24.02.2019)

http-40: <https://www.kulturportali.gov.tr> (Erişim Tarihi: 17.02.2019)

http-41:

https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YYPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-03571?func=results-jump-full&set_entry=000047&set_number=003859&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-42:

https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05415?func=results-jump-full&set_entry=000176&set_number=003897&base=GEN01

(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-43:

<https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN>

XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00152?func=results-jump-
full&set_entry=000004&set_number=003929&base=GEN01
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-44:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-03410?func=results-jump-
full&set_entry=000155&set_number=003897&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-03410?func=results-jump-full&set_entry=000155&set_number=003897&base=GEN01)
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-45: <https://www.houshamadyan.org/mapottomanempire/vilayet-of-sivas.html>
(Erişim Tarihi: 12.11.2018)

http-46:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00194?func=results-jump-
full&set_entry=000010&set_number=003929&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00194?func=results-jump-full&set_entry=000010&set_number=003929&base=GEN01)
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-47: <http://dspace.act.edu/jspui/bitstream/1886/168/1/var025.jpg>
(Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-48:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-01536?func=results-jump-
full&set_entry=000033&set_number=003929&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-01536?func=results-jump-full&set_entry=000033&set_number=003929&base=GEN01)
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-49: <http://dspace.act.edu/jspui/handle/1886/312> (Erişim Tarihi:19.12.2017)

http-50:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYF
V9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-04153?func=results-jump-
full&set_entry=000128&set_number=003859&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/JTRM8PFY2KMUP1FFM487LKNYFV9YPK8NMGUHIDA1J8U68S69QU-04153?func=results-jump-full&set_entry=000128&set_number=003859&base=GEN01)
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-51:

[https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FN
XY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00187?func=results-jump-
full&set_entry=000009&set_number=003929&base=GEN01](https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00187?func=results-jump-full&set_entry=000009&set_number=003929&base=GEN01)
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-52:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/konut344114>
(Erişim Tarihi: 26.12.2018)

http-53:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/konut558720>
(Erişim Tarihi:26.12.2018)

http-54:<http://mesbar.org/wp-content/uploads/2015/04/image-3.jpg> (Erişim
Tarihi:12.11.2018)

http-55:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/konut473368>
(Erişim Tarihi:26.12.2018)

http-56:<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/amasya/kulturenvanteri/konut344114>
(Erişim Tarihi:26.12.2018)

http-57:
https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-03396?func=results-jump-full&set_entry=000153&set_number=003897&base=GEN01
(Erişim Tarihi:13.12.2017)

http-58:
https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-00173?func=results-jump-full&set_entry=000007&set_number=003929&base=GEN01
(Erişim Tarihi: 13.12.2017)

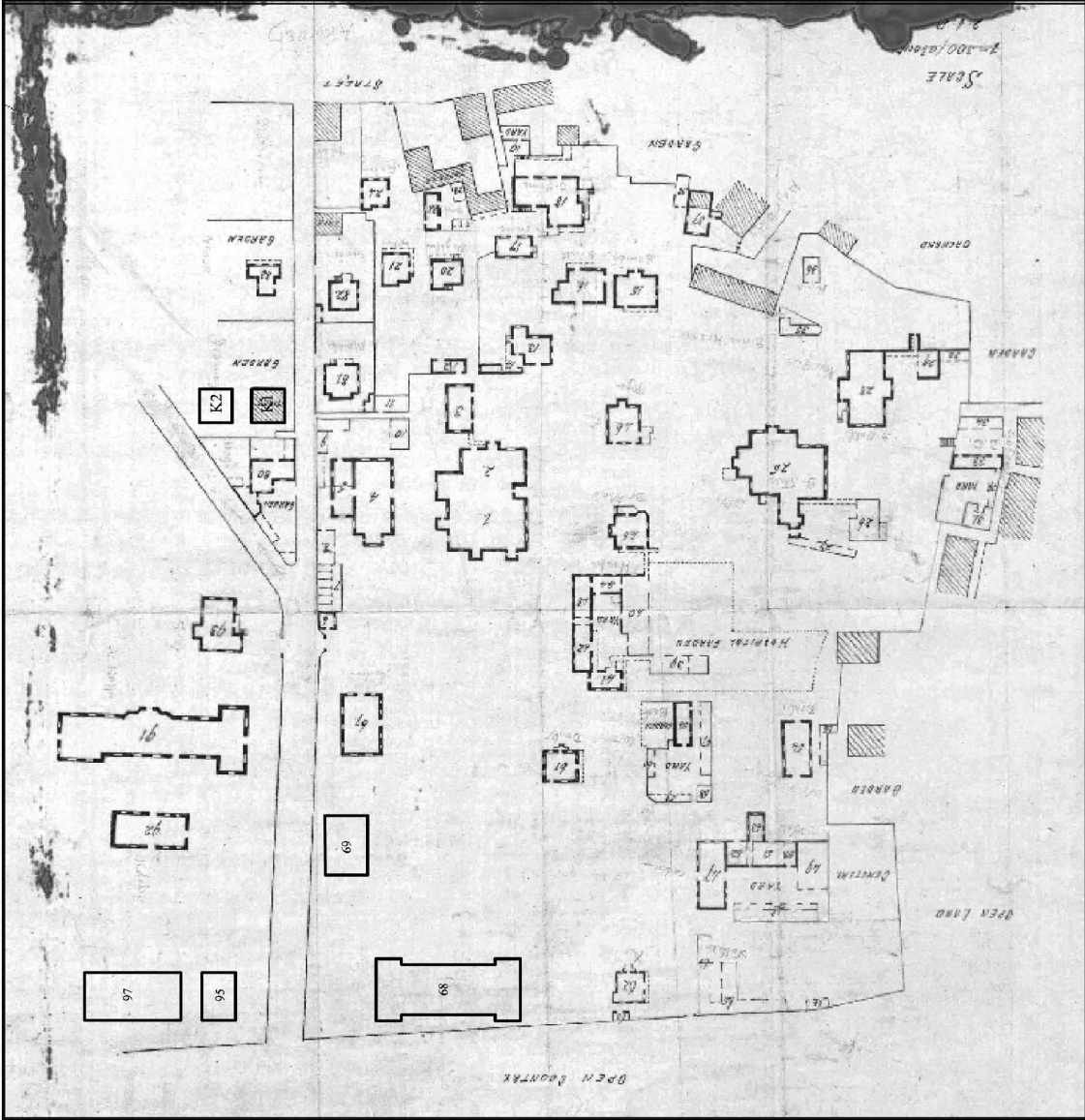
http-59:
https://www.archives.saltresearch.org/R/5JSVGC1P1JU7DD5CP6GPCYV5FNXY8CXQD8GXBT7Y1S922QYNY2-05331?func=results-jump-full&set_entry=000164&set_number=003897&base=GEN01
(Erişim Tarihi: 13.12.2017)

EKLER

EK-1

ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MİMARLIK ANABİLİM DALI	
<p>MERZİFON ANADOLU KOLEJİ YERLEŞKESİNDE YER ALAN YAPILARIN ADLARI VE KODLARI</p> <p>1-2-Ana Bina 3-Doğu Kanadı, Ana Bina 4-Kuzey Koleji 5-Kuzey Koleji Camiisi 6-Kuzey Kapısı ve Eski Yeri 7-Yakındaki evler 8-Odunluk 9-Kuzey Koleji'nin turizm dağlarındaki kulübe 10-Kuzey Koleji'nin güney dağlarındaki kulübe 11-Odunluk 12-Lamba Odası vs. 13-Tracy Evi 14-Tracy Evi'nin köşesindeki kulübe 15-Elmer Evi 16-Smith Evi 17-Play Evi 18-Erekek Çoak Evi 19-Yıkılmış 20-Dağlıhan Evi 21-Theodoras Evi 22-Pişirme Yeri 23-Pişirme Yeri'nin Yıkama Evi 24-Gulları Evi 25-Fritcheer Binası 26-Fritcheer Binası'nın yıkama evi ve firm 27-Dış Tuvalet 28-Güney Binası 29-Güney Binasının kulübesi 30-Güney Binası Dış Tuvaleti 31-Eski King Sağlık Okulu, Erekek Yatahanesi 32-Kulübe ve Eski King Sağlık Okulu Balcısı 33-King Sağlık Okulu 34-King Sağlık Okulu Yıkama Evi Yıkama Evi 36-Anaokulu 37-Eski Kapı Evi 38-Eski Kapı Evi 39-44-Eski Hastane ve Dispanser 45-Carrington Evi 46-Pye Evi</p>	<p>47-Mangoz Dükkanı 48-Carpi 49-51-Hıdırlar ve Kulübe 52-Kulübe 53-Motor Evi 54-Eski Erekek Çoak Yatahanesi 55-Eski Erekek Çoak Yatahanesi'nin Kulübesi 56-60- Bayo ve Kulübe 61-White Evi 62-Ruhban Evi 63-Ruhban Evi'nin Yıkama Yeri 64-66-Ahr vs. 67-Küçükhanes-Miže 68-Birlik Binası Temeli 69-Ruhban Okulu Tareli 80-Hagoplar Evi 81-Mansadjan Evi 82-Sivaslıan Evi 83-Hengre Evi 91-Yeni Hastane'nin Ana Binası 92-Hastane Müdürlüğü ve Camiisi 93-Dispanser ve Dr. Marlen Evi 94-Kemaly Evi 95-Gerehelli Evi 97-Kulübe ve Hastane'nin Tavuk Evi</p> <p>NOT:Kodları bulunmayan 95, 97, 68 ve 69 numaralı yapılar ve kodları bulunmayan K1 ve K2 numaralı yapılar krokiye taradımıza eklenmiştir.</p>

DANIŞMAN: Doç. Dr. Hicran Hanım HALAÇ
HAZIRLAYAN: Büşra SAATÇI

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Büşra SAATCİ
Yabancı Dil : İngilizce
Doğum Yeri ve Yılı : Kayseri/1993
E-posta : busrasaatci_bb@hotmail.com

Eğitim ve Mesleki Geçmişi:

- 2016, Nuh Naci Yazgan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü
-

Yayımları ve Bilimsel Faaliyetleri:

- Halaç, H. Saatci, B.(2018). Bursa Kent Müzesi'nin Sanal Turlarının Mekanı Algılama Açısından Karşılaştırılması. ISUEP Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük, Cilt 3, s.342-347
- Halaç, H. Saatci, B.(2018). Merzifon Geleneksel Ticaret Dokusunun Öğelerinden Olan Taşhan'ın Yeniden İşlevlendirilmesi. II. Uluslararası Sanat ve Estetik Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Elazığ.
- Halaç, H. Saatci, B.(2018). Tarihi Yapılardaki Kent Müzelerinin Sanal Tur Yöntemi ile Tanıtılması: Bursa Kent Müzesi. The Journal of Academic Social Science Studies, Number:72, 349-365.

Mesleki Birlik Üyelikleri:

- 2016, Türk Mühendis ve Mimarlar Odaları Birliği, Mimarlar Odası